758516

Haszonnal
múlattató Könyvtár.

A'
gyönyörködtető Olvasást
Kedvellőkért.

I. *Kötet.*

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

ORSZÁGOS KÖNYVTÁRI KÖZPONT
- Nem adható el! -
BUDAPESTI RAKTÁRÁBÓL

Erköltsi

Rajzolatok.

A' nevezetesebb Írók' munkáiból

fordította

Mólnár András.

Első Kötet.

Franciji Kassovia

Le vrai moyen de gagner beaucoup, est de ne vouloir jamais trop gagner, et de savoir perdre à propos.

FENELON.

Kassán,
Ellinger István' költségével 's betűivel.
1818.

NÓGRÁD VÁRMEGYEI MUZEUM

Az Olvasóhoz.

Ha van valamelly Aeszthétikai munka, melly az olvasó Közönség' figyelmét különösen meg-érdemelheti, úgy ítéllek, hogy az ollyan Psychológiai esméretekkel írtt apró Darabotskák azok, mellyekben rövid, de fontos előadással, jól illő hasonlatosságokkal, 's a' világ' közönséges folyásából kőltsönözött Történetekkel látjuk le-rajzolva az Életet. Az illyen jól el-talált Darabok, nem únatják-el a' magát gyönyörködtető elmét, mint az ollyan számtalan, hoszszas, és faragatlan Románok, mellyek túl járnak a' lehetőségen, 's híjjába való, és ártalmas Chimérákkal tőltik-el a' képzelődést, ellenben ártatlanúl gyönyörködtetnek ezek; 's midőn a' Morál szentséges Törvénnyei külömben foganatlanok; az Ethika száraz 's categoricus parantsolatjaira, ezek által hathatósabban munkálódnak az emberi szívre, 's ész-

re vétetlenül tsepegtetnek abba szelidebb érzéseket: mind addig pedig szükségesek, leg-alább nem haszontalanok, míg még tsak az alsó léptsőkön áll a' — Cultúra.

Ez a' gondolkozás, 's Nemzetem' tiszteltt Fijainak példái gyúlasztottak engemet-is erre a' szép Litteratúrában tett próbára. - - Igyekezetem a' vólt, hogy a' nevezetesebb Írók' munkáiból ki-válogassam az ollyan Darabokat, mellyek meg-feleljenek a' fenttebb mondott czélnak, - - hogy mennyibe érődött az el, azt meg-ítélni az Olvasó dolga.

Ezen erkőltsi Rajzolatoknak most első Darabjával lépek-ki a' két Haza elébe; nem sokára fogja ezt követni a' második-is; 's ha igyekezetem nem lesz meg-vetendő, több Darabokra-is fog szaporodni. — Addig kedves Olvasó! fogadd kedvesen ezt az Ifjúi első zsengét; leg-alább ne vesdd-meg, jó tzélból eredett Törekedésemet! Írtam Debreczenben, Szent Iván Havának 3-dikán, 1817-dik Esztendőben.

A Fordító.

A' Virág Koszorú.

Előszó helyett.

Ezen Virág koszorúban mondod, hogy vólna az életnek egész Philosophiája? „Igen; ezen Virág-„koszorúban, de még inkább annak Lelkében, a' ki „azt ebből ki-fejtegetni érti. Esméred a' Napkelet' „Mystikáját, tudod, hogy abban tulajdon Jelen-„tése van minden Virágnak, és hogy a' szerelem „sehol sem szóll érthetőbb Jegyek által. Te min-denütt Virágokat lelsz, 's azokkal mindent fel-akarsz koszorúzni.

„Avagy lehet-é annál szebb Ékesség? Ezen „ártatlan gyermekeiben a' Természetnek, van ol-„lyan bájló, ollyan érdeklő valaml, a' melly könnyek-„be borítja szemeimet, valahányszor közöttök múlato-„zok; 's hidd-el Barátom, hogy ezek a' leg-édesebb „könnyek azok között, a' mellyeket valaha öntözök.

„ — Ha boldog vagy, a' nyájas virágotska ollyan „békével tűri-el eszelősködéseidet; a' Rő'sában viszont „fel-találod Kedvesedet, és tsókolod benne annak el-„pirúló artzait. — Ha boldogtalan vagy, menny, „'s plántálj magadnak Lombokat; egy zöld domb „alatt múlatoz ott a' Béke, 's a' Liliom sohol sem „emlékeztet tégedet olly' tsalhatatlanúl önnártat-„lanságodra.

Ez a' Felszintől vett értelem; de hol van az a' méllyebb a' mellyről szóllottál?

„Ebben nints semmi méllyebb, mert minden „a' Felszinen fekszik. Nézd-meg az esztendőt, 's „abban meg-fogod látni életed' képét: meg-látod a' „Rő'sák idejét 's az azzal való élést; a' munkálódás'

hevét

„hevét, annak gyümöltsét, 's annak utánna a' Tűz-
„helynek enyhitő melegét. Ebből tanúld-meg azt
„a' következkezést, hogy néked jó idejében kell takar-
„mányt gyűjtened, hogy a' hideg meg-ne végyen,
„és hogy jobban tselekszel, ha dolgozol, mintha éne-
„kelsz, 's még jobban, ha énekelve dólgozol. Hát
a' szerentsétlenségben való vigasztalás? — Ebben ép-
pen ollyan nyilván henne van. Minden essős éjtsza-
„ka frissebbé, 's szebbé teszi a' következendő reggelt.
„Maradj tehát békével házadnál, mind addig míg
„sétálni ismét ki-jöhetsz, mert ez az idő egykor bi-
„zonyosan viszsza jön. Gyüjtsd össze azomban gon-
„dolataidat, gondolkodj tapasztalásaid felett, 's tedd
„magadat böltsebbé. Az ollyan igen esztelen, a' ki
„egész bóldogságát a' maga házán kívül keresi.

És a' magánosság melancholiája . . . .

„Éppen azért monddm, egész bóldogságát;
„mert kivülről-is lehet gyüjteni matériát a' gyönyör-
„ködésre. Menny a' kertbe, a' Tulipánt meg-emlé-
„keztet téged az érdem nélkül való hiúság esetére;
„a' Narcisz önnszeretetednek reménnyeire; a' Vio-
„la a' virtusra 's a' szemérmetességre; egyik gon-
„dolatról a' másikra jösz, 's ennek resultátuma az,
„hogy a' virágokat koszorúba kötözöd, 's azt hom-
„lokodra függeszted.

Aha! Barátom! most értelek! Ezen Rajzo-
latok ollyan virágokat jelentenek? „Igen; azt kell
„nékik jelenteni. Mert itten vagynak a' szerelem-
„nek örömei, 's bánatjai; itt van a' kevélység,
„nagyra vágyás, hiúság, 's azoknak következései,
„és esetei; itten vagynak nagy vétkek, nagy vir-
„tusok, fontos Történetek, 's az életnek kitsiny, és
„sokkal tsendesebb Esetei, — 's én mind ezt egy kel-
„lemetes, gyönyörködtető koszorúban akartam egy-
„gyesíteni.

I.

Z a d i.

3. *Anekdotában.*

o

1.

„Mit tsinálsz te ott Kedves? ezt kérdé egykor a' Persa Zadi egy Ifjútól, a' kit ő mindenek felett ſzeretett.“

Írok.

„És mit?“

Egy könyvet, a' mellyről örömmel látnám, ha kedvet nyerne.

„'S te azt reményled?“

Ki ne reménylené azt elméje ſzüleménnyei felől? De igaz, hogy ollykor ollykor kéttségek elegyednek önnſzeretetembe.

„Annál jobb!“

Sokszor az én elmém sokkal gyengébbnek tetszik előttem, mint sem hogy valaha eredeti munkát ſzülhetne; gyakran egészszen el-illyeszt a' Poétai Írásmódjának nehézsége; sokszor nem tudom meg ítélni, mellyik légyen a' leg-jobb írás-neme,? 's azután úgy félek, 's annyira el-akadok, hogy tsak tsiga lépésekkel mehetek tovább. Ha talán tudsz valami tanátsot adni kedves Zadi, mond-meg!

„Egy mesét leg alább tudnék, 's meg-lehet, hogy nem lenne egészszen haszonvehetetlen rád nézve! — El-indúltak három Testvérek, hogy egy Városhoz jussanak, a' melly egynehány mértföldnyi távolságra feküdött előttök egy Dombtetőn; 's annak,

nak, a' ki leg-először oda érne, nagy jutalom volt ki-téve az Attyoktól.

Eggyikőjök sem volt híjjával az erőnek; de az út, mellyet választottak, meszszire tért-el egymástól. — Miért, így szóllott a' leg-öregebb, miért lennék én okosabb, mint azok olly sokan, a' kik előttem oda mentek? Én az Országúton maradok, itt könnyen el-férek, 's annyi rajta a' könnyebbség, a' mennyi csak lehetséges: mert ez nem egyszerre; hanem csak lassan lassan emelkedik fellyebb."

Így szóllott ő, 's el-indúla. — Be sok esztelen! csúfosan nevete utánna a' második: nem látod-é azt a' Féreútat, 's azokat a' meszsze tekerűleteket, a' mellyeken téged a' te alkalmatos útad vezet? Annak minden ellenmondáson kívül, meg-csalattatott bolondnak kell lenni, a' ki az oda semmivel nem gondolva útazó községet követi! Egyenes líneában akarok én feléd sietni szép Város! maradjanak a' járt útak! ám járjanak rajta Ostobák, 's a' mi-lennapi Lelkek! az egyenes Línea vezet bennünket leg-hamarább! Ha mindjárt mezőkön, réteken megy-is keresztül, nem térek rólla el! — már csak az-is elég szerentse, hogy az eggyütt útazók tsoportja nem tartóztat-fel bennünket baszontalanúl az illyen útakon! — E' szerént tselekedett, 's el-kezdé útját.

„Tehát, mind bolondok volnának azok előttünk? így szólla a' harmadik magában; a' mint a' Bátyám gondolja? nékem úgy tetszik, hogy az illyen tévelygés büntetést érdemlő kevélység, 's illetlen önnszeretettől való el-vakíttatás! — Legyen! én ezt a' keskeny ösvényt választom; ez nem ollyan tekervényes, mint amaz; sem nem ollyan göröngyös és járatlan, mint ez a' nagy út. — Ez-is a' mint látom, néha el-hajlik, de leg-alább csak ritkán. Talám még ezeket a' tekerűleteket-is el-kerűlhetem; 's ha nem is, kötelesség a' kissebb alkalmatlanságokat el-felejteni a' nagyobb könnyűség mellett! — Így gondolkodott, 's el-indúla. — Ugyan mit gondolsz, mellyik értt hármójok közzűl leg-előbb a' tzélhoz?"

„Az

„Az első bizonyosan nem!

„'S még inkább nem a' második. Jó kedvvel ment ugyan elébb jó darabig, 's messzire hagyta maga után Testvéreit: de a' völgyek, 's a' Dombok nem sokára el-fáraszták, 's végre, midőn már a' hanyatló nappal, közel álmodta magát lenni a' meg-határozott helyhez, egy mélly folyóra akadt, melly őtet a' Dombtól el-választá. Ezen, híd nélkül keresztül menni lehetetlen volt, 's ő, a' ki kerülni éppen nem akart, a' leg nagyobb kerülő útat volt kéntelen választani, 's alig mente el annak felét, midőn a' leg-ifjabb Testvérét már a' kívántt Dombtetőn meg-látá.

„'S ebből a' következés?"

Azt nem-is kell vala tőllem kérdened. — Te sokszor bizonytalankodsz a' felől, mellyik nemét válaszd az Irásnak, 's kívánod el-nyerni a' veled egy időbéliek' tetszését. — Jól van Ifjú! jegyezd-meg ezt magadnak! — Hagyd-el ugyan a' közönséges nagy útat, mert nem sokára való el-felejtetés azoknak Sorsa, a' kik azon járnak; de ne-is válasz nagyra vágyásból hírtelenkedve, és a' nélkül, hogy azt meg-visgálnád; ollyan útat, a' hol te vagy az első, és egyedül való Vándor. — Meg engedem ugyan, hogy az néha hírt, 's hasznot szerez; de nagy a' bizonytalanság annak jó, vagy rosz kimenetele felől. — Válaszd magadnak azt az ösvényt a' mellyet választottak magadnak a' te Nemzetednek nemesebb Fijai; az a' nagy hír, a' mellyet ők ottan nyertek, jót áll néked a' tiédért-is, ha az leszel, a' mik ők vóltak. Ha az-is hibásnak tetszik néked, jó! jobbítsd-meg azt, ha teheted. De mindég bizonyos távolságra távozz tőlle! Ha nagy elméjű vagy, úgy a' nélkül-is el-ragad tégedet belső ösztönöd, 's nem óltalmaz ugyan-meg a' hibáktól, de nem sokára reád függeszti Atyádfijainak szemeit. — De az, a' ki csak tsalárd színét keresi a' nagy elménck, sokszor midőn kevéllyen eleibe akar reppenni a' többieknek, tsak gyalázatot arat a' reménylett Ditsőség hellyett. — Mert hidd-

hidd-el, igen nagy a' külömbség a' természettel szép, és a' festett ortza között. Ha ezerszer veri-is meg amazt a' zápor, meg-marad, — de ezt tsak egyszer érje, 's ó! millyen útállatossá leszsz akkor!

2.

Mond-meg nékünk, kérdezé egykor Zaditól egy másik Ifjú, mellyik Időkor leg-illendőbb az Íróhoz?

A' Bőltsesség kora.

„Tehát az öregekét gondolod?

Még sem! mert sokszor esmertem ollyan embereket, a' kik huszonöt esztendős korokban bőltsek, és ollyakat, a' kik az ötvenedikben is esztelenek vóltak.

„De miről lehet meg-esmérni, hogy az igazi idő pont, el-érkezett-é vagy sem?"

Szívednek belső szaváról, 's a' körülötted lévő Bőltsebbek' benned vetett Bizodalmáról. — Ez az utólsó ugyan sokszor múlható, hogy ha te eddig homályba vóltál borítva. De az elsőnek mindég tsak félve adj hitelt. Sokszor meg-tsal az, 's el-hiteti a' hiszelékeny bolonddal, hogy ő mennyei, még soha nem hallott Bőltsességnek légyen Birtokossa; vagy el-rettenti az igen félénk Bőltset, a' ki még mindég kétségeskedik a' közönség elibe ki-lépni, magát igen erőtlennek tartja, 's néha szemérmetességből ollyan világot tart Atyafija elébe, a' melly körül belől meg-világosította vólna a' setéttséget. — A' nagy hirtelenkedés, 's az igen lassú késedelem, egy formán méltók a' gyalázatra. Hallj meg arról egy Történetet, a' mellyet én néked a' szerént el-fogok beszélleni, a' mint azt hajdan az én Tanítóm nékem-is el-beszéllette.

Egy igen nagy gyümőltsfás kertnek ajtaja előtt állott egynehány gyermek; 's kivántsiann néztek azon gyümőltsökre, mellyeket rész szerént a' fa ágakonn, rész szerént pedig a' földre le-húlva, a' fü-

ſüben meg-látának „ Jöjjetek be, így ſzólla hozzájok a' Kertéſz; ſzabadságot adok reá, hogy keresztül menjetek a' kerten, és el-tegyétek azt, a' mi néktek tetszik. Csak ezt jegyezzétek meg, hogy, a' mit egyszer fel-vesztek, azt el-vetni, 's mással tserélni-fel, éppen úgy nem lesz ſzabad, mint akkor visza térni, midőn már elébb a' kedvező alkalmatosságot használatlanúl eresztettétek-el" — A' gyermekek be-mentek. Ehes kivántsisággal estek mindjárt némellyek a' leg-közelebbi gyümöltsöknek, hogy jó e' vagy rosz, friss-é, vagy férges a' gyümölts, arra nem igen néztek; elég az hozzá, hogy ſzedték azt, 's nem ſokára tele tömték zsebjeiket. De ezt hamar meg-bánták; mert a' kert közepén, sokkal ſzebb fák, 's kellemetesb gyümöltsök állottak. — Itten mások, a' kik eddig csak módjával, és válogatva ſzedték azokat, tele tömték gyümölts tartójokat; — de még válogatósabb vólt a' harmadik csapat. Mennél tovább megyünk, annál ſzebbek a' gyümöltsök; mi-is várjunk tovább, 's akkorra hagyjuk zsebjeinket, míg a' végihez érünk! — Igy ſzóltak ők, 's már előre örvendettek a' magok visszatartóztatása jutalmának. — Esztelenek! egy terméketlen liget rekeszté-be a' kertet, 's fenyőfa gubókból, 's egy két vadalmából állott mind az, a' mire ezek az igen válogatós gyerkőtzék találtak.

3.

Mihez tartsam magamat akkor kedves Zadi, — kérdé tőlle egy harmadik, midőn munkáim, a' nagy gonddal rá fordított ſzorgalom' ellenére-is gyalázókra akadnak?

„Hallgasd-meg a' gyalázókat."

És kövessem-is?

„Ollykor ollykor!"

Mit tesz az?

„Ha a' gyalázás' ſzavai értelemből, és az ezen ſzavakra való indúlat jó ſzívből ſzármazik."

Tehát

Tehát tsak ugyan nem kell el-rettennem minden gyaláztatásra?

„Sőt némellyikének még tüzelni kell tégedet.“

Tüzelni? kedves Zadi, nem hangzik-é az egy kevesé nagyon-is ellenkezve?

„Mint sok más egyébb, a' mit az ember későbre annál hellyesebbnek talál.“

Leg-alább te az illyesmit nem igen szoktad egyébbkor bizonyság, és példa néikül hagyni?

Az-is meg lehet! Esméred a' Poéta Abbassárt? Mintegy ollyan Férjfit, a' ki már-is sokat tett, és még többeknek tétele felől-is nyújt reménységet.

„Mit gondolsz, mikor vettem én fel először az Verseit az olvasás végett?“

Talán akkor, midőn őtet az értelmesektől hallottad dítsértetni.

„Akkor, midőn őtet egy igen értelmes ember, Hadi; az ő tulajdon Tanítója gyalázta.“

A' tulajdon Tanítója? — te ma tsupa mesékben beszélsz.

„Kevés szavak fel-fogják fedezni előtted annak értelmét. Abalsár, még ifjú korában hozzám jött, 's kértt, hogy taníttsam őtet. Tanítványaim' száma akkor felesleg vólt; azt javasoltam azért néki, hogy menjen Hadihoz, a' kinek Fejét én betsültem, ha szívét nem-is. Ő azt meg-tselekedte. Kevés idővel aztán tudakozódtam Haditól Tanítvánnya felől; ő dítsérte annak tehetségeit. Két esztendő múlva ismét meg-kérdeztem tőlle; akkor dítsérte annak munkáit. Esztendő múlva harmadízor-is el-mentem hozzá 's a' Tanító, és Tanítvány között hasonlás vala. Ez tisztelettel szóllott amarról, a' pedig gyalázta ezt, mint a' leg-nyomorúltabb Mestert. Im bizonyosan irígység szóll Hadiból, 's az attól való félelem, hogy el-ne érettessen! így gondolkoztam, 's már most Abassárnak leg-újjabb munkáit — a' mit eddig mindég fére tettem — el-olvastattam magam előtt, 's úgy találtam, a' mint reménylettem, hogy az, egy derék emberhez méltó munka, s érdemes arra, hogy de-

derék emberektől meg-olvastaſson. — Meg-értetted-é már a' mesét?"

Tökélletesen. — A' te gondolkodásod ſzerént, tehát azoknak igazságok van, a' kik nékünk azt tanátsolják, hogy ne hagyjuk magunkat meg-zavartatni minden gyaláztatásra.

„Igazságok, vagy igazságtalanságok, a' ſzerént, a' mint veſzed."

Kedves Zadi, hogy te még-is mindég ollyan kéttségesen beszélsz!

„Mintha vólna valami tökélletesen bizonyos a' Terméſzetben? — Tudod-é, hogy jártak a' Ninus' két Épitő Mesterei?

Nem; de igen ſzeretném tudni.

„Mind eggyikőjöknek meg-hagyta a' Király, az alatt, míg ő háborúba mentt az Indusok ellen, hogy egyre a' Ninive leg-ſzebb hellyei közzűl, mellynek választását tulajdon tettzésekre bízta, egy felséges Templomot építtsenek. Mind eggyik ollyan helyett választott arra, a' melly néki alkalmatosnak látszott, 's meg-tétettek a' készűletek. — „Ne építts erre a' helyre, így ſzóllottak némellyek az okosabbak közzűl az első Építő Mesterhez; a' föld, mellyet választottál, motsáros, és egésségtelen." — ő ezt el-hiszi; 's helyette azt a' helyett foglalta-el, a' mellyet néki azok ki-mutattak. Ostoba! nem ſokára át látta, noha már ígen későnn, hogy ő egy derék, és alkalmatos dombot hagyott el, 's a' helyett egy posványos vőlgyet foglalt-el. Nínus, midőn haza jött a' háborúból, 's a' Templomot illyen illetlen ſzegeletben találta építtetve; ſzégyennel, és gyalázattal tevé-le az Építő Mestert hívatalából. — Az alatt a' másik ſzorgalmatosan folytatta munkáját, 's egy kis dombra építette a' Templomot, melly az egész Városra nézett. — „Esmered é ezt a' Földet? közelíte egykor hozzá egy öreg, tapasztalt ember — ſokszor hallottam az Atyámtól, hogy ez a' hegyteli van barlangokkal, 's föld alatt való bóltozatokkal; nem fog é ollztán a' talán igen vékony Földhéjj, a'

reá

reá rakott nagy tereh alatt le-roskadni?“ — Egy tsúfos nevetés vólt az Építő Mesternek egész felelete. „No hát jobbíttson-meg a' magad kára, ha azt a' jó tanáts nem teheti“ így szóllott az öreg, 's el-méne. A' munkások szorgalmatosan folytaták munkájokat; az épület már tsak nem a' tetejéig készen vólt, midőn hírtelen az oszlopok le-rogynak, egy föld alatt való bóltozat meg-nyílik, 's a' Templom fundamentomostól eggyütt ropogva omlik öszve; a' munkások közzül sokan oda temettettek; és Nínus, még-is ki-mutatta nagy Lelkűségét, midőn azt az embert, a' kiötet milliónyi arannyától, és sok derék Jobbágyaitól meg-fosztotta, tsak arra kárhoztatta, hogy egész életében a' kőbányában dólgozzon. — Mit gondolsz, mibe hibáztak mind ketten; az é abban, hogy igenis nagyon, vagy ez abban, hogy leg-kissebbe se hitt a' mások intésének?“

Abban, hogy nem vi'sgálták-meg magok a' földet, és a' fundamentomot.

„Hellyesen, kedves Ifjú, jegyezd-meg ezt magadnak! Az önnvi'sgálás, nem pedig a' tsupa mindenre hajló resttség, sem nem a' hajthatatlan akaratosság Sinór mértéke a' böltsnek “

De ennek a' vi'sgálásnak-is lehetnek tulajdon nehézségei?

„Vannak-is valósággal; itt igen sok függ a' szemtől “

A' szemtől? de kéttség kívül az értelemétől gondolod?

„A' testtétől-is! Én ifjú koromban igen szerettem könnyeden, és a' módi szerént öltözni. Egykor igen illendően fel-tsínosítva, — leg-alább én úgy hittem azt — bé-lépek egy nagy Társaságba. — „Derék! igen jó ízléssel választott öltözet! ezzel jöve elibem egy ember. Igen jeles ez a' lángszín Turbán, folytatta szavait, felette igen illik néked. “— Merően a' szemébe néztem, 's tsúfos mosolygást vettem benne észre. „Ez tsúfolódik! az ő dítsérete gyalázat! így gondolkoztam; még egy figyelmetes tekin-

te-

tetet vetettem a' közelebbi tükörbe, 's valóban úgy találtam, hogy nékem a' lángszín tellyességgel nem illik; 's ettől az órától fogva fére tettem azt öltözetemből. — „Ez a' kék szín nem illik néked! „így szólla egy második; rá tekintek, 's egy fére vontt abrázatot, az irígység ábrázatját láttam rajta. — Mától fogva kék lesz az én kedves színem; felelék néki, 's ő halgatva el-ment. — „Ifjú ember, kérdezett egy harmadik, miért választottad ezt a' nagyon sárga kötőléket? az a' tarka barka szín nem mindég szép. — Ez ollyan jó szívből eredett hangon, 's nemes indúlatot mutató artzával vólt mondva; érzettem, hogy néki igazsága van, 's úgy tselekedtem, a' mint javasolta. — Tégy úgy írásaiddal-is nézdd-meg azt, a' ki ítélletet hoz a' felől, 's ha azt nem teheted, figyelmezz leg-alább a' hangjára. Ne vedd úgy ellenségeid gyalázását, mint jó tanátsot, se a' tsúfolódók tettzését úgy mint valóságot, és a' Bolondok dítséretét úgy, mint hírnevednek meg-erősítő bizonyságát. Még Barátod ítéletének se hidj nagyon. Semmi sem zavarja-meg olly' könnyen a' tekintetet, és a' Lelket, mint a' Baráttság, vagy Szeretet. Nékem vólt egy Testvérem, a' ki azt esküdte, hogy Feleségének égszínkék szemei vagynak, holott azt mások mind zöldnek esmerték.

II.

Phocion.

Semmi se nyújthat nagyobb gyönyörködést az ember' szívének, mint az, midőn ollyan Férjfiakat tanúl meg-esmérni, a' kik fő virtusok, és érdemek által külömböztették meg magokat. Ki az, a' ki nem áldaná őket, vagy ne kívánkozna hasonlóvá lenni hozzájok? — A' régi História különösen meg-esmerkedtet bennünket ollyan Férjfiakkal, a' kik nagy Lelkekre, vitéz bátorságokra, 's tsudálkozásra méltó Hazaſzeretetekre nézve magokat meg-külömböztették. Kiváltképpen a' Görögök, és Rómaiak között ſok példáit találjuk a' nemes gondolkozásnak, nagy-lelkűségnek, Hazaſzeretetnek, maga fel-áldozásnak, 's nemes érzésnek. Az Iſjúságnak azért, melly már valamennyire fel-nött, 's pallérozódott, ſzorgalmatosan kellene olvasni a' régi tőrténeteket, 's igyekezni kellene azokat a' derék embereket, kiket azok nékünk rajzólnak, a' Virtus', és érdemekre nézve követni.

Görög Orſzágnak ſok jeles Férjfiai között, különösen meg érdemli Phocion, hogy tiſztelettel nevezteſsen. Ő Athenéből való vólt. Az Athenéi nép nagy bizodalmát helyheztette az ő hadi talentomaiba, és ſokszor tevé őtet Fő-Hadivezéri hívatalba. Phocion nagy tettek által felelt-meg annak a' bizodalomnak, mellyett benne vetettek. Sok kéttséges bizonytalanságokból, 's veſzedelmekből ragadta ő ki az Athené-

néieket. Nem tsak győzedelmek által haſznált azoknak; tsak nem több érdemeket ſzerzett magának azon okos 's bőlts tanáttsai által, mellyeket vélek közlött. Mint gondolkodó, 's tapaſztaltt ember, minden bizonytalanság, 's veſzedelem ellen jeles tanátsokat tudott nékiek adni, 's Hazafi társainak dólga, mindég ſzerentsésen ütött-ki, ha azok az ő javaslását követték.

Ennek a' nagy Férjfinak érdemét, 's ditsőſségét még inkább nevelnek azok a' Principiumok, mellyeket követett. Igazi nemes, 's önn haſznát nem kereső Charaktere által annyira meg-külömböztette magát, hogy az Athenéiek arra indíttattak, hogy őtet Jámbor névvel nevezték. Az Athenéi Nép a' leg-főbb méltóságokat bízta reá a' Köztársaságban. Könnyű lett vólna néki azok mellett meg-gazdagodni, 's egy a' leg-tehetősebb Polgárjává lenni Görög Orſzágnak; de ő Férjfihoz illő módon, 's álhatatosan vetette-meg a' gazdagság után való vágyódást. Phocion ſokkal inkább mindég ſzegénységben élt valamint ő, úgy Felesége is kevéſsel meg-elégedett. Könnyű lett vólna néki egy rakás Inasokkal, 's pompás ſzolgasággal venni körül magát, de az ő nagy Lelke abban ſemmi gyönyörűséget nem talált; ſokkal inkább maga vitte véghez munkás, 's mértékletes Feleségével a' házi foglalatoſságokat, még a' keményebbeket-is, mellyeket tsak a' ſzolgák ſzoktak végbe vinni. A' hízelkedőket nem ſzenvedhette maga körül, 's meg-vetette az önn haſznokat keresők' adománnyait.

Filep, a' Macedon Király, Nagy Sándornak Attya, igen kívánta vólna a' Görögöket a' maga részére, 's hatalma alá vonni. Már bóldogúlt-is benne, hogy némelly félénk Athenéieket meg-nyert. Phocionnal is, a' kinek az Athenéiek előtt való nagy tekintetét esmérte, meg akarta azt próbálni. Tudta, hogy ez a' nagy tekintetű ember, ſzegénységben él, erről az óldalról akarta azért őtet meg-kiſérteni. Filep követeket küldött hozzá, hogy őtet meg-veſztegeſsék. Ezek öt' királyi ajándékokkal kínálták-meg;

de Phócion, a' ki az egyenes ſzívűséget, 's a' hűséget többre betsűlte, mint a' Földnek minden arannyait, meg-vetette azokat illyen ſzókkal: A' ki úgy él, mint én, annak nints ſzüksége pénzre.

De a' Követek nem elégedtek-meg ezzel a' felelettel; arra emlékezteték őtet, hogy ha néki nints is pénzre ſzüksége, ne felejtkezzen-el gyermekeiről; néki atyai kötelesſége azokról gondoskodni, és hogy ollyan nagy ſzegénységben, a' millyenbe őket hátra akarja hagyni, lehetetlen leſz azoknak ſzert tenni Attyok' hírnevére.

Ha gyermekeim haſonlók leſznek hozzám, felellt erre Phócion, el-tartja őket az a' kevés a' mit én bírok; ha nem ollyanok leſznek, mint én, úgy nem akarom az ő ki-tsápongásaikat tulajdon költségeimmel tartani, 's elő ſegíteni.

A' Király' követjei, tsudálkoztak ennek a' Férjfiúnak egyenes ſzívűségén, 's viſzſza tértek Urokhoz, a' nélkül, hogy a' dolgot végre hajtották vólna.

Igy gondolkoza, 's e' ſzerént tselekedett, Phócion; a' ki mint egy egyenes ſzívű, 's jó Lelkiesméretű Férjfiú, példáúl ſzolgálhat a' Világnak. Mind e' mellett ſem vélt néki jobb Sorsa, mint az ő ſok nevezetes, 's nagy érdemű Hazafi társainak. Az Athenéi Nép, melly olly' ſokſzor mutatta magát háladatlannak az ő leg-nagyobb Férjfiai eránt, Hazaárúláſsal vádolta őtet, 's halálra ítélte. Most-is férjfiúi méltósággal viselte ő magát; Lelki vídámsággal, 's nyugodalommal el-telve nyúlt a' mérges pohárhoz, 's azt ki-ürítette.

Egy a' Phócion Barátjai közzűl, kérdezte tőlle, ha nem akar e' még valamit meg-hagyni Phócusnak, a' Fijának?

Igen is! felelt Phócion; ne áljon érettem boſzſzút az Athenéieken!

Igy vált el a' Földtől egy a' leg-nemesebb Férjfiak közzűl. Az érdemlett jutalom nem maradt ki;

nem

nem sokára az ő halála után, nagy szerentsétlenségek érték az Athenéieket; érezték a' Phócion nem létét, 's most láták által, mitsoda nagy Embert vesztettek el benne. El-telve eránta való háladatossággal, közönséges költségén pompásan temettettek-el tetemeit, 's Tiszteség oszlopot emeltek néki értzből.

III.

Cseklészi és Theréz,

vagy:

Az Anyai keménység' áldozatjai.

Cseklészi szegény vala. Már hat esztendős gyermek korában el-veszítette Szüléit, 's ki vólt tétetve a' nyomorúságnak. Zöldfalviné, a' Cseklészi Annyának leg-kedvesbb Barátnéja, fel-fogta a' szerentsétlen árvát, 's együtt nevelte-fel gyermekeivel.

A' gyermekből sokat lehetett reményleni; tehettségei, esztendeivel fejtődztek-ki, 's Lelke ollyan szép vólt, mint Testének alkotmánnya. Kevélység, 's alatsonyság nélkül való vólt a' Cseklészi Lelke, — nemes indúlatú vólt ő, 's jó szívű.

Zöldfalvinénak vólt egy Leánya, a' kit Theréznek hívtak. A' Theréz termete hasonló vólt egy földi angyalához; okosságát tiszta érzéssel, 's szépségét, szívének jóságával kötötte össze. Nem lehetett Therézt látni a' nélkül, hogy az ember ne szerette vólna; mert a' Virtus' tsendes nyúgodalma terjesztette-ki homlokán kellemeit, 's artzai hasonlók vóltak egy Ró'sa templomhoz, melly a' szeretetnek van szentelve. Theréz, egészen a' szerelemre teremtetve, egy olly szívet keresett, a' melly reá érdemes lenne. Szeretni, 's szerettetni; ezt a' Világ leg nagyobb bóldogságának tartotta. Hálát adott azért az Istennek szépségéért, hogy az által egy halandónak meg-

meg-tetszhetett. Ez a' halandó, vólt Csekléſzi. Therez ſzerette őtet, mert Csekléſzi esmerte a' Virtust: nem pirúlt-el Lelke erre a' gondolatra, 's egéſzen érzéseire hagyta magát. Én egy virtuſsal ékeskedő valóságot ſzeretek, így ſzóllott Theréz magába, önn maga az édes Anyám muſtráúl tette őtet eleibe gyermekeinek a' virtusra; 's eggyik ſzólga se beſzéll ő rólla a' nélkül, hogy a' ſzeretet' könnyei ne gyűlnének ſzemeibe. Oh, millyen bóldog leſzek én, ha engemet Csekléſzi-is ſzeret! Halhatatlan Iſtenség! igazgasd az ő ſzívét, 's támaſz hasonló érzéseket kebelében!

Theréz egéſzen ſzeretet vólt: nem halla egyéb ſzót, mint ſzívének ſzavát, 's azt gondolta, hogy egyedúl tsak Csekléſzi teremtetett ő érette. Nem gondolta-meg, hogy Csekléſzi ſzegény, 's gyámol nélkűl vólt; 's még nem tudta, hogy a' Teremſzet' legnemesebb adománnyai-is el-enyéſznek a' nagyravágyás ſzemei előtt. Csekléſzi-is egéſz indúlat vólt; ſzíve Therézhez ragadt; nemesebbnek tartotta, 's nagyobbnak érzette magát az ólta, miólta ő Therézt ſzerette. Az ő tiſztelete-is egéſzen hasonló vólt ſzeretetéhez; félelmes vólt tekintete; ritkán emelte-fel ſzemeit Therézre, reſzketett, ha reá nézett, el-halaványúlt, ha az mellette el-ment; 's el-pirúlt, ha vele beſzéllett: mind ez ki-jelenté Theréznek, mennyire ſzereti őtet Csekléſzi. A' ſzerető ſzívek könnyen meg-értik egymást: így érték-meg egymást Theréz, és Csekléſzi is.

Csekléſzi Tiſztté lett; hívatala el-távozását kivánta; Theréz sírt, 's egy tsendes mosolygása láttatta Csekléſzivel, millyen jó indúlattal viseltetik Theréz ő eránta. Reménylé, hogy egéſzen érdemeſsé fogja magát tenni annak ſzeretetére az alatt az idő alatt, míg őtet viſzont meg-láthatja. Az alatt egéſzſzen érdemeſsé téſzem magamat ſzeretetére, így ſzólla; nemes meg-határozáſsal hagyá el a' Várost, 's el-sietett Regementjéhez. Egyetlen egy tsók a' Theréz kezére; vólt az az ajándék, mellyet az a' Csekléſzi

léſzi ſzelíd ſzeretetének meg-engedett. Tiſztelettel ſzorította ő ezt a' kezet ſokáig ſzájához, 's úgy tetſzett hogy ſzíve, ezen pillantatban ajjakain lebeg.

Cseklészi már most el-távozott Theréztől, de ſzíve, mindég Kedvesénél vala; annak képe követte őtet ſzűntelen: vele vólt az Sátorában, mellette vólt az ütközetben; 's bátorságra, és vitézségre gyúladtfel ollyankor a' Cseklészi Lelke, ha Kedvesére emlékezett. Mikor el-fáradva a' viadalban egy magános dombra le-űlt, 's irtódzó tekintettel nézte körűl a' ſzéles mezőt, melly véres teſtekkel vólt el-borítva; midőn ſzívét a' Bánat, 's Lelkét a' nyomorúság kínozta; akkor a' Therézre való emlékezet, vígaſztalás vólt ſzívének, 's Lelkének gyógyító ír. Végre ismét viſza jött Cseklészi; Obeſterének, a' vitéz Báró Meződinek óldala mellett látta-meg ismét Therézt előſzör. Ő az alatt az idő alatt még ſokkal ſzebbé lett, mint akkor vólt, midőn őt' Cseklészi el-hagyta. Az ő tiſztelteſséges magaviſelete, 's hódító tekintete nevelte kellemeit, 's még jobban gyúlaſztotta a' Cseklészi indúlatját. Az Obeſter látta a' Leányt, 's belé ſzeretett; hallotta, hogy Theréz gazdag, 's már fel-tette magában, hogy el-veſzi. Cseklészinek az Obeſtere bíztosának kelletett lenni; néki nyilatkoztatta az ki ſzándékát. Cseklészi reſzketett, halaványség futotta el ortzáit, 's most érzette, millyen méllyen vólt Theréz az ő ſzívében. Magánosan járkált fel 's alá a' ſzomorú bús helyeken; 's csak azokban a' könnyekben lelte vígaſztalását, a' mellyeket ő Therézért sírt. Theréz, így ſzólla ő gyakorta magában, bóldog leſſz az Obeſter karjai között' az gazdag, nagy tekintetben van az Udvarnál: de mi vagyok én? egy ſzegény kóldús, — minden vagyon nélkűl; a' ki a' Sorsnak ki vagyok tétetve; a' kinek ſemmije egyebe nints egy ſzívénél, a' melly Therézért lángol.

Báró Meződi egy alkalmatoſságot ſe múlaſztott el, hogy a' Theréz Annyával beſzéljen. Ki-nyilatkoztatta annak, ſzándékát; 's Zöldfalviné meg-ígérte néki Leánya kezét, 's hálát adott az Iſtennek ſzí-

vé-

vében ezért a' nem-reménylett ſzerentséért. Báró Meződinek egy Regement vólt hatalma alatt, 's eſztendőnként negyven ezer forint jövedelmet kapott. Zőldfalviné elő hívatta Leányát, 's fel-fedezte néki, hogy Meződi el-akarja venni. Mint a' menykőtől meg-üttetve úgy álla ott Theréz; artzainak ró'sái el-hervadtak, 's könnyek görgöttek-le dobogó mellyén. Theréz ſzerette édes Annyát; mindég úgy nézte azt, mint egyetlen egy Barátnéját, 's egyenes ſzívüséggel nyitotta-fel előtte ſzívét. Én Cseklészit ſzeretem, így ſzólla; ő jó, nemes ſzívű ember, 's ſzeret engemet; ő nélkúle én bóldog nem lehetek. Zőldfalviné látta, mit érez Theréz Cseklészi eránt. Nem akarta Leányát kéttségbe ejteni, 's most a' tettetéshez nyúlt. Az igaz, így ſzólla néki, Cseklészi nemes ſzívü, de még iſjú; tudod é te igazán, hogy eránted hűséges? — Visgáljuk-meg Leányom, 's ha érdemes reád, légyen tiéd keze.

Theréz most egéſzen bóldog vólt; az ő egyenes ſzíve nem esmérte a' tettetést. El-fogom nyerni Cseklészit, így ſzólla, mert az ő ſzíve minden próbát ki-áll. Kevés napok múlva el-jött Cseklészi a' Theréz édes Annyához.

Kedves Fijam! így ſzóllott hozzá Zőldfalviné, a' kit én neveltelek, 's a' ki ollyan előttem mint tulajdon Fijam; eggyetlen egy kérésem van hozzád; nem fogod-é tőllem meg-tagadni?

Cseklészi. Oh Anyám! melly' bóldognak tartanám magamat, ha ez a' kérés életemre tzélozna! millyen örömmel ádnám én azt oda, hogy meg-mutathaſsam, mennyire érzem én a' maga jóságát!

Zőldfalviné. Nem életedet kívánom én, hanem más valamit, a' mit te talán életeddel egy forma betsben tartaſz. Add viſzſza nékem azt, a' mit tőllem el-vettél, add viſzſza Leányom' ſzívét. Ő ſzeret tégedet, 's az által ſzerentsétlenné lenne. Most a' legjobb házaſsági fel-tételek ajánlódnak, — mellyre nézve, ha valami háladatoſságot érzel eránt am; kérlek,

mondj-

mondj-le arról a' gondolatról, hogy ő valaha a' tied légyen.

Csekléſzi el némúlt; 's könnyek vóltak ſzavai. Én feleletet kívánok, így ſzóllott Zöldfalviné, 's nem könnyeket!

Cseklészi. Engedjen-meg kedves Anyám, az érzés első ſzavainak; a' fájdalom erőſsen áll juſsai mellett, 's nem hagyja magát el-nyomatni. Óh bár Theréz bóldog lehetne! olly bóldog — a' mint én azt óhajtom! Szeretem őtet — igen-is — jobban ſzeretem Therézt, mint életemet, de ſoha ſem felejtkezek-el a' háládatoſság' köteleſségeiről mellyel édes Annyának tartozom. Nem akarom többé Therézt látni; csak azt engedje még meg kedves Anyám,! hogy őtet meg-siratha ſsam.

Zöldfalviné. Erdemes vagy tiſzteletemre Fijam! űlj-le oda, 's írd-meg Theréznek, hogy nem ſzereted többé, hogy mást ſzeretſz.

Cseklészi. En azt írjam, hogy Therézt többé nem ſzeretem? — óh nem, azt nem tehetem — az hazugság vólna; én pedig a' hazugságot gyúlölöm.

Zöldfalviné. Írd-meg, ha igaz az, a' mit nékem bizonyítottál.

Cseklészi. Nem tehetem! Esküſzöm magának édes Anyám! én nem akarom többé Therézt látni; el hagyom ezt a' Várost, egyedűl keresem-fel a' halált valamelly ſzegeletben, — de azt mondani néki, hogy őt' nem ſzeretem, — azt Csekléſzi nem teheti.

Zöldfalviné. Menny tehát háládatlan! 's feleltkezz-el mind arról, a' mivel nékem tartozol. Forgaſd-fel egy Familiának a' nyúgodalmát, a' melly tégedet mint maga gyermekét fel-fogadott; foſzd-meg Jóltévőidet Leányától, 's győzedelmeskedj azokon a' könnyeken, mellyeket az ő Annya fog önteni.

Cseklészi Iftenem! millyen igazságtalan maga Anyám! Iften a' bizonyság, mennyire érzem én a' háládatoſságot maga eránt. Mit tselekedtem én magának? — Vétek az, hogy Therézt ſzeretem? — hiſzen én le mondok rólla. —

Zöld-

Zöldfalviné. Irjál?

Cseklészi. Jól van! Írja-meg tehát a' Levelet: írjon, a' mit akar — az az én halálos Szententziám; alá fogom írni nevemet.

Zöldfalviné egy bútsúzó Levelkét írtt Therézhez: Cseklészinek azt szóról szóra le-kellett írni. Ő írt, a' nélkül, hogy tudta vólna mit; minden betűt egy könny tsepp törűlt-el, 's alig tudta ki írni nevét reszkető kezével. Theréz vette ezt a' Levelet, 's meg-sértett szeretete már bosszút akart állani Cseklészin; fel-tette magában, hogy az Óbestternek adja kezét. Gyakran nézegette a' Levelkét. Reszkető kézzel írta ezt a' Levelet, így szólla ő, 's könnyei törlék-el annak mind eggyik betűjét, — Cseklészi! te lehetnél? — — De ki adta nékem ezt a' Levelet? az édes Anyám — néki nemes szíve van ő engemet nem akar meg-tsalni; Cseklészi hűségtelen erántam. Miért nem mutatja magát? miért? . . de talán nem teheti — talán — Isten! mi történik én velem? — már ki-mondtam, hogy Meződinek adom kezemet — visza nem vonhatom többé szavamat; ah! mi lesz én belőlem?

A' Mennyegző napja meg-vólt határozva. Már sietett Meződi, karon fogván Jegyesét, a' Templomba; már minden el-vólt készítve erre a' pompás Jelenésre. Cseklészi egy roszsz könnyű ruhába öltözve, bé-tsúszott a' Nép között, 's látta, hogy Therézt az óltárhoz vezették. Figyelmetesen vigyázott reá; szomorúnak tetszett az ő tekintete — komor bánat homályosította homlokát, — térjeire süllyedt, midőn az óltár gráditsához ért, 's — Cseklészi! hitetlen Cseklészi! „így kiáltott fel; még minekelőtte kezét az Óbestternek nyújtotta vólna. Cseklészi keresztűl tolakodott a' Nép között az óltárhoz. Te szeretsz engemet Theréz! így szólla, és Cseklészi sem vólt soha-is erántad hűségtelen! Ne esküdj hamisan, mert én még élek. — Theréz nélkül Cseklészi nem élhet. Légy bóldog a' Meződi karjai közt, mert én meghalok. Ekkor szívébe ütötte kardját a' szerentsétlen;

vé-

vérével fetskendeződött-bé a' Menyaſzſzonyi ruha, melly Therézen vólt, 's a' Ró'sák el-hervadtak mellyén; és a' Cseklészi vére óltotta-el a' mennyegzői fáklyát, melly az óltáron lobogott.

Cseklészi le-rogyott, 's Meződi fel-gyúladt a' dühösségtől. Te engem meg-tsaltál, így kiálta, és Therézen boſzſzút akara állani, de a' Nép el-ragadta elölle a' Menyaſzſzonyt, a' ki el-ájúlva a' Papnak karjai köztt feküdt; 's a' közel lévő Apátza Klaſtromba vitte.

Onnan írta Theréz ezt a' Levelet Meződinek:

Óbeſſer Úr!

Az után a' rettenetes eset után, melly ma rajtam történt, semmi sem marad nékem egyébb hátra, hanem hogy Napjaimat abban a' Klaſtromban töltsem-el, a' mellyben vagyok, 's a' hol ſzabadon sírathatom Cseklészimet. Én az Urat nem akartam megtsalni Meződi! de én — ſzerentsétlen! én vóltam a' meg-tsalattatott. Az Úr talán mindent meg-fog tudni. Felejtsen-el az Úr engemet, 's ha tiſzteletére érdemesnek nem tart, tartson érdemesnek ſzánakozására.

Theréz.

Theréz édes Annyához:

Miért tsalt-meg engemet annyira kedves Anyám?! Az Iſten engedjen-még azért magának, a' mint Therézze meg-enged. Magának már nintsen Leánya, nints se Fija; ezt a' Sír fedezi, amazt pedig ennek a' Klaſtromnak falai. Itt akarok én sírni — fogok attól fogva mikor a' Nap fel-kél, mind addig, még a' leg-első eſtvéli tsillag az égre fel-tetſzik. — Nints több kérésem magához, tsak ez az egyetlen egy: vigye végbe azt, hogy a' Cseklészi sírja közel légyen ehez a' Klaſtromhoz, hogy még ſzemeim láthaſsák azt a' márványt, a' melly őtet fedezi, 's hogy könnyeim

nyeim nedvesíthesſék azt a' helyet, a' hol ő nyugſzik. Örömmel nézek le a' sírba ott fogom Cseklészimet ismét fel-találni; ott ſzabadon ſzerethetjük egymást; ott semmi emberi hatalom nem válaſzthat-el bennünket. Éljen ſzerentsésen kedves Anyám! 's adja Iſten, hogy felejthesse-el ezt a' Történetet, — felejthesse-el hogy egy Leánya vólt.

Szerentsétlen Therézze.

Midőn Meződi mindenről ſundamentomos tudósítást vett, minden igyekezetét rá fordította, hogy Therézt rá beſzélhesſe arra, hogy a' Klaſtromot elhagyja; de le nem lehetett verni ſzándékáról. Soha sem hagyta-el Lakhelyét; fekete halotti poſztóval vólt be-vonva egész ſzobája, 's egy súgára sem sütött többé a' napnak hervadt ortzájára. Egy homályos lámpás vetett ſzomorú fényt arra a' Halott vivőre, mellyen feküdött. — Csak kenyér, 's víz vólt eledele; a' fájdalom vólt Barátja, 's a' könnyhúllások vóltak bíztosai. Ő nem ſokára meg-hólt, 's Cseklészi vala utólsó ſzava.

A' ſzegény Zöldfalviné, távol egy magános vidéken töltötte-el ſzerentsétlen napjait. Ott ſzomorkodó eſzelőſséggel nézett végig azokon a' bóldog napokon, a' mellyeket élhetett vólna, ha Leányát fel nem áldozta vólna önnön haſznának.

A' Theréz' halála után, külömb külömbſéle ſzomorú énekeket találtak ſzobájában; 's még azután is ſokáig éneklették azokat az ő Barátnéi némelly világos éjtſzakákon a' Theréz Sírhalmán.

Öröm uralkodik a' Sír éjjelében;
Ottan; a' haldlnak tsendes kebelében;
Emberek! e' földön nem egyébb' sorsotok,
Hanem hogy a' bajok között nyomorgotok:

Ha hát Therézis majd el-hágy benneteket,
Ne ejtsetek azért ſzánó könnytseppeket,
Ö bóldog lesz ott, mert el-enyész bánatja
És el-vált kedvesét viſzont meg-ldthatja.

IV.

Egy nevezetes Álom bé-tellyesedése.

Egy a' Frantzia Királyi ſzolgálatban lévő, 's az Ellenség előtt álló Hadi Tiſztnek Hitvese, egy darab ideig ſemmi tudósítást nem vett Férje felől. Ő ezen igen epekedett, 's a' leg-búsabb képzelődéseknek adott Lelkében helyet.

Nem él ő többé, az én ſzívemnek Kedvese! így ſzólla egy estve Barátnéjához, a' ki azért jöve hozzá, hogy ótet vígaſztalja, 's fel-vídámíttsa; nem él ő többé; az ellenség keze által ölettetett meg! én azt bizonyosan tudom. Hijjába-is igyekezik maga Kedvesem, vígaſztalást önteni ebbe a' ſzorongattatott ſzívbe: ő többé nem él!

A' Barátnéja. A' Grófné önnmaga lesz kínzójává magának; rémítő képeket képzel maga előtt, — 's viſzſza irtódzik azoknak meg-látására. Hogy tudja Nagyságod, hogy Férje, Kedvese nem él többé?

Grófné. Egy belső ſzózat mondja azt nékem; egy ſzózat, a' melly ſzüntelen azt kiáltja kebelemben, hogy ő meg-hólt!

Barátnéja. Az a' nyughatatlankodó ſzerelem' ſzava, 's a' leg búsabban gondolkozó képzelő tehetség' mondása. — Mikor írt Nagyságnak a' Gróf legutóljára?

Grófné. Két hólnap ólta egy Levelet sem vettem tölle; 's éppen ez az Barátném, a' mi engemet kínoz, 's nyughatatlankodtat. — Olvassa utólsó Levelét a' leg-jobb Férjnek! —

Ba-

Barátnéja. (olvaſsa) — Kedvesem! Még nem tudom, mikor lehet nékem tégedet ſzerető ſzívemhez ſzorítanom, — ah! mennyire kívánkozom én ezen örvendetes Szempillantat után! — Gyakran függenek ſzemeim a' te képeden, mellyet én melyemen viselek, 's gyakorta meg-öntözök könnyeimmel. Akkor meg-tsókolom képedet, 's karjaid közzé álmodom magamat. — Mi nem meſzſze állunk az ellenségtől; nem ſokára el-válaſztó ütközetre kél a' dolog. — Ne félj ſemmit Kedvesem! A' Gondviselés vigyáz feletünk, 's reménylem, hogy az engemet meg-tart. — Nékem van egy nemes gondolkozású, 's mélly érzésű Barátom. Gyakran beſzéllünk mi órákig te rólad. Én le-rajzolom néki házaſságunk örömeit, 's ő azt velem egygyütt érezi. Mi mind ketten egy Regementnél szólgálunk. — El kell végezni Levelemet, a' hadi Trombita harsog, — jelt adnak az indúlásra; máskor többet! ſzívemből tsókollak! Elj ſzerentsésen, 's könyörögj a' tégedet ſzívéből ſzerető Férjedért!

Grófné. Mit húz ki maga ezen Levélből?

Barátnéja. Ezt a' ſzeretet keze írta; egygyik indúlat, a' másikba vág. — Nagyság ſzerentsés Feleség! talán többet talál Nagyságod ebben a' Levélben?

Grófné. Adná Iſten, hogy tsak azt találnám! Nékem úgy tetſzik, hogy ez bútsúzó Levél; Férjemnek hattyúi éneke. Az ő nyájas ſzeretete meg-kímélt engemet; nem akarta nékem fel-fedezni, hogy ő a' Halállal való viadalra megy; de azt nyilván kijelenti; világosan ki tetſzik ki-tételéből, hogy ő nehéz tusakodáſsal küſzdött, mikor ezeket a' ſzavakat írta: meg-tsókolom képedet „nem meſzſzire vagyunk az ellenségtől„ el-válaſztó ütközetre kél a' dolog; — jelt adnak az indúlásra; könyörögj Férjedért!“ — Hah! Iſtenemre mondom Barátném, az én érezésem nem tsal meg! — a' Regement meg-ütközött; ő meg-ſebesíttetett, 's meg-hólt! Jaj nékem ſzerentsétlennek!

Ba-

Barátnéja. Jöjjön magához a' Grófné! Ne adjon több jelentést a' Levél' értelmének, mint a' mennyit maga a' Férje adott. Azért, hogy a' Regement marsírozik, a' mint a' Táborban álló hadi Seregek szoktak, nem mindég kél a' dolog ütközetre. Hogy Nagyságod már két hólnap ólta semmi tudósítást sem vett Férjétől, annak a' marsírozás, 's száz más környülállások lehetnek okai — Talán jövőbe vannak már a' Nagyságod' Levelei; 's mernék fogadni, nem sokára fog Nagysád' némellyeket kapni. Légyen vídámon Grófné! A' Nagysád' Férjéhez való szeretete kötelessségévé teszi azt, hogy magát Férje számára tenn tartsa; a' bánat ellensége az emberi életnek, 's meg-emészti azt. Vígasztálja magát Barátném; a' Gróf el-fog jönni; talán elébb-is, mint mi gyanítnánk. Ő már gondolkodik-is arról a' bóldog szempillantatról, melly őtet a' Nagyságod' karjai közzé fogja vetni: mindenütt a' Békességről beszéllenek.

A' Grófné nyúgodtabb vólt, de nyúgodalma, 's tsendesége kevés napokig tartott. Harmadik éjtszaka ezen beszélgetés után, hangos szóval kiáltott fel a' Grófné álmából: Iftenem! Iftenem! a' Férjem! — Fél álmosan ugrott-fel ágyából, temérdek könnyek önték-el szemei, 's kezeit törte. A' Szobaleány, a' ki a' Grófnénak nyughatatlankodásaira fel-ébredt, elő sietett, 's el-ijjedt, midőn Aszszonyát ollyan állapotban találta, melly minden szívet könyörületességre indíthatott vólna.

Mi esett Nagysádon? Méltóságos Grófné!

Grófné. Ó Jeanette! láttam, hogy ő meg-halt! egy seb miatt hólt-meg Barátjának karjai között; az én nevemet nevezte, meg-tsókolta melyképemet, érzékenyen nyomta azt melyéhez, 's el-enyészett. Ó Jeanette, mikor lesz vége szenvedéseimnek!

Könnyzápor omla ekkor ki a' Grófné szemeiből; szíve hevesen dobogott, 's úgy tetszett, hogy elméje-is meg változa. El-enyészett ereje, 's ájúlva rogyott-le az ágyra.

Jeanette a' Házi Orvosért, 's a' Grófné Barátnéjáért küldé. Mind a' ketten el jöttek, a' Doktor orvoſságot rendelt, nagy bajjal lehetett azt a' Grófnénak bé-adni. Barátnéja el-nem távozott óldala mellől. Midőn a' Grófné más nap' magához tért, el-beſzéllé, mit álmában látott.

Egy bokorban feküdött Férjem egy fa alatt: melyén kapott mély sebéből temérdek vér omla ki. Barátja tartotta karjai között az alatt, míg egy Seborvos sebét bé-kötözte. Én meg-halok! így ſzóllott a' Gróf bádjatt hangon, érzem, hogy a' seb halálos. — — Ó Henriette! így kell tégedet el-hagynom! — Ezen ſzavaira melyképemhez kapott, melly egy selyem pántlikán függött nyakáról; le-ſzakaſztotta azt, sok ízben meg-tsókolta, melyéhez ſzorította, 's által adta Barátjának. Sieſsen az Úr, így ſzóllott ahhoz ſzaggatott hangon, sieſsen, mihelyest lehettséges lesz, ezen képpel, 's ezen gyűrűvel Henriettéhez; fesse-le előtte halálomat, 's eránta való ſzeretetemet. Bőrládámban fog találni egy tsomó le-petsételtt írást, kérem adja át' azt a' Henriette kezébe. Még tovább akart beſzélleni, de ereje el-fogyott. Jelek által mutatta, hogy ſzomjúhozik. A' Seborvos vizet hozott kalapjában a' közel lévő Forrásból. A' Gróf ivott Henriette! ezt rebegte még egyſzer, fel-emelkedett egy kevéſsé a' földről, hangosan fel-ki-áltott, — 's halva rogyott le.

Barátnéja. Valósággal félelmes álom; de még se egyébb álomnál. Egy ollyan neveltetésű, 's gondolkozású Aſzſzonyság, mint Nagyſád, könnyen tudhat arról ítélletet hozni.

Orvos. 'S mérsékelheti a' képzelődés tüzét a' hidegebb értelem által.

A' Grófné halgatott; igen nyúgodtnak mutatta magát, de annál erőſsebben dühösködött Lelkének belseje. Semmit sem múlaſztottak-el, a' mi a' dühösködő Indúlat tsendesítésén ſegíthetett. — Az a' tudósítás, hogy a' Békeſség tsak nem meg-köttetett, leg-többet tett a' Grófnéra nézve. Azzal vígaſztalta ma-

magát, hogy vagy Férjét meg-látja, vagy leg-alább közelebbi tudósítást vehet annak esetéről. Különb-különb féle Tiſztek jöttek-el a' Seregtől; 's mind azt erősíték, hogy a' Gróf még-él. A' Grófné ismét fel-éledt; ismét réſzt vett az Élet örömeiben, 's az álmot képzelődő tehettsége játékának tartotta.

Le-festem a' halálos Jelenést, így ſzólla Barátnéjához, 's a' képet Férjemnek ajándékozom; a' tárgy azt meg-érdemli. Egy mezei vidéket festett-le; egy árnyékos fa alatt, nem meſzſze egy forrásvíztől, vérzett a' Gróf Barátjának karjai között. Tekintetét egy melyképre függeſztette, mellyet balkezében tartott; 's Barátjának nyújtotta által, míg az őtet jobb kezével támogatta. A' Seborvos egy kalapvizet tartott előtte. Úgy tetſzett, mintha a' Gróf inni akarna, de abban a' pillantatban, erőtlenül rogyik-le a' földre. A' kép valósággal dítséretet ſzerzett a' Grófné meſtermívének, remek festés volt. Leg-nagyobb figyelemmel festette-le Férje Barátjának, 's a' Seborvosnak ábrázat vonásait, 's azt állitotta, hogy ő azokat éppen ollyanoknak látta.

Nem ſokára ezután jelen volt a' Grófné Barátnéjával egygyütt a' Fő Templomban az Iſteni tiſztelet-en, 's meg-láta ott egy Tiſztet, a' ki egéſz figyelmetéſségét magára vonta. Ez az! ez az én Férjemnek Barátja!

Barátnéja. Kitsoda, kedves Grófné?

Grófné. Az a' Tiſzt ott bal kéz felől az Óltárnál.

Barátnéja Iſtenemre! igen sok hasonlatoſsága van a' Nagyságod festésével!

Grófné. Várakozzunk rá a' Templom előtt.

Az Iſteni tiſztelet el-végződött. A' Tiſzt ki mene, 's a' Grófné utánna sietett. A' Templom ajtaja előtt találkoztak egygyüve.

Grófné. Meg-engedjen az Úr, hogy, bátorkodok egy kérdést tenni hozzá. Az Úrnak igen nagy hasonlatoſsága van egy Férjfival, a' ki engemet intereſsál. Nem a' *** Regementjéből való a' Tiſzt Úr?

Tiſzt.

Tiſzt. Igen-is Nagyságos Grófné! — Engedje-meg Nagyság, hogy én-is viſzont kérdezheſsem, nem a' Gróf *** Hitvesét vagyon e' ſzerentsém Nagyságodban tiſztelni?

Grófné. Az a' neve a' Férjemnek; de hogy esmér az Úr engemet?

Tiſzt. Örvendek Grófné! hogy Nagyságban az én Barátom érdemes Hitvesére találhatok. Esmerem Nagyságodat a' melyképéből, 's éppen ſzándékoztam a' Nagyság' lakását fel-keresni.

A' Grófné ülést mutatott a' Tiſztnek, hintójában

Grófné. A' Férjem sok jót írt nékem az Úr felől.

Tiſzt. Kívánnám, hogy valódibb ſzólgálatot tehettem vólna néki. Némelly dólgok vagynak reám bízva Nagyságodhoz.

Grófné. Bizonyosan a' Gróftól. Soká jön haza?

Tiſzt, Ő Nagyságodat rendkivűl ſzereti, 's úgy találom, hogy arra tellyes okai vagynak.

El-érkeztek a' Grófné lakásához. Égett ez a' kivánság miatt, meg-tudni, hogy mitsoda dólgok lehetnek a' Tiſztre bízva, ő hozzá. A' Tiſzt elő vevé Levéltartóját, általadott a' Grófnénak egy tsomó írást, azután egy gyűrűt, 's a' melyképét.

Grófné. Szent Iſten! ő meg-hólt!

A' Tiſzt vonogatta vállait; a' Grófné el-ájúlt. Előhívák az Orvost, 's az erőtlen Grófnét hálóſzobájába vivék. A' Grófné Barátnéja meg-mutatta a' Tiſztnek a' festést.

Tiſzt. (el-tsudálkozva) Meg-foghatatlan! ez éppen az ő halála' Scénája!

Barátnéja. A' Grófné önnön kezével rajzolta.

A' Tiſzt nem tudta, mit ítéljen, midőn néki a' Grófné Barátnéja az álmot el-beſzéllette; minden környűlállást le-rajzólt, 's a' haldoklónak ſzavait elő hozta. Minden meg egygyezik, — így ſzólla — ez igen nevezetes álom! kételkedem rajta, ha meg-lehetne é terméſzeti okokból magyarázni.

A'

A' Tiſztnek ezen ſzavaira bé-lépett az Orvos a' Grófné ſzobájából, 's így ſzóllott belé: Valósággal ez nevezetes álom! de még-is pſychológiai okokból meg-lehet magyarázni.

Tiſzt. Igen kívánnám az Úr magyarázatját hallani.

Orvos. A' Grófné különös ſzeretettel ſzerette Férjét, 's néki igen eleven képzelő tehettsége van. Egynehány hónappal ez előtt vette a' Grófné Férjének utólsó levelét, mellyben azt tudtára adta néki, hogy nem ſokára ütközetre kél a' dolog; hogy éppen akkor indúlt-el a' Regementtel az ellenségre; 's végre azzal rekeſzté azt bé, hogy forró indúlattal bútsúzott-el tőlle, 's magát könyörgésébe ajánlotta. Az Úrról-is tett ő ebben a' Levélben jelentést; — Elég vólt ez az érzékeny Grófnéra nézve, hogy Férje életét féltse; elég vólt arra az erős képzelődésre, hogy veſzedelmekről álmodozzon, 's a' Phantázia' etsetjével egy mezei vidéket feſsen-le, a' hol a' meg-ſebesíttetett Gróf egy fa alatt, Barátjának karjain, a' Seborvos' kezei között a' halállal küſzködik; a' Henriette nevét rebegi; melyképét meg-tsókolja; gyűrűjét, 's az írást Barátjának által nyújtja, azon kéréſsel, hogy ezt a' hagyományt Özvegyének vigye által. Mert mind ezek ollyan környűlállások, mellyek az Ideák, egygyesítése törvénnyei ſzerént (Aſsotiationes Idearum) a' Léleknek könnyen elibe terjeſztődhetnek. — Az ollyan Tiſzt, melly a' Táborban van, 's az ellenség előtt áll, ki van téve a' meg-sebeſsedésnek. A' meg-sebessedés Ideája, öſzve van kötve a' halál' ideájával. A' meg-sebeſsíttetett hadakozó nem élhet a' béke' ſzabadságaival; gyakran ſokáig kell néki a' ſzabad mezőn vérzeni, 's jó tétemény reá nézve, ha egy fának árnyékában egy kevéſsé meg-nyúgodhatik, 's ſzomját egy ital vízzel meg-ólthatja. Seborvosok mindég vagynak jelen, 's ſzembe tünő dolog, hogy ha a' meg-ſebesíttetettnek Barátja van, az őtet ſzükségében ſegíti, 's el-nem hagyja. Láttya az Úr, mennyire öſzve illenek ezek az Ideák, egygyik a' másikból követ-

ke-

kezik, egygyik a' másikhoz ragad, 's mind egygyütt egy egéſzſzet téſznek. A' Grófné álma tehát már előre el-vólt képzelve, minek előtte még álmodott vólna. Minden nap illyen képzelődésekkel, ámbár még nem illyen öſzve köttetésben, hanem mind egygyikkel külön magában foglalatoskodván, mindég több erőt, 's elevenséget adott ő azoknak, míg végre ollyan érettségre jutottak, hógy a' phántázia' álmában egy egéſzſzé gyűlhettek. Hogy a' Grófné látta, midőn Férje a' képét, 's a' gyűrűt Barátjának által adta, 's hogy hallotta őtet a' le petsételt tsomó írásról beſzélleni, nem ollyan rendkívűl való dolog; mert ő előtte mind ezek a' dolgok tudva vóltak, 's könnyen el-gondolhatta, hogy ha Férje meg-hal, azt bizonyosan valamelly hűséges Barátjának kezeire bízza. Hogy azt a' vidéket, a' hol a' Gróf meg-hólt, ollyan igazán le festette, az Urat, 's a' Seborvost ollyan pontba találta, 's a' vízzel tele lévő kalappal való esetet ollyan hellyesen elő adta, nem egyébb történetnél, a' melly ritkaságáért mindenképp' nevezetes.

V.

V.

Herodiás.

Igaz Történet.

L Úrhoz küldött Levél.*)*

A maga Törvényreguláit, leg-kedvesebb Barátom! azon könyveknek meg-válaſztásában, mellyeket a' maga Wilhelmjének ſzabad a' maga ſzemei előtt olvasni; és a' Grecourtok, Crebillonok, Wielandok, 's mind azon Íróknak el-távoztatását, mellyek az a' nélkül-is hév tűzre gyúladt iſjúi indúlatokat még inkább fel-gerjeſztik; valamint átaljában a' maga erkőltsi gondolkozása módjának keménységét-is, tökélletesen helybe hagyom. — De annál kevésbé hagyhatom helybe azt a' meg-elégedést, a' mellyel maga tulajdon épſtménnyét nézi, 's azt a' bizonyos bátorságban való lételt, mellyben magát, nagy gondal válaſztott mérték reguláinál fogva álmodozza. —— Barát-

---

*) *Ezen Levél kezdetének meg-értésére ſzükség tudni, hogy L** Úr, ennek Írójával közlötte volt plánumait Fijának nevelése felől, 's bóven kimagyarázta okait azon könyvek' olvasásának határba ſzorıttása felől, mellyeknek olvasását annak meg-engedte.*

rátom! Barátom! A' bátorságban való bizodalom, és meg-bukás, két el-válhatatlan Testvérek; egy kőfzálnak el-kerülése, nem téfzi bátorságofsá a' Hajóst egéfz hátra lévő útjában; 's az igen hibásan gondolkodik az emberi fzívről, a' ki azt hifzi, hogy az tsak ott gyűjthet magának matériát a' gyönyörködésre, a' hova azt valamelly fajtalan Író önként tette — Az olvasók Lelkének külömbözése; terméfzetesen külömbözést fzerez az olvasás foganatjában-is 's esmertem ollyan fzeméllyeket, a' kik minekutánna a' hafzontalan könyveket, és nevettséges Regéket, erkölcsi meg-romlá-ok nélkűl által olvasták; végre a' Virtust dítsérő Román-Írónak jóra tzélozó Regéiből; egy Morálistának Maximáiból; sőt a' minden könyvek közt leg-fzentebb könyvből-is mérget tudtak fzívni a' nélkűl, hogy azért rofzfzak lettek vólna a' Terméfzetről. — Óh, egy gyönyörködtető Minutának fzerentsétlen Története; és a' leg-kifsebbet sem jelentő külső indító eſzközök fokszor némelly elébbeni eſztendők' nagy gonddal kéfzűlt építményét öfzve döntik; és minthogy az illyes állatásokban mindég többet bizonyítnak a' példák, mint minden a' priori való okok, egynehány előttem esmeretes Történetek közzűl tsak azt befzéllem-el magának, a' melly nékem leg-fzembetünőbbnek tetfzik,

Kevés, vagy talán egy se vólt a' mi Íróink közzűl, a' ki ollyan igazán kívánta vólna írásai által a' Jónak elősegéllését, mint Gellert. Minden ő írásaiból ki tetfzik a' fzoros Ifteni félelem, 's a' Virtus terjefztésére való igyekezet; mindég ez az ő első, és a' kedvnyerés egyedűl a' második tzélja. De hát ha, éppen ő, a' ki ezerekbe öntött nyomorúságaikban vigafztalást, es fzeretetet az Igazság eránt; ha éppen ő tett vólna egy Regéje által, kettőt az én kevés fzámú esmerősseim közzűl fzerentsétlenné? és ő adott vólna okot egy Leánynak el-tsábítására, és egy Ifjúnak ki-tsapongásaira, mellyeket azután annak örökös meg-bánása követett? — Maga tsudálkozik? — de mennyivel inkább fog még akkor tsudálkozni, ha

azt

azt a' Regét meg-nevezem? — a' melly nem egyéb a' Heródes, és Heródiásról való Történetnél? „Mit? így fog maga szóllani; az által a' Rege által; a' mellyben ő ollyan hathatósan int a' vétekre vezető legkisebb lépéstől-is; mellyben ollyan buzgóan terjeszti eleibe minden Ifjúnak, és Leánynak; a' vétek' legtsekéllyebb kezdetét, mint egy véghetetlenül tartó lántznak leg-első szemét? Melly tzél lehetne nemesebb, melly Morál igazabb, és hasznosabb? Hányszor hozatott-fel például ez a' két derék sor:

Rémülj-meg Lelkedben az első lépésre
Mert az téged közel visz' az el-esésre.

Mind igaz, és még-is talán éppen ezek — egy szóval kérem, olvasa által ezen történetetskét, a' melly betsülletemre merem állítani, hogy leg-alább az igaz Anekdoták közzé tartozik.

Nékem volt egy Barátom — nevezzük azomban Bognernek — a' ki ifjú volt, heves, szerelmes; a' Baráttságban álhatatos, 's félénk a' szeretetben; ki-tsapongó ott, a' hol arra szabadságot látott, tréfát szerető, (a' mellynek leg-alább fele tiszteséges volt) a' ki barátja volt az olvasásnak, 's néha gondolkodott-is a' felől, a' mit olvasott. — Különossági közzé tartozott az-is, hogy az akkor tsak nem közönségesen imádtatott Gellertet nem szerette; nem azért ugyan, mint ha magát ezt a' Férjfiút gyúlölte volna, vagy meg-vetette volna az ő írásait: óh nem meg-esmerte ő annak a' német Litteratúra körül tett némelly érdemeit; de a' felőlle hangzó dítséretek a' míg éltt, és a' nagyobb 's kissebb Férjfiak' énekei midőn meg hólt, és az ollyan embereknek gyakorta felesleg való magasztalási, a' kiket senki sem kivántfel a' szóllásra, bosszúsággal töltötték-el Bognert; ő maga-is bal ítéllettel olvasta ezen Férjfiú írásait, és vélekedése szerént, sok hibákat fedezett ott fel, a' hol mások szépségeket találtak. Mi gyakorta ve-

télkedtünk a' felett, — 's a' mi egy jele annak, hogy mi Írók nem vóltunk — még-is jó Barátok maradánk.

Bogner még jókor keresett magának egy Szeretőt, mert azt temperamentuma meg-kívánta, és tizenötödik, 's tizennyóltzadik eſztendeje közt leg-alább-is hatſzor változtatta azt, nem annyira álhatatlanságból, mint azért, hogy közelről soha sem találta azt fel, a' mit meſzſziről gondolt látni, és a' mit fel-találni kívánt. Leányok, Aſzſzonyok, és Özvegyek kerítették őtet hálójokba, de egygyik sem tarthatta-meg őtet abba; utóljára, a' melly ſzeretete nem vólt előttem esmeretlen, belé ſzeretett egy Leányba, a' kit Sarlottának neveztek. — Ez egy Leányka vala, a' nélkül hogy ſzép lett vólna; kellemetes vólt, de nem bírt vakító ſénnyel: igen kedveltető és nyájas artzával vala meg-ajándékoztatva a' Teremſzettől, 's mindenütt a' leg-jobb hírben vólt: keveseket tudott múlattatni a' beſzélgetés közben, de annyival örömestebb halgatták ezek a' kevesek. — Bogner gyakorta látta őtet, a' nélkül, hogy eſzébe jutott vólna az, hogy belé ſzereſsen; de éppen az ſegített rajta későbbre; mert mind az, a' ki Sarlotta előtt, mindjárt eleinte illyes intézeteket fedezett vólna fel, üres válaſzt kapott vólna, ha mindjárt a' leg-ſzükségesebb tulajdonságokkal bírt vólna-is. — De a' mit egy ſzempillantás nem tehetett, meg-tehette több, 's laſsan laſsan mind kettőjök ſzívében egy ollyan tűz gyúladt-fel, melly minden nap nevekedett. Már meg-határozták, és követték-is a' titkos egygyütt beſzélgetést, a' nélkül, hogy Sarlotta meg-vallotta vólna ſzeretetét; 's midőn ő végre meg-nem tsalhatta magát, akkor ugyan már nem térhetett viſzſza az elébbeni útra, de álhatatosan meg-esküdött arra, hogy ſoha egy lépésnyire sem távozik-el a' Virtustól.

Minthogy ők egymást gyakorta, és az Iſjúság ſzokása ſzerént, meg lehetős vigyázatlanúl látták és keresték-fel, az ő ſzeretetek nem ſokára mindennapi beſzéddé vált az egéſz kiſs városban; 's a' Sarlotta Szülei, kik a' felől hasonlóképpen titkon tudósíttatták

tak ſzokott jó Barátjaik által; valóban meg-tiltották Leányoktól a' Bognerrel való társalkodást. — Mikor jön már el az az idő, mellyben az Atyák és Anyák eléggé okosak leſznek annak a' régi Igazságnak által látására, hogy ſemmi sem ingerel inkább, mint a' tilalom! — Két napig vett Sarlotta magán erőt, a' harmadikon nem állott tovább ellent a' Bogner azon kívánságának, hogy egymást éjtſzaka-is láthaſsák; 's mind egygyik a' mi Szerelmeseink közzül örömest meg-foſztotta magát egy két órai álomtól, hogy az alatt, ha ſzinte nagy veſzedelemmel-is egygyüve jöheſsenek.

Ezen bóldog órákban, mellyekben utánnok ſenki sem leselkedett ſzabadon engedé Sarlotta, kezét 's ajjakát a' még eddig mindég tüzeſsen ſzerető Ifjú' ſzerelmes réſzegségének; de valahányſzor az ő bódúlttsága többre méréſzlett menni, mind annyiſzor valódi komolysággal tette ſemmivé annak minden igyekezetét; 's a' Bogner tiſztelete, minthogy ő Sarlottában inkább a' ſzép Lelket betsúlte, mint a' gyönyörködtető teſtet; ezen maga viselete által ollyan felső gráditsra hágott-fel, hogy ő végre maga-is félbe hagyta ezen betsűlletét fenyegető tsalogatásokat; 's át' látván győzedelmének lehetetlenségét, annyival inkább kezdte azért őtet ſzeretni.

Ez így tarta egész hat hónapig. Sokſzor állította nékem azután az én Barátom, könnyező ſzemekkel; hogy ez az ő rá nézve olly' bóldog időnek emlékezete, minden jelen való bóldogságát meg-kisſebbíti az el-múlás által; és hogy ő egéſz következendő eſztendőket örömmel oda engedett vólna egygyért azon el-múlt napok közzúl. De fájdalom! mi mindég tsak az el-múltakat betsúljük, 's el-veſztegetjük a' Jelenvalót!

Egykor ſemmi foglalatoſsága nem lévén, egy napnak délutánján, magánosan vólt Teſtvérhúgával egygyütt.

„Olvass előttem valamit, kedves Károly! kérte Luize.

 „Nints

„Nints semmi nállam“

„Isten van!“ azomban egy könyvet nyújta néki.

„Hm! már megint a' Gellert meséi? Ugyan nem tudod-e' még könyv nélkül?“

„Még nem, a' mint látod! 's ha úgy vólna-is; még az előttem esmeretes dólgokat-is örömmel hallom te tőlled: mert te ollyan jó, és illendő hangon mondod azt-el, a' mit olvasol.“ —

„De ezt csak ugyan nem; mert nem igen szeretem.“

„De még-is — — mibe fogadjunk? — még te nem-is esmered mind egygyiket.“

Ó igen! abban bizonyosan meg-nyernél. Alig tudok közzülök a' második részből hetet.“

Éppen azért kezd-el a' leg-elsőt, a' mire kinyitsz.“

Úgy tett, 's az a' Heródiásról való történet vala. — Tudja Isten, mitsoda indúlatban lehetett ekkor az Ifjú' Lelke; annyit tudok, hogy alig végezte-el azt a' Történetet, midőn; noha Luize kérte, hogy tovább olvasson, a' könyvet be-téve; 's mélly gondolatba merűlve, magános szobájába ment. — Az a' Morál, mellyet ő most olvasott, lehetetlen, hogy egy ollyan elméjü ember előtt, mint Bogner újj lett vólna; még-is ő, soha sem gondolkodott arról olly' elevenen, mint most; noha fájdalom! egészszen más óldalról, mint kellett vólna.

„Ha minden meg-botlás, így szólla magában; egy közel lévő nagyobb vétekre vezető léptső; úgy bizonyosan a' Sarlotta virtusa sem ollyan győzhetetlen lehet, mint a' millyenek én eddig gondoltam. — Nem vólt-é ő engedetlen Szülei tilalma eránt? nem képmutató-é ő? nem meri é bátrán ki-tenni magát azon veszedelmekre, hol ollyan könnyen lehetséges a' meg-bukás? — Nem elég sokat engedett-é már meg nékem? — Ha! ha! tovább Bogner, tovább! — maga az erősség sem meg-vehetetlen, csak a' megtámadótól függ annak meg-vétele. — Igaz ugyan, hogy már próbáltam egynehány ostromot; de csak

ki

ki kell azt állani! Még tsak e' vala hátra! 's már tovább nem lehet. A' nehézség még nem lehetetlenség!"

Illyen formán gondolkoza ő, 's ettől a' szempillantattól fogva, minden találmányosságot, minden hathatós beszédet, 's minden álhatatosságot elő vett; 's illyen újj készületekkel, és meg-újjúlt bátorsággal oftromlotta a' Sarlotta virtusát. — Most-is sokáig, és hathatóson álla az néki ellent; de igaz, hogy az Ifjúnak sokáig tartó heves szeretete mindég kedvesebbé tette azt az ő szemei előtt; annak esküvései, kérései, és — ó! ki ne érzené azt? — az ő tulajdon aszszonyi terméfzete-is. — — Itt a' tovább beszéllés nehéz, és sikámló vólna. Rövideden szólván, még tizenhárom napig maradt Sarlotta tisztán, mint Vénusz Uránia, a' tizennegyedikén — meg-esett.

Bogner most győzedelmeskedett, de éppen nem találta-fel győzedelmében azt a' gyönyörűséget, mellyet bizonyosan reménylett. Az érzéki gyönyörűség nem pótolja ki a' Lelki öröm el-veszetesét. Az az édes gondolat, melly szerént magát a' leg-virtusosabb Leánytól látta szerettetni; el-enyészett; Sarlotta nem tetszett már ő előtte azon Istenaszszonynak lenni, a' kit az előtt kevéssel imádott; alig esmértemeg ez az igazságtalan Ifjú ő benne azon tulajdonságokat, mellyekkel tsak egy jó Leány szokott bírni: szerelmeskedései ha számjokra nézve nem-is, de hevekre nézve gyengülni kezdettek, 's a' Sarlotta éles látása nem sokára igen-is világosan által látta ezt a' különbséget.

De most ismét más újj hibába elegyedett, a' melly igaz, hogy tsak felénnyire válik néki gyalázatjára, mivelhogy az közönségesen az Aszszonyok' balvélekedései közzé tartozik. Gondolta ugyan magais, hogy nyájas szerelmeskedései közzt nem vígyázott eléggé magára, de távol lévén attól a' gondolattól, hogy nagyon sokra ment v lna a' Szeretetben, úgy vélekedett, hogy azt még igen kevéssé nyilatkoztatta ki. Annál fogva meg-kettőztette szerelmes

 kér-

kérdéseit, az Ifjúnak mind egygyik gyanítható kívánságát meg-előzte, 's ollyan erősen ragaszkodott hozzá, hogy csak egy két órái távollétele-is egész rendőnek tetszett előtte, mellyek mind ollyan mérték okok voltak, a' melyeknek annak az ellenkezőjét kellett tellyesíteni, a' mit véghez vinni tartoztak. Bognert hűségesen meg-maradt azon fel-vett mérték regulája mellett; hogy egy véteknek el-követője, másoknak meg-tselekvésére-is alkalmatos; fel-tserélte nem sokára azt a' szót, hogy: alkalmatos, a' nélkül hogy azt tudta vólna, ezzel az értelemmel, hogy: hajlandó: 's a' nélkül, hogy meg-gondolta vólna azt, hogy ugyan azon fegyverrel lehetne ő maga ellen-is hartzolni; és hogy őtet Leányok' el-tsábitójának, méreg keverőnek, gyilkosnak, 's tudj' Isten, még minek-is lehetne nevezni; Sarlottát tökélletesen ollyan személynek tartotta, a' ki akármelly véteknek el-követésére csak az alkalmatosságnak van híjjával.

Maga talán nagyitásnak tarthatná ezt; de valóságos igazság ha azt állitom, hogy nem csak ebben a' pontban, hanem az ő egész életében, ennek a' szerentsétlen, és a' Heródiásból vett regulának Bognerre nézve a' leg-gyalázatosbb következései voltak. Mert minthogy az ő esmerősei közzül egy se vólt, és nem-is lehetett, a' ki vagy ebbe, vagy amabba a' hibába ne esett vólna; és minthogy ő a' leg nagyobb gondossággal igyekezett ki tanúlni mind egygyiknek gyengeségeit, annál fogva nem sokára egy gonosztévőkkel tellyes világba gondolta magát általtétetve; hijjában keresett magának örömet, 's a' nélkül, hogy gyanította vólna azt, hogy egyedül ő maga az oka számtalan nyughatatlankodásainak, ollyan életet élt, melly bóldogtalanabb vólt a' halálnál; 's a' mellyben egymást érte a' nyughatatlanság, és kedvetlenség.

De térjünk viszsza Sarlottára! — Inkább a' tesi örömek kívánása, mint a' meg-maradt szeretet tartották még meg egy darabb ideig e' mellett a' szerentsétlen mellett, az ő már csak nem múlhatatlanúl

szük-

szükségessé lett Kedvesét. Sokszor sírt ő magában annak hidegsége felett; de minden panaszszai hijjában vóltak; az ő társalkodások ollyan vólt, mint két házasok szokott társalkodása; 's midőn az az idő elérkezett, melly Bognert felsőbb Oskolákba hívta, az utólsó éjtszakán való ölelés után, mesterségesen kitsaltt könnyekkel ugyan, de ollyan hideg vérrel váltel tőlle, hogy az első hetekben egészszen el-felejtkezett vólna rólla, ha egy váratlan, noha igen természetes eset igen-is világosan nem emlékeztette vólna őtet reá.

Mert midőn egykor tsendesen űlt, és írtt vólna szobájában, hirtelen meg-nyíla az ajtó, 's egy ifjú, Férjfi ruhában öltözött Személy lépe be hozzá félénk ábrázattal. El-lehet gondolni a' Bogner álmélkodását, midőn első tekintettel, 's leg-első szavára Sarlottát esmerte meg ebben az öltözetben.

„Álmodok-e én, vagy ébren vagyok? — Te itten? te Sarlotta? —— miért? —— és miért ilyen öltözetben? — tsak nem egészszen ebből állott az, a' mit dadoghatott. — De az néma gyorsasággal esett karjai közzé; el-rejtette ábrázatját kebelénn; mint egy három minutát várakoza ott, 's annakutánna ezekből az akadozó szókból: „Bogner! — Bogner! — te engemet szerentsétlenné, ki-mondhatatlan szerentsétlenné tettél!" állott mind az, a' mit ki-rebeghetett.

„Én? — tégedet? — Miénem! mi által?

Még azt kérded te kegyetlen? — Te általad nem vagyok már én az rég ólta, a' minek lennem kellene! — 's nem sokára, nem sokára több leszek, mint a' mennyinek lennem szabad!"

„Hah! Sarlotta! jól értelek-é — szegény szerentsétlen!"

Óh igen, szerentsétlen! — Anya! Anya! — Ekkor ki-rántotta magát karjai közzül, le-rogyott a' szerentsétlen egy közel lévő székre; 's mind a' két kezével el-fedte ábrázatját. —

Erőssen

Erősen simúlt hozzá az Ifjú; tsókolta égő artzáit, körül ölelte testét; kérte 's esedezett néki; végre így szóllott Sarlotta ismét:

„Alig távoztál te el tőlem, mikor gyanítottam szerentsétlenségemet, 's nem sokára bizonyosan-is meg-tudtam. — Szüleim haragját, nememnek gyalázását, a' szégyent — — Bogner! Bogner! lehetetlen lett vólna nékem azokat ki-állanom; el-jöttem, — ide jöttem te hozzád! Te vagy az első, a' ki gyalázatomat esmered; valamint hogy egyedül te vagy az, a' kinek azt tulajdoníthatom! — Ó segíts — segíts rajtam! — ha valaha könyörületességet akarsz találni az Isten előtt, könyörülj most-is rajtam! — — Térdeimen kérlek tégedet — ne útáld-meg az El-esettet!"

Most érzette Bogner leg-először egész életében, belseit meg-reszketni. Az a' rövid el-válás, a' férjfiúi viselet, beszédjének hevei, 's még inkább az ő szomorú állapotja, újj kellemeket adtak Sarlottának az ő szemei előtt; szívének szavai tsupa szemre hányásokból állottak; meg-bánás hatotta őtet által, 's azt esküdte, hogy mindent meg-tesz, a' mit tsak megtehet.

Bé-is töltötte esküvését, leg-alább erejének mértékéhez képpest; az az: minekutánna el-rejtette vólna őtet egynehány napokig szobájában, fogadott néki a' közelebbi faluban egy szobátskát, a' hol egy jó öreg Aszszonynál kellett néki el-várni szülésének idejét. — Hogy mihez kezdjenek, még egygyikőjök sem tudta; meszszebb tekinteni bé a' jövendőbe, soha sem tartozott az ő virtusaik közzé, 's fájdalom! most nem-is volt arra semmi szükségek,

Mert alig költöze Sarlotta ebbe az újj lakhelyébe, midőn egy veszedelmes betegség lepte meg. A' ki-állott sok nyughatatlanság, a' meg-tett hoszszú útazásnak terhei, az attól való félelem, a' mi nem sokára el-fogna következni, 's az azon való búslakodás, hogy Bogner most sem szeretetből, hanem tsupa szánakodásból tselekszi azt, a' mit valósággal tselekedett érte; mind ezek egygyesülve egy veszedelmes

forró

forró hidegbe ejték őtet, a' mellyből alig gyógyúltfel, midőn az idő előtt való szüles, mellyet hasonlóképpen az említett okok siettetnek, újra beteg ágyba ejtette; 's egy kegyetlen, azzal egygyesült, úgy mondatott febes száraz betegség el-is öltotta.

A' Bogner mind ezek mellett való érezései fellyűl haladnak minden ki-tételt. Minden újjabb szerentsétlenséggel mindég kedvesebb lett Sarlotta előtte. Az a' szeretet, mellyel az egész utólsó lehelletéig ragaszkodott hozzá, meg-győzte őtet a' felől, mennyire hibázott annak charakterében, és az attól való félelem, hogy még moštan-is a' néha néha megujjított hidegség siettette ennek az Angyalnak halálát; annak mind egygyik utólsó szempillántását, a' legkínzóbb gyötrelemmé tették reá nézve. — 'S midőn végre az ő élete örökre el-enyészett, akkor irtóztató kéttségbe eséssel el-telve vetette magát annak megmerevedett testére; fel-szóval az ő gyilkosának kiáltotta ki magát, 's kért minden körülte lévőket, hogy őtet kínjainak enyhítésére öljék meg.

Már egy darabb időtől fogva esmeretes vólt, ez a' történet némelly biztosabb barátjai előtt, legalább a' főbb környűl állásokra nézve: most elő beszéllte azt mindennek, a' kit csak elő talált; le-űlt annakutánna író asztala mellé, 's tudósította a' maga, és a' Sarlotta Szüléit Feleségének halála felől (a' mint nevezte őtet) magát tette okául minden vételnek, 's mind a' két levelet ezen szavakkal rekeszte-be:

„Hólnap adom viszsza a' Földnek ennek a' Seraphimnak boritékját; 's annakutánna bizonytalanúl kereszttűl bújdosom ezt a' Világot, „hogy egy lehe„tetlenséget keressek, — tudni illik: nyúgodalmat „reám nézve, de a' melly örökösen oda van. Ter„hesebben fekszik rajtam ennek az ártatlannak vére, „mint az első gyilkoson. — Botsásanak meg vétkeit „meg-bánt Fijoknak! — Elég átok fekszik ő rajta a' „nélkül-is! ne adják ahhoz még a' magokét-is ő el„lene! És ha magok soha egy sort sem olvashatnak

„több-

„többé ő tőlle, 's még kevéshé látják őtet valaha „ſzeméllyesen; könyörögjenek leg-alább az ő Lelké„nek a' Síron túl való sorsáért."

Még mindég álhatatosan meg-maradt azon feltétele mellett, hogy el-bújdoſson. — Az Attya, a' ki mindjárt oda sietett az Akadémiába, nem találta ott többé; minden kérdezősködései ſokáig haſzontalanok vóltak. Végre meg-tudták, hogy hadi ſzólgálatba állott, 's kevés hónappal ez előtt ismét viſzſza jött ide egynehány napra. Még mindég nyughatatlanság uralkodott ábrázatján, és lelkében. — Felkeresett engemet-is. De mennyire meg-vólt változva! mennyire külömbözött ama' régi, vídám kedvű Barátjától Iſjúságomnak! Úgy gondolom, ſoha sem nyeri többé viſzſza a' magával való békeſséget, 's maga-is! oh, ő maga régen el-veſztette a' felől való reménységét.

Az ezek felett való Reflexióktól kíméljen-meg ma engemet Barátom! mi ſzükség-is vólna azokra? — Nem ſzóll e maga a' Történet eléggé? Vagyok

ſzerető Barátja
B.

VI.

VI.

Az Igazság szerető Názár.

Napkeleti Rege.

A' Diárbekki Síkságon, Arábiai Török Országban élt Tachel, egy öreg Remete. A' nép úgy tiſztelte őtet, mint Iſtenfélő Férjfiút. Azt mondták, hogy ő egykor az Udvarnál lakot, 's ſzíve fellyebb betsülte a' magánoſságot a' pompás életnél.

Ritkán jelent ő meg az emberek között; nem ſokſzor hagyta-el Remetelakhelyét, 's édes vi'sgálódások között töltötte el életének napjait. Meg-elégedve ſzívta némelly eſtvéken a' ſzabad levegőt, 's a' Tigris partjain járt-fel 's alá, mikor a' Nap a' Horizont el-hagyta.

Ott, a' hol a' Tigris, és Eufrates egygyesül, 's a' Basora kebelébe ömlik, ott vólt egykor Tachel, 's a' víz partján meg-látott egy gyenge gyermeket, a' ki karjait feléje terjeſztette. Meg-indúlt a' Tachel ſzíve, 's el-ſzakaſztván ruhájából egy darabot, belé takarta a' mezítelen Teremtést, 's bé-vitte kunyhójába. Szeretetre méltó vólt a' gyermek, mellyet Tachel talált; ő fel-nevelte azt, 's Názárnak nevezte.

Minden emberektől el-válva nőtt-fel tehát Názár a' Tachel gondviselése alatt. Tachel' bele tsepegtette ő belé a' virtus' fő reguláit, 's jó emberré igyeke-

kezett formálni. Én harmintz eſztendőtől fogva élek, így ſzólla ő egykor Názárhoz, harmintz eſztendőtől fogva élek ebben a' puſztában. A' hazugság, és rágalmazás vóltak annak okai, hogy én az Udvart el-hagytam, 's inkább a' Krokodílusok társaságát válaſztottam, mint az emberekét. Ha te bóldog akarſz lenni Fijam! ebben a' kunyhóban tőltsd-el napjaidat, mellyet én reád hagyok. Ez a' rosz fedél meg-óltalmaz tégedet az Idő' alkalmatlanságai ellen; ez a' kis kert annyi gyümőltsöt ád munkálódó kezeidnek, hogy éhségedet belőle le-tsendesítheted, 's az a' forrás amoda el-óltjá ſzomjúságodat. Az embernek kevésre van ſzüksége; bóldog ő, míg keveset esmér, 's bóldogtatanná leſz, mihelyst többeket tanúl esmerni. Mindenek felett ſzeresd az igazságot, mert leg-útálatosabb a' Terméſzetben a' hazugság. Az Iſtenek gyűlölik azt, 's az emberek' átka fekſzik azon, a' ki annak Barátja. Ha az Iſtenek téged ebből a' magánoſságból valaha ki-ragadnak, 's más tzélra akarnak rendelni, Fijam ſoha se nyomd-el ſzívedben az Igazságot; egyenes ſzívvel, 's bátran beſzélj, gyűlöld a' tettetés; se önnön haſzon, se tekintet ne végyen téged' arra Názár hogy hazugságot ſzólj; légy mindég egyenes ſzívű, 's igazat mondj, ha az életedbe kerűlne-is. Így ſzólla a' Remete, 's arany betűkkel vólt fel-írva az Igazság' neve kunyhójának falára. Úgy tetſzett, mintha ő, a' ki maga igen gyenge, 's félénk vólt ki-mondani az Igazságot, a' ſzegény Názárt az egyenes ſzívűség példájának akarta vólna formálni, hogy az az ő félénkségét idővel helyre hozná.

Gyakran fel-vezeté Tachel az Iſjút a' hegyekre. Meg-mutatta ott néki a' fel-kelő napot, azt a' pompás tsillagzatot, mellyet a' vándorló Parſzis tiſztelettel imád Fijam! emeld-fel el-fogódott ſzemedet arra a' világosító Maſzlzára, a' melly tiſzta fénnyével meg-világoſitja a' Sziria' mezeit, láſsad azt, 's tsudáld! Gondold magadban a' Nap' felséges képében az Igazság ſzeretőnek Leikét. Ha az igazság'

Leike

Lelke hűséges, úgy fénylik az Örökkévalónak ſzemeiben, mint az a' tűzi közép pont, mellynek mozgásait, és forgását a' Mindenható vezérli, 's mellyel az önnön fénnyét közlé.

Így tudta Tachel haſznára fordítani a' Teremſzetnek minden tárgyát Názárra nézve. Majd a' tsergő patakot, majd a' mosolygó mezőt, 's majd a' virágzó rózsát vette-fel az Igazság képének.

A' tsúszó Insektumok' mérges fúlánkja, 's a' puſztító ſzelek' meg-mérgesíttetett lehellete, vóltak a' Tachel feſtései, mellyek alatt ő az iſjú Názárnak a' hazugságot, 's a' tettetést le-feſtette. El-is érte benne tzélját: a' Názár ſzíve rendkívűl gyűlölte a' hazugságot. Tachel örömében magán kívűl vólt. Így illatoznak, így ſzólla ő, bóldog Arábiában a' tsirádzó virágok balzsam ſzagai, 's ditsőítik ezt a' földi Édent. De ſzomorú vólt a' Tachel meg-tsalatkozása; az ő kinézései halállá 's veſzedelemmé változtak.

Alig kőlt-ki Názár gyermeki eſztendeiből, midőn az Albafamár kegyetlenségei, a' ki ezen a' környéken uralkodott, az ő füleibe-is el-jutottak. Viſzſza irtódzott annak előbeſzéllésére, 's az emberiség átkát kívánta a' kegyetlennek fejére. Názár a' Tachel kertjében vólt, 's ſzomorúan támaſztotta fejét egy fához, 's forró könnyeket sírt. Tachel vígaſztalta őtet, de mind ketten az ég felé emelék kezeiket, 's fel-könyörögtek az Iſtenhez, hogy botsáſson átkot az Albufamár' fejére. Setétítsd meg öh Uram! így ſzólla Tachel, az ő ábrázatjának ſzínét; rövidítsd-meg életének napjait, 's az ő vére follyon, mint a' patak foly az Azoia hegyeiről. — Illyet, 's több átkot kívántak Albufamárra. Ő azt gondolta, hogy őket ſenki se hallotta, 's tsendesen nyúgodott azon éjtſzaka kunyhójában.

Még alig ſzürkült a' reggel, midőn Albufamár meztelen karddal a' Tachel kunyhójába lépett: halálos vólt tekintete, ſzeme járása irtóztató. Te engem' meg-átkoztál, így ſzólla Tachelhez; halgatództak utánnad; neked meg-kell halnod. Tachel reſz-

ketett, 's ő, a' ki az igazságot tanította, leg-előfzfzör lett hazuggá. A' földre le-borúlva így fzóllott: ſoha se ſüſsön rám a' nap, váljon éjſzakáva nékem a' nappál, 's a' világoſság ſetéttséggé Uram; ha én valaha téged' átkoztalak; az gyalázatos Hazug, a' ki azt néked be-vitte; hogy átkozhatott vólna tégedet Tachel? hiſzen te esmeretes vagy jóságodról, 's ſzeretetedről? Tegnap az Albuſamár' ellenségeinek veſzedelmekért könyörögtem, 's bizonyosan valamelly gonoſztévő e-tsavarta ſzavaimat. Így fzóllott Tachel, kereſztbe tette kezét mellyére 's földig hajtotta magát. Albuſamár tétovázott, 's nem tudta meg-határozni mit tselekedjen, mit hidjen. Názárra tekintett, 's az Iſjú mosolyga. Mit nevetſz te gyermek? kérdezé tőlle. Aztſneve'em, viſzſzonozta Názár, hogy téged Tachel meg-tsalt; te az emberiség' gyalázatja vagy; igen-is, mi átkoztunk tégedet, 's én még most-is átkozlak, bár tsak az ég tellyesítené-be rajtad átkainkat! Így fzóllott Názár, 's Tachel egyſzerre halva rogyott-le a' földre, meg-ölettetve az Albuſamár keze által. Názár közelebb lépett a' Tirannushoz, most ölj-meg engemet-is, kiáltott ő — mert én-is átkoztalak, 's elébb meg-halok, mint hazugságot fzóljak — Iſjú! így fzólla Albuſamár, te nem félſz a' halálról, mond-meg, mi az oka bátorságodnak? Én téged meg-nem tsalhatlak, viſzſzonozta Názár, én ſemmit se gyűlölök a' világon annyira, mint a' hazugságot; gyűlöllek tégedet.

'S miért? kérdezte Albuſamár.

Názár. Mert te Tirannus vagy, 's a' te udvari embereid gonoſztévők.

Az Albuſamár kiſérői ezen ſzavakra a' vakmerő Názárra rohantak, 's ő is a' halál áldozatjává lett vólna, ha Albuſamár meg-nem tartóztatta vólna dühöſségeket. Kíméljétek-meg ezt az Iſjút, így fzólla az őrzőkhöz, ő nékem tetſzik. Az ő bátorsága betses ſzemeim előtt; nékem az Udvarba kell velem jönni. Hogy hívnak tégedet?

Názár. Az én nevem Názár.

Al-

Albufamár. Tehát jöjj velem Názár! 's esmerdmeg Albufamárban óltalmazódat; barátodat; de mindég egyenes ſzívű légy, 's igazat ſzóllj!

Most már az Udvarnál vólt Názár, azon a' helyen, a' hova olly' ritkán ereſztik-bé az Igazságot. Az Udvari emberektől, 's hízelkedőktől körűl véve, úgy vólt ott, mint valamelly idegen Orſzági plánta; tsudáltatva nem ſzívének nagyságáért, hanem ritkaságáért. Ezer évek ólta van az Igazság ſzámkivettetve a' Palotákból; gyűlölik azt a' Papot, melly annak áldozik, 's ki nevetik azt, a' ki ahhoz ragaſzkodik. De Názár hűségesen meg-maradt törvény regulái mellett, 's ő, a' ki talán a' leg nagyobb Philosophus vólt az Albufamár Udvarában, az Udvariak' ſzeme előtt nem vólt egyébb' udvari bolondnál. Albufamár még mindég kegyetlen, mindég vad indúlátú vólt. — Názár minden nap' kemény igazságokat mondott ſzemébe, de a' Basa meg nem jobbúlt, nevette a' Názár igazi ſzabad bátorságát, 's úgy tartotta őtet, mint valami ritka állatot, a' melly idegen orſzági, és félelmes, de egyébb betse nintsen hanem hogy ritkaságáért tartják.

Egy nap' így ſzóllott Názár a' Basához: Ugyan nem látod-é, hogy azok az emberek, a' kik te körűlted vagynak, nem Barátaid néked? nem érzed, hogy minden ſzó, mellyet néked mondanak hazugság; 's nem veſzed-é éſzre, hogy minden tselekedeteiknek önnön magok az öſztönei? ők nem tégedet ſzeretnek, hanem tsak magokat. Egyg a' leg-nagyobb gonoſztévők közzűl Szatrap, a' ki miut egy matska lábaidat nyalja. Így ſzólla az Ifjú, 's fel-fedezett a' Basának egynehány hízelkedőket. De nem sokára éſzre vevék az Udvariak, mennyire viheti Názár a' Basát. Szükséges, ſzólla Szatrap, hogy ezt az embert el-távoztaſsuk, mert laſsan laſsan veſzedelműnkre lehetne.

Alig ereſzkedett-le az éjtſzaka Diárbekre, 's alig boritá ſetét árnyékba az Albufamár kertjét a' hol Názár még a' tsendes éjtſzakával élt, midőn két Heréltek

tek az Ifjúra rohantak, 's tsaknem halálra verék. Erejéből ki-fogyva, el-fáradva, 's ki-terülve alig érhette el többé az Albufamár palotáját. Fél-hóltan találák őtet az Albufamár' ajtaja előtt, a' ki meg-esküdt, hogy ezt a' méltatlanságot meg-boſzſzúlja. Ki tudódott, hogy Szatrap vólt a' dolognak inditója; a' Basa egyſzerre meg-fojtatá azt, 's Názárnak adta jóſzágait.

De még-is van valami derék az igazságban, fel-ſzóllalt Názár, 's nem gondolta-meg, hogy nyiltſzívűsége már két embernek életébe kerűlt, és hogy az övé már harmintzſzornál-is többſzör forgott veſzedelemben. Hűségesen meg maradt ő továbbra-is az Albufamár gondviselése alatt az Igazsághoz, 's minden nap maga épitett annak óltárt a' hazugság templomában. Véghetetlenek vóltak azok az eſzrevételek, mellyeket Názár az Udvárnál tett. A' Poéták' idétlen vólta, az Orvosok' sarlatánsága, a' Tudósok' hijjábanvalóskodásai; mind ezek ſzéles mezőt nyitottak előtte a' vizsgálódásokra. Albufamár mindég nevetett rajta, de ſemmit se jobbita-meg. Az Igazságnak sok ellenségei vagynak, 's e' ſzerént vóltak Názárnak-is. Leginkább nem ſzenvedhette a' Poétákat, mert azok őtet minden nap Szatyrákkal, Epigrammákkal, 's Páskilokkal halmozták.

Szelina, az Albufamár Udvarában vólt, egy kartsú, 's ſzép Leány. Názár látta őtet, 's meg-ſzerette. Semminek hijjával nem vólt az Ázsia ſzépje; tsudálták őtet, 's imádták. Názár-is ſzerette ötet, — tüzeſsen, mint a' millyen a' ſzeretetnek első lángja. Szelina-is jó ſzívvel vólt az Ifjú eránt; de Azsiában-is uralkodik a' Kokettség, 's Szelina többeknek-is kívánt tettzeni. Ez nem tetſzett Názárnak, 's nyilván fel-fedezte előtte gondolkozása módját, Szelina ſzerette a' tántzot, de a' millyen ſzép vólt, ſzint ollyan roſzſzúl tántzólt. Ugyan ne tántzolj, így ſzólla hozzá Názár, nevetségeſsé tészed magadat, te ſzép vagy, de roſzſzúl tántzolſz. Szelina egygyet se ſzólla; el-távozott, meg-útáló tekintetet vetvén

Ná-

Názárra, 's ettől az órától fogva nem is látta többé. Két nap múlva ezt a' levelet vette Názár Szelinától:

Alávaló Bolond!

A' Basa jóakaratja téged meg-vakít, de féljél haragjától! Nem tudod, hogy Albufamár tsak idő töltésből tart Udvaránál? te az ő bolondja vagy, 's ha tsengőidet igen hangosan tsörgeted, el-űzetel.

Szelina.

Ah! fel kiálta Názár, át' olvasván ezt a' levelet, ah, az Igazság nem egygyez meg az Aſzſzonyi nemmel. Ha ezt nékem az öreg, Tachel megmondta vólna, nem veſztettem vólna el Szelinát. — Názár ſzívből ſzerette Szelinát, 's az ő ſzerelmének el-veſztése, véghetetlenűl fájt ſzívének, 's meg panaſzlá ſzerentsétlenségét egy öregnek a' Basa ſzolgái közzűl.

Abban nem jól tselekedett, így ſzólla az öreg, mert Szelinát meg-sértette.

Názár. Meg-sértettem? — a' ſzent Koporsóra mondom, én őtet nem akartam meg-sérteni.

Szolga. Azt el-hiſzem, de az Igazság magában-is sértő. Ki hallotta azt valaha életében, hogy egy Aſzſzonyſzemélynek ſzemébe mondanák azt, hogy nem ſzépen tántzol? hiſz' annál nagyobb megsértés nem lehet.

Názár. Szelina derék Leány, de tántzolni nem tud.

Szolga. Éppen azt nem kellett vólna néki ſzemébe mondani.

Názár. Én téged nem értelek.

Szolga. Majd leſzſz még ollyan idő, a' mellyben meg-fog érteni.

Názár mindég vígaſztalhatatlan vólt, 's nem foghatta meg, miként hagyhatta-el őtet Szelina, a' kit ő annyira ſzeretett, ezért a' tsekély egyenetlenségért. A' Basa ſokſzor tréfálódott vele a' Szelina el-

veſztése ſelett. Szeretett téged Szelina? kérdezé Albuſamár?

Názár. Igen-is.

Albuſamár. Hogy tudod azt?

Názár. Hiſzen maga mondta nékem.

Ekkor mind tele torokkal nevettek az Albuſamár aſztalánál; mintha valamelly Leány meg-mondaná azt, hogy ő ſzeret, a' nélkül, hogy azt úgyis érzené.

Még ſokáig vérzett az a' ſeb, mellyet Szelina az Iſjún ejtett; 's gyakran sóhajtott Názár, midőn magában azt mondta, hogy ő Szelinát többé nem ſzereti. Názár talán ſzerentsés lett vólna, ha okosságra tanította vólna őtet a' Szelina el-veſztése; de még mindég engedett az egyenes ſzívűségre való hajlandóságának, 's el-felejtette Irótáblájára fel-jegyezni, hogy az Aſzſzonyſzemély az Igazságot nem ſzereti.

Az Albuſamár Udvarában élt két Rabſzolgáló, Zedine, és Fákisz, á' kikről meg-nem tudták ítélni, ha ſzépséggel bírnak e' többel, vagy éſzſzel? Albuſamár azt akarta, hogy Kedvese nem csak ſzép, hanem okos-is légyen; 's ez okon meg-nem tudta határozni, Zedinát válaſzſza-é, vagy Fákiſzt. Te, így ſzólla egy nap Názárhoz; te, a' ki az Igazságot ajjakaidon hordozod, a' te ítélletedtől függ válaſztásom. Keresd meg Zedinát, keresd-meg Fákiszt, 's tégy ítélletet, mellyik érdemes reám.

Fákiſz rendkívül való jó emlékezettel birt, tudta ama' híres Persa Poétának, Merlana Giaminak verseit könyv nélkül, 's igen meſterségesen követte Sawtinak, arabs énekeit. Zedinának pedig ſokkal nagyobb hajlandósága vólt a' Bőltselkedésre; ő megmagyarázta, valamint Ibn Abbas az Alkoránt; azt állítá, hogy a' Teremtésnek mindegyik napja ezer eſztendőket foglal magában. Tudta a' Paraditsomnak hoſzſzaságát, 's ſzéleſségét, a' hol a' Próféta uralkodott. Beſzélt arról a' nagy Tehmont halról, melly egy négy ezer lábnyi ökörnek lábszámolyánál nyugſzik.

Has-

Hafsan-el Barsinak, a' Muzulmannok leg-nagyobb Oskolai Tanítójának, nem vólt annyi esmérete a' nagy titkokban, mint Zedinának. — Názár el-tsudálkoza, midőn mind ezt hallá; de midőn Zedina továbbá a' fzép Húrikról, 's arról a' drága Zafírkőről befzéllett előtte, mellynek egy egéfz félvilág van körűletében, 's a' mellyen a' Próféta lába nyugfzik, akkor egéfz fzívéből nevetett, 's a' vólt ítéllete, hogy Zedine és Fákifz igen jeles Leányok vólnának, a' kik egy Férjfinak tettzhetnének; de Lélek tehettséget, 's okofságot, így fzóllott ő, nem találok; 's azt tanátslom Basa, folytatá fzavait, hogy egéfz igyekezetedet arra fordítsd, hogy fzép Leányokból okos Afzfzonyokká formáld; a' melly bizonyosan megtörténik, ha Zedine meg-fzűnik efztelen Verselő, 's Fákifz unalmas Tudóska lenni. Albufamár le-befzélte a' két Rableánynak a' Názár ítélletét; El-lehet gondolni, mennyire meg-sértetettnek tartották magokat ez által, 's bofzfzú állásról gondolkodtak. Názár nem fokára meg érzette haragjokat; mert egy nap ágyán el-vitetett, egy tevének a' hátára köttetett, 's úgy útazott Basora felé a' Persiai tenger öbölhöz.

Názárnak most elég ideje vala meg-fontolni, hogy jó é mindenkor vagy nem, azt ki-mondani a' mit az ember gondol. Követte tevéjével a' Karavánokat, 's nem igen nehezen vált-el attól a' helytől, a' hol az Igazságot olly' rofzfzúl fogadták. Mit veftek-el így fzóllott Názár, ha Diárbekből fzámkivetnek? ott el veftettem Szelinát, tsak nem halálra verettettem; tsaknem minden nap félhettem, hogy egy nememberi Basa áldozatjává lefzek, a' ki minden kéttség kívűl ki-tett Rabfzolgálói dühösségének. Végre meg-nyugtatta magát, 's midőn a' Karavánok harmad napra egy vadonban meg-telepedtek, 's tevéiket meg-itatták; élt ezen kedvező alkalmatofsággal, hogy magát ki nyúgodja, 's tsendesen el-aludott. Egynehány óra múlva ismét fel-ébredt, de a' Karavánok már akkor régen el-mentek vólt, 's Názár egyedűl találta magát ennek az ifzonyú

nyú puſztának a' közepén, 's egy kevés eledelen kívûl, leg-kiſsebbet se talált egyebet, mellyet a' Karavánok hátra hagytak vólna. Názár követé egy darabig a' tevék lábnyomait, de majd minden reménységét el-veſzté, mert egy nagy, ſebes folyóhoz ért, a' mellyen kereſztûl nem mehete.

Már fel-hagyott minden reménységgel, 's azt gondolta, hogy ebben a' puſztában kell néki el-veſzni. Gyakran gondoltt Fakiſzra és Zedinára, 's gyakran ſzóllott így magában: Nem okoſság tőllem, egy ſzép Leánynak azt meg-mondani, hogy nints esze. De őt' meg-tartá az Ég, mert a' Gondviselés, melly az ő ſzívét esmerte, az életbéli esetek által akarta őtet az igazi bőltseſségre vezérleni. Egy tsapat, külömb külömbféle vándorló Szarándokok, a' kik Mekkából tértek viſzſza, Damaſz felé vevék útjokat, 's ezen a' puſztaságon vándorlottak. Názár könyörületeſségre kérte őket, 's azok őt' fel-vevék. Félve vi'sgálgatta ő ezeket az embereket, a' kik igen ſokat hasonlítottak egy Sereg tolvajokhoz, 's hálát adott az Égnek, hogy egy jó fót se vólt teſtén, melly ennek a' ſzent Seregnek kívánságát fel-éleſzthette vólna. Tsak ennyi bizodalma vólt Názárnak a' Szarándokokban, 's nem-is tsalatkozott-meg; mert látta midőn a' nyájjakat meg-támadták a' Karavánokat meg-foſztották; 's mind ezt ſzent buzgóságból tselekvék, mert illendő dolog, így ſzóllottak, hogy azok meg-tartaſsanak, a' kik a' Próféta' sirját megkeresik.

Názár nem hagyhatta helyhe ſzívében az ő tselekedeteket. Jobb lett vólna, így ſzólla, hogy oda haza maradtatok vólna, mint sem hogy mint korhel Naplopók ide 's tova kóborolván gonoſz tselekedeteket űztök. De alig ſzólla, midőn közönséges lárma támadt ellene. A' Gonoſztévő! Iſſentelen! így ſzóllottak mindnyájan, még meg ſzentségteleníti a' Prófétát. — Názárt kénſzerítették viſzſza vonni a' mit állított Nem; monda Názár, nem vonom viſzſza ſzavamat; igazság a' mit mondottam; a' ti buz-

gó-

góságtok tsak tettetett kegyeſség. Betsülletével nem gondoló! e' hangzott minden ſzájból, ő meg érdemli a' halált! 's Názárt egy akarattal arra ítélték, hogy elevenen ásattaſson-el. Mikor ki vólt ásva a' verem, midőn egy öreg Arabs, a' ki maga ſzúrta-ki magának a' ſzemeit, hogy e' világi haſzontalanságokat többé ne láſsa, az Ifjúhoz közelített. Az esedezett a' Karavánoknak Názárért, 's azok meg-hagyták annak életét erre a' ſzent Férjfiúra nézve. Názár Damaſzba kísérte őtet, 's az egéſz úton egy ſzót se ſzólla többé; mert úgy találta, hogy még ſokkal veſzedelmesebb egy Buzgólkodónak mondani meg az igazat, mint egy Kokettnek; ezek, így gondolkoda ő, tsak el-adják az embert, de azok elevenen el-ásatják.

Már közelgettek a' Karavánok a' Városhoz; a' Szarándokok követet küldöttek a' Damaſzkuszi Helytartóhoz, 's minden kéſzületek meg-tétettek, hogy a' Karavánokat tiſztelettel fogadhaſsák. Húsz vakok, a' kik Mekkában foſztották-meg magokat ſzemek' fénnyétől, ki-oſztogatták áldásaikat, 's mindnyájan lábaikhoz borúltak nekik, maga a' Basa-is. Názár követte ſzabadítóját, mert a' vólt a' Vakok' Feje; — egy igaz ſzívű Férjfiú, a' mint őtet nevezték: a' ki hétſzer útazott Kaaba körül, 's azért a' Prófétától bé-is avattatott a' titkokba. Kobárnak nevezték őtet 's nyilván Fő Papnak kiáltatott-ki. Mindnyájan irígyelték Názárnak azt a' ſzerentsét, hogy Kobár Fő Papnak első ſzólgájává lett; de ez a' ſzerentse nem ſoká tartott a' jó Ifjúra nézve; mert fel-fedezé, hogy Kobár tsalárd vólt, hogy az tsak ollyan jól látott, mint más emberek, noha első a' Vakok közlt. Ebben meg-botránkozván Názár, a' Basához folyamodott, 's fel-fedezte néki a' ſzent tsalárdságot. Kobár tudosítást vett a' felől, 's viſzſza kívánta az Ifjat a' Basától. Názárt ki-adták, 's a' Vakok' ſzent házában ismét jó ſzívvel, 's barátságosan fogadtatott. Egy ſzobát mutattak néki, mellyben az előtte, meg-foghatatlan Igazságokról gondolkodna. Éjfélkor meg nyílt a' ſzoba feneke, 's Názár egy-

egynehány klafternyi mélységre esett alá egy Halfogóban, melly egy tsúnya árkon vólt ki-terjeſztve. Ott feküdt két nap étel, 's ital nélkül; harmad nap veſzſzővel annyira meg-verettetett, hogy a' vér folyt teſtéből, 's egy kis darab mézes kenyér vólt eledele.

Tsak nem négy hétig ſenyvedt Názár ebben a' tömlötzben. Ez után az időköz után, egy tiſzteletre méltó Öreg jelene-meg az Ifjú előtt: Ne ijjedj-meg Názár, így kezdette beſzédét, én barátod vagyok, könyörűlök rajtad, 's gondoskodni fogok arról, hogy Sorsodat meg-könnyíttsem. Bóldogtalan Ifjú! mitsoda roſz Lélek sugallotta beléd, hogy azt állíttsd, hogy Kobár tsak ollyan vak, mint mi? — Názár el-beſzélte az Öregnek fel-neveltetése módját. Bóldogtalan! folytatá az Öreg ſzavait, hát nem tettek okosabbá a' ki állott veſzedelmek? Tanúld meg, hogy vagynak ollyan emberek, a' kiket veſzedelmes mindenkor fel-fedezni; az ő gyűlölségek engeſztelhetetlen, bofzſzúállások kegyetlen. Tanúld-meg az embereket esmérni Názár! 's kösd öſzve az Igazság ſzeretetét az okoſsággal, különben mindég ſzerentsétlen leſzel. Az Öreg el-távozott, 's erősítő italt hagyott hátra a' Rabnak. Rövid idő múlva ismét viſzſza jött ez a' jámbor Öreg. Imhol olvasd Názár a' bőlts Lockmannak munkáját, ebben meg-fogod látni, mitsoda formában mutathatja magát az Igazság az emberek előtt. Názár meg-tanúlta ebből a' könyvből, mennyire meg-kell kímélleni az embereket, ha nékik Igazságot akar az ember ſzóllani; meg-tanúlta, hogy az Igazságnak okoſság nélkül kevés haſzna van az emberek között.

Kobár meg-hólt, 's Názár ſzabaddá leve. Ő a' leg-bóldogabb napokat élte a' mellet a' tiſzteletre méltó Öreg mellett, a' ki ő reá Damaſzba gondot viſelt. Emberek! így ſzóllott ez az Öreg gyakorta, tiſzteljétek az Igazságot, de fedezzétek el annak rémítő képét a' Halandónak gyenge ſzemei elől, a' ki annak látását ki-nem állhatja.

VII.

VII.

A' Varáſló Oskola.

Egy Kompoſztellói Káptalan Dékány, már régólta törte a' fejét azon, hogy mitsoda meſterségre vagy Tudományra adja még magát, mint a' ki már meg-lett emberi korba lépett. Tekintetben, gazdagságban, 's mindennek bőviben élni, vólt ſő kívánsága, de annál kevésbé vólt az a' munkálódás. Végre a' Mágiát válaſztá. Úgy hitte, hogy abban egynehány hamar el-háríttott nehézségek után, a' Lelkek fognának ő helyette munkálódni. Mindjárt tudakozódott valamelly alkalmatos varáſló felől; egy bizonyos, Tolédóban lakó Don Rodriguez nevűt dítsértek előtte, mint a' ki leg-első az egéſz Földkerekségén, mindjárt Lovat, 's ajánló Leveleket veve magához, Tolédóba útazott, fel-keresé Don Rodriguezet, 's kérte, hogy fogadná-fel őtet Tanítvánnyai ſzáma közzé.

A' Dékány egy Trizmegiſztus' Figúrát, egy tündér övvel, és páltzával fel-kéſzült embert gondolt hogy talál abban, félelmes komolysággal, 's rőfnyi hoſzſzúságú ſzakállal; de tsupán egy tiſzteletre méltó, baráttságas Öreget láta benne, a' ki úgy vala őltözve, és formálva, mint ſzoktak lenni közönségesen az Ádám Fijai. El dadogta előtte jól ki gondolt kérését, 's Don Rodriguez így felelt néki ſzelid

han-

hangon: „Idvez-légy kedves Tanítványom, és Fijam! Az a' mefterség, mellyre magadat ſzentelni akarod, igaz, hogy leg-főbb mindenek köztt; de arra, meg-is kívántatik, hogy annak, a' ki azt egéſzſzen meg-akarja fogni, tiſzta ſzíve légyen. Bírſz-é te azzal?

„Reménylem.“

És nékem ezt el-kell hinnem a' te ſzavadra. A' Terméſzetnek ereji engedelmeskednek ugyan a' Lelkeknek, de ollyan, a' ki a' ſzíveket vi'sgálná, tsak egy van. Mindeneknek előtte azt kérdem tőlled; Háládatos léſzel é érántam annakutánna, ha bé-avatlak tégedet a' Bőltseſség' Tudománnyaiba?

„Ha mindjárt életem forogna-is veſzedelemben!“

Ollyan ſokat nem kívánok tőlled. — De lásd, te most Dékány vagy egy régi, 's nagy tekíntetű Ekklézsiában; nem lehetetlen, hogy fellyebb való tiſzttségekre mozdíttas elébb; lennél é te akkor ollyan jó, ha ez meg-találna történni', hogy meg-emlékezz elébbeni Tanítódról?

„Mitsoda alávaló embernek kellene néked engem' tartanod, ha ezt igazán kérdenéd tőlled! Ettől az órától fogva légyen tied mind az, a' mivel birok, 's a' minek tellyesítése töllem ki telik!“

Ekkor a' Dékány olly teméntelen erőssítő fogadásokat hordott elő, mellyek úgy tetſzett, hogy az Öreget tökélletesen meg-győzték. Az fel-állott, bé-ſzóllítá Szakáſsnéját, 's az be-jöve.

„Tarts kéſzen, így ſzólla hozzá, két Fogoly madarat! de ne húzd fel addig, még tovabbat megnem parantsolom, a' nyársra; te pedig kedves Fijam, kövess engemet!“ — Ezen ſzavakra bé-vette a' Dékányt egy nagy ſzobába, melly tele volt könyvekkel, 's varáſsló műſzerekkel; 's mindjárt-is el-kezdé őtet némellyekben oktatni.

De alig kezdék azt el, midőn két Férjfi ſzemélly bé lépett, a' kik Kompoſztellóból jövének, 's a' Káptalan Dékánynak egy Levelet nyújtának által. Ezt a' Báttya, a' Püspök küldé, a' ki az alatt megbetegedett, 's kérte őtet, hogy mentül hamarább térjen

jen viſzſza, ha el-akarja fogadni utólsó áldását. De Ottse, a' ki inkább bánkódott Tanúlásának félbe ſzakaſztásán, mint Báttya betegségén, úgy gondolta, hogy el-lehet ezen áldás nélkűl; igen fontos foglalatoſságaival menté magát, 's a' két Követ haſzontalanúl tére viſzſza. De négy nap múlva ismét el-jövének, 's azt állíták, hogy most már néki a' legnagyobb siettséggel kell útra kélſzűlni, mert a' Báttya meg-hólt, 's a' Káptalan őtet válaſztotta annak helyébe Püspökké.

Alig ballá ezt meg Don Rodriguez, midőn Tanítvánnyát kéré, hogy az eddig bírt Dékányságot adja által valamellyik Fijának. Ezer mentegetésekkel hárítá-el az újj Püspök ez úttal a' hamari kérést; kérte az Öreget, engedné meg néki, hogy egy Testvérét nevezhesſe-ki arra; de javasolta néki, hogy menjen hozzá Kompoſztellóba, 's Fiját-is vigye-el magával, a' kire néki azután a' leg-első alkalmatosſsággal bizonyosan leg-nagyobb gondja fogna lenni.

Az Öreg ezzel meg elégedett; útra indúltak, 's már nem igen meſzſze vóltak Kompoſztellóhoz, midőn követtség, 's petsétes Levelek érkezének hozzá a' Szentséges Pápától. Az új Püspök azt gondolá, hogy az utóbbiak újj méltóságában való meg-erősíttetését foglalják magokban; de nem kevéſsé tsudálkozott-el, midőn hallá, és olvasá: hogy a' Szent Atya néki, különös érdemeire nézve a' Toulúzai Érsekséget ajánlá, 's ſzabadságot ád néki arra, hogy maga válaſzſzon ki valakit, a' ki utánna következzen. — Ő ugyan maga se láthatta által jól ezeket a' különös érdemeket; de ennek nem tudásáért megvetni az ajánlást, nagy hiba lett vólna; el fogadá azt azért, 's alig vállalta-fel, midőn Don Rodriguez nagy alázatoſsággal meg-jelene, 's kérte őtet, hogy az üreſsen maradt Püspöki hely' be űltetésekor, Fijját tekintetbe venni méltóztaſson.

Tanítvánnya azt vallá, hogy már le-kötelezte magát az a' felől való gondoskodásra, de egyſzer-'smind erősítette, hogy néki ezt a' Püspökséget ſzük-

séges képpen egy az Attya részéről való Báttyának kell által engedni, mint a' ki eránt őtet régibb kötelesség kötelezi. „Jöjjetek velem Toulúzába, hozzá tevé szavaihoz; a' mivel bírok, élljetek belőle mind ketten; 's reménylem, hogy ott leszsz alkalmatosságom adósságomat uzsorástól egygyütt viszsza fizetni."

A' jó Öreg ezzel-is meg-elégedett; Toulúzába útaztak. Don Rodriguez nem kímélle fáradságát, hogy az újj Érseket mesterségeiben oktatsa. Ő abban már igen sokra ment, minden szívek meg-hódoltak néki, 's két esztendő múlva egy újj Követtség jelene-meg Rómából, melly általhozá Bajnokunknak a' Kárdinálisi Süveget, 's hasonlóképpen szabaddá tevé, hogy tetszése szerént engedje által az Érsekséget, a' kinek akarja.

Most ismét meg-jelene Don Rodriguez, 's bátrabban beszélt, mint ez előtt két ízben, mert emlékezteté őtet régolta való várakozására, az alatt tett szolgálatjaira, 's a' néki bizonyosan meg-ígért fogadásra. Ő Eminentziája igen meg-zavaroda, meg-vallá, hogy ez mind igazság, de még tsak egygyetlen egy Báttya maradt hátra az Annya részéről, a' kinek hathatós kéréseinek, és annak a' kötelességének, hogy a' maga Familiája felől gondoskodjon, ellent nem állhat — Hanem jöjjetek Rómába, így fejezébé szavait; ott bizonyosan inkább fogok módot találni, mint eddig, abban, hogy Fijad eránt való háládatosságomat meg-bizonyíthassam.

Ez-is meg esett; az újj Kardinális Rómában ismét közönséges szeretetett nyert; a' Pápa semmit sem tsinála az ő tanáttsa nélkül, de éppen ez a' Pápa nem sokára halálos beteggé lett, 's meg-hóltt. A' belső Szoba meg nyílt; a' Don Rodriguez mesterségei jól munkálódtak, 's egy hallatlan, meg-egygyező válaszlás által, az elébbeni Kompozitellói Dékány, a' Kereszttyénség Fejévé kiáltatott-ki.

Alig tevődött-fel az annak rendi szerént való pompa közt fejére a' hármas korona, midőn Don Rod-

Rodriguez a' már harmadſzori kérésével meg-jelent előtte, 's mindjárt beſzédének kezdetével, vette éſzre Fő-tsóválásáról, hogy a' felelet az elébbeni fog lenni; de éppen ez hevítette-fel az Öregnek egyébb aránt tsendes vérét; állította ő Szentsége előtt, hogy már meg-únta a' sok inſtálgatást; hogy nem engedi magát többé meg-tsalatni a' hamis ígéretek által; hogy jól tudja, mit érdemlet, és hogy a' Szentséges Attya vagy tartsa meg-most, a' mit még Tolédóban ígért, vagy inkább — mondja-ki egyenesen eligazító válaſzát.

Ezen vakmerőségre haragra gyúladt a' Pápa. — Én-is tudom, így ſzólla hozzá, mit érdemlettél Varáſsló! a' meg-égettetést. Takarodj-el ſzemeim elől! elég rég ólta nézem tsalóka Játékodat. Ha még hólnap Rómában találllak, által adlak a' ſzent Inquisitiónak, 's az majd meg-fogja adni méltó jutalmadat, a' mit te mint Eretnek, Varáſsló meg-érdemlesz.“ —

Ezen ſzavakra Don Rodriguez tsendesen megfordúlt. — Szakátsné, így ſzólla-ki az ajtón; tsak egygyik Fogoly madarat vond-fel a' nyárra, mert ma tsak magánosan vatsorálok“ — Ebben a' ſzempillantatban el-tűnt az egéſz varáſslás is. A' Szent Atya ismét Kompoſztellói Dékánnyá leve; látta hogy ez az egéſz eſztendőkből, Tiſztségekből álló Rend nem egyébb vólt varáſsló Játéknál; és hogy ő most meg-vi'sgáltatva, ki-tsúfoltatva, 's háládatlannak megesmértetve, egy ollyan embernek ſzemei előtt áll. a' ki ſokkal bőltsebb, mint sem hogy tanítását háládatlanra veſztegeſse.

VIII.

M***r. Wilhelm, és W*** Karolina

Szerentsétlen Története.

Ama' félelmes hét eſztendős háború ideje alatt, melly fél Német Orſzágot el-puſztította, és sok házi Gazdát vagyonjától, sok Anyát pedig Gyermekeitől foſztott-meg, útazott az ifjú Wilhelm a' Lipſziai Universitásba. Az Attya egy falusi Prédikátor, már régen meg-halt, még életben lévö édes Annya pedig mindent el-követe, a' mi tölle ki-telt; hogy ötet oskolai futása alatt illendően táplálhaſsa; most ugyan nem adhata néki többet az útra tiz Tallérnál, és annyai áldásánál, de reménylé, hogy a' jó igyekezetü Ifjú, jó, és fedhetetlen magaviseleténél fogva nem ſokára fogna Lipſziában ollyan Pártfogókra találni, a' kik ötet gyámolgatják, 's Attya helyett leſznek el-hagyatott árvaságában. Midön Kolditzba éjtſzakára meg hált, éppen akkor támadák-meg ezt a' kis Várost az ellenséges Huſzárok, ra akadtak az Ifjú Wilhelmre, és mivelhogy ſzép, és jó termetü vala, más nap' reggel több Ifjakkal egygyütt az ellenség' földjére vivék, hogy ottan, mint Katona ſzólgáljon. Azon tsendesvérüsége, a' mellyel nem érdemlett Sorsát ſzenvedte, 's azon fáradhatatlan igyekezete által, mellyel magát a' katonai fordúlások' meg-tanúlásában gyakorolta, végre pedig azon nem tsekély esmé-

méretei által, mellyeket az Oskolában gyűjtött magának, nem sokára meg-nyerte Tiszteinek szeretetét, a' kik nem csak szerentsétlen Sorsan könnyebbítettek, hanem még elő is segítették őtet. Már a' második esztendőben, Káplári fővel szólgált annál a' Regementnél, melly ötet el-fogta. Sorsa, melly már jobbúlni kezdett, M**dorfa vezeté őtet csendes téli kvártélyra; a' hol a' helybéli Pap' házánál jó kvártélyt talált, és a' ki őtet szinte úgy szerette, mint tulajdon Fiját, három fel-serdült Leányai pedig majd úgy, mind Testvér Báttyokat. Ezek közzül a' leg-ifjabbik egy szép, virágzó, és érzékeny Leányka vala; érzékenyen vett ő részt a' hasonlóképpen szép, és nem-is érzéketlen Ifjúnak Sorsában; forró szánakodása, nem sokára éppen ollyan forró szeretetté változa; az Ifjú érzé azt, 's tellyes mértékben viszszonozta. Az idő, és alkalmatosság, nem sokára kedvezö vólt erántok: a' Lotte Nénnyeit, egy öreg Attyokfija, a' kinek reménylették, hogy örökösei lesznek, a' Városba magához hívta, néki pedig oda haza kellett maradni, hogy a' gazdaságot folytassa, mivel az Annyok már régólta meg-hólt. Az öreg Attya rendesen jókor le szokott feküdni, az el-fáradt szólgák, és szolgálók nem sokára követték azt, 's már most sokszor fél, sőt néha egész éjtszakákat-is egymás karjai közti tőltlhettek-el a' szerelmesek; örökös szeretetet esküdhettek egymásnak, 's meg-nem háborítva élhettek annak tiszta, ártatlan gyümőltseivel. Tsak az ollyan hideg, érzéketlen Lelkek, a' kiknek nedves flegmája mindenféle Indúlatok' lángját egyszerre el ólt, tsudálkozhatnak azon, hogy az illyen titkos öszve jövetelek, nem sokára vétkesekké lettek; én azon tsudálkozom inkább, hogy az ifjú Szerelmesek egész hónapig tusakodtak, és hogy elébb el nem tántorodának. A' környülállások, és az alkalmatosság, sokszor a' jó indúlatú embert is ollyan vétkekre veszik, a' mellyek halálos büntetést érdemelnek, a' környül állások, és az alkalmatosság foszt ják-meg mindenkor a' szerető Leányt

leg-nagyobb kintsétől, a' tsak egyszer virágzó ártatlanságtól; a' mellyel ennek kevély szomszédja, talán még tsak azért kevélykedik, mivel néki nem vólt arra hasonló alkalmatossága. Attya, és Annya! a' ti kötelessségetek erről meg-inteni 's meg-óltalmazni a' szeretett Leányt; ha te ezt el-múlatod, te vagy az oka el-tántorodásának; méltán kívánhat tőlled a' szerentsétlen szánakodást, vígasztalást, és segíttséget; mert az ő szerentsétlensége a' te munkád vala, az ő könnyei téged vádolnak az Isten előtt, 's a' te vétkeid' számát nevelik.

Lotte, és Wilhelm, igen nagyon szerették egymást, de sokszor-is féltek a' rettenetes Jövendőtől, a' könnyen meg-történhető, irtóztató el-válástól. A' békesség' híre, ezen a' télen mind inkább inkább terjedt, 's a' mellyet minden újságok meg-bizonyítottak, reménységet önte az ő szívekbe-is, de meg-lehet, hogy az ártatlan Leányka' meg-esését-is siettette. Wilhelm reménylette, hogy a' békességgel egygyütt meg-nyeri el-botsáttatását; a' helybéli Oskolamester már nagyon el-öregedett, más kívántatott helyette, 's Wilhelm akara azzá lenni. Vólt néki oka ezt reménylení, mert az egész sokaság, a' ki maga szokot erre a' hívatalra embert választani, szerette őtet, 's sokszor meg-ígérte már azt néki előre, midőn Vasárnapokon a' beteg Oskolamester helyett kellemetesen verte az orgonát, 's szép szavával az éneket elkezdette. Ekkor mindjárt Feleségül vette vólna Lottét, a' mit hasonlóképpen vólt oka reménylení, mivelhogy annak öreg, szeretetre méltó Attya sokszor mondta ezt néki tréfából: Ha békesség lesz, és az Ur az én öreg Oskolamestermek helyét el-fogadja, az Urnak adom Lottét feleségül. A' míg az Öreg él, el-élhetnek én nállam, ha pedig meg-hal, az ő hívatala el táplálhat benneteket, mert ő jobban áll, mint sok falusi Pap.

Világosan meg-mutattam, hogy az egymást szeretők nem haszontalan fundamentomon építették reménységeket; az-is nyilván való dolog, hogy ez

a'

a' kellemetes ki nézés, ha a' dolgok másképpen fordúlnak, még sok eſztendőkig el-maradhat; de ki fontolhatna-meg mindent hideg vérrel a' heves Indúlatok' háborgásai közzt? Ki tudná forró hideglelésében, maga tsepegtetni kanalába azt az orvoſságot, mellyet az Orvos haſznosnak mondott?

Midőn már a' hó el-olvada, és Wilhelm Lottéjával egygyüt már ſokſzor sétálgatott a' közel lévő kertben, ismét meg-fúvódtak a' hadi trombiták; azoknak harsogása igen meg-rémítette a' ſzerelmeseket, 's a' közelebbi újságban már az a' ſzomorú hír jöve, hogy a' békeſség kötésre ki-rendelt Gyülekezet minden haſzon nélkűl oſzlott ſzéllyel, hogy ismét lobogni fog a' véres záſzló, és hogy ismét dühösködni fognak a' fegyverek. Lotte sírt, Wilhelm ſzomorúan nézett a' földre, vigaſztalást keresett kedvesének, de nem találá. Minekelőtte egy hét el-tőlt vólna, 's a' két ſzerelmesek ſzomorúan ugyan de reménységgel eltelve tanakodtak valamelly ſzínleltt ok felett, hírtelen parantsolat érkezett a' ſebes meg-indúlás felől. Wilhelmnek a' vele lévő kevés emberekkel egygyütt, már más nap reggel a' Tiſzti kárhoz kelletett menni, melly egynehány óránnyira feküdött tőlle, onnan pedig az egéſz Regementtel egygyütt előre kelletett masirozni. Rettenetes vala az egéſz éjtſzaka, mellyet ébren tőltött-el kedvesének karjai közzt, de még retteneteſebb az el-váláſsal való tusakodás, mivel Lotte, nem tudta ugyan bizonyosan, de az előre való homályos Jeleknél fogva mind inkább inkább meg-vólt a' felől győzettetve, hogy terhes. Irtóztatván kínozta őtet a' nagy, és nem meſzſze lévő gyalázattól való félelem; 's a' közel lévő el-vá lás' bizonyos vólta, el-viselhetetlenekké tette néki ezeket a' kínokat. Wilhelm mindent el-követe, a' mit tsak tehetett; örökös hívséget esküve néki, fel-fogadta, hogy keze által teſz eleget jövendőbéli ſzenvedéſiért. Majd akkor, így ſzólla hozzá, ſzorgalmatosan fogok éretted dolgozni, egéſz halálodig betsületesen, és hűségesen foglak táplálni. Azt-is meg-ígérte néki,

hogy

hogy minden hónapban, leg-alább egyſzer ír hozzá, és Levelét az öreg Oskolamefterhez útasítja. Ezek a' vígaſztalások meg-erősítették ugyan a' Lotte bátorságát egy két pillantatig, de ha meg gondolta azokat a' veſzedelmeket, mellyek közt kedvese most minden nap forgani fog, midőn meg-látta gondolatjában annak feje felett az ellenséges fegyvert, vagy látta őtet egy golyóbis által meg-öletve a' lóról lehanyatlani, ismét el-enyéſzett ez a' bátorság. Ha pedig írtóztató állapotjára tekintett, és öreg attyától meg-átkoztatva, Teſtvérjeitől meg-útáltatva, az egéſz Sokaságtól pedig ki-tsúfoltatva látta magát magános kamarájában, akkor közel vólt a' kéttségbe eséshez. Midőn viradni kezdett, 's Wilhelmnek már el-kellett válni, nem vólt ereje, hogy őtet egéſz az ajtójig kísérje; dühösködve rogyott-le ágyára, ſzáját bé-dugta a' párnákkal, hogy a' Tselédek meg-ne halják zokogását, és tanúji ne légyenek kéttségbe esésének.

Az öreg Pap, a' ki ſemmi roſzſzat nem gyanított, 's Wilhelmet igazán úgy ſzereté, mint tulajdon Fiját, maga-is sírt, midőn ez bútsút venni jöve hozzá. Minden hijjába valóság a' világon, így ſzólla alázatos ſzívvel Salamonnal, 's meg-áldva ajánlá az ifjú Vitézt az Iſten óltalma alá.

Ez ugyan külső álhatatoſsággal titkolta-el ſzenvedését, 's ſzégyelt könnyes ſzemekkel jelenni meg Huſzárjai előtt, de ſzíve vérzett. Midőn a' Pap háza előtt lovagolt-el a' Faluban, 's Lotte, a' házhéjjá ablakából még egyſzer zokogva kiáltott hozzá egy fájdalmas Iſtenhozzádot, ekkor ki-rontott fájdalma, tsak nedves ſzemekkel tudta el-fogadni a' Lotte' köſzöntését, a' fájdalom nem engedé ſzóllani, 's kezeit meg-tartóztatta. Még akkor se tudott ſzóllani, midőn a' jó ſzívű falubéli paraſztok körül vevék, áldást, és ſzerentsét kívántak néki, 's egy pohár pályinkát nyújtottak néki, hogy magát meg-enyhíttse. Szerentséje vólt, hogy azt reſzkető kezével mind ki öntötte, mert moſtani környűllállásai között, méreg-

gé

gé válhatott vólna reá nézve. A' Falu mellett lévő dombról még egyszer tekintett-le a' völgyetskére, a' hol ollyan sok édes órákat tőltött; a' Pap udvarán még most-is lobogott a' Házhéjja ablakából vígasztalhatatlan Kedvesének fejér kendője; látta ő azt, érzette annak nagy fajdalmát, 's neki sarkantyúzta lovát, hogy ne lássa azt többé, ne hogy egészszen kétségbe essen.

Lotte ki-sírt szemekkel jelent-meg az Ebédnél, semmit sem tuda enni, 's könnyeit nehezen titkolhatá-el; észre vette ezt az Attya, de mint hogy a' jó Wilhelmre való emlékezés az ő szemeibe-is könnyeket gyújtott, annyival inkább nem magyarázta ezt rosszra az ő Leányának, mivel tudta azt, hogy az Ifjak örömest látták egymást; és valósággal nem-is ellenkezett vólna benne, ha Wilhelm nem Katona ruhában és valami hivatal felől való reménységgel kérte vólna meg Leányának kezét. De nem is gondolt egyebet a' jó Öreg; szíve, melly az Ifjú Leányka érzéseit a' maga hideg érzeménnyei szerént vi'sgálta meg, nem gyanított semmi szorosabb, annyival kevébbé vétkes esmerettséget. Az Isteni félelemben nevelvén-fel gyermekeit, annyira meg-vólt győződve azoknak tiszta, és fedhetetlen életek felől, hogy az attól való eltéréſt lehetetlennek tartotta. Tsendes szívvel tűrte-el Leányának búsongását, nem kotzódott vele, ha annakutánna levelsét jobban megsózta, vagy ha kedves ételét, a' rátottát meg-égette. De valósággal meg-is érdemlette a' szegény Lotte állapotja, 's mindég inkább nevekedő szenvedése ezt a' kedvezést; rettenetes vólt az, 's méltó mindenek szánakodására. Eléggé erős Lélekkel bírt ugyan ő arra nézve, hogy magát Kedvesének el-menetele felett vígasztalja, vólt bátorsága magát ketsegtetni a' szerentsés viszont meg-látás reménységével, de az a' kínzó gyanakodás, hogy valósággal szeretetének zálogát hordozza szíve alatt, melly őtet minden éjjeli órában fel-serkentette, melly minden reggel meg-újjúlt, minden estve bizonyosabbá, végre pedig irtóz-

tató

tató Igazsággá lett; ez a' gyanakodás meg-foſztotta erejétől, bátorságától, és reménységétől; sokſzor a' kéttségbe esés mélységéig vezeté őtet, 's önnön gyilkoſságra ingerlő gondolatokat támaſztott-fel benne. Eddig ez ideig mind egygyiktől a' ſzeretett Wilhelm levelei mentették őtet meg, a' mellyet minden héten meg-kapott, 's a' mellyre éppen ollyan ſzorgalmatosan válaſzolt. Wilhelm nyájas, ſzeretettel tellyes hangon írt néki, érzékenyen vett réſzt ſzenvedéseiben; magára háritotta a' véteknek egéſz okát; de ollyan érdeklően eſedezett botsánatért, hogy azt meg-nem tagadhatta tőlle a' ſzenvedő, 's fel-tette magában, hogy Wilhelmért még tovább-is ſzenved.

Az alatt Lotte ſzorgalmatosan el-titkolta mindenektől állapotját, nem vólt elég bátorsága, hogy azt valakinek fel-fedezze. A' ſzégyennek, és gyalázatnak érzése erősebb vólt annál a' Fel-tételénél, mellyet ſokſzor ki-gondolt; de erőt vett azon, 's nem vitte tökélleteſségre. Sokſzor, mikor öreg Attya ſzánakodó mosolygáſsal tekintett reá, és artzájának halaványságát látván, réſztvéve kérdezte hogylételét, lábai elébe akart néki borúlni, mindent megakara vallani, 's őtet könyörületeſségre kérni, de annak a' bánatjának el-képzelése mindég viſzſza rettentette. Az ő moſtan munkásabb képzelő tehettsége, meg-mutatta néki mint egy rajzolatban a' ſzenvedő Öregnek állapotját; látta azt, el-réműlve ezen váratlan hírre, élet nélkül rogyni le a' ſzékről; hallotta, mint átkozta őtet rebegő ſzavakkal, és látta boſzſzút kiáltva enyéſzni-el. Az illyen, 's még ennél-is irtóztatóbb képzelődések mindég további halgatásra vevék őtet: ez alatt az idő alatt ugyan mindég gondolkodott a' felől, hogy miképpen fedezhesse-el állapotját, de minthogy abban módot nem talált, időről időre halogatta ezt a' rettenetes fel fedezést, 's csak még egy napot igyekezett keresni, a' mellyen ártatlanúl, és sértegető ſzemre vetések nélkül mutathatta magát a' tselédek előtt. Fel-fogadta Wilhelmnek, annak sürgető kéréseire, hogy kezét

ma-

maga, és fájdalom gyermeke ellen ſoha fel-nem emeli fel-tette magában ennek az esküvésenek meg-tartását, de reménylette, hogy a' ſzerentsétlen gyermek' ſzületése néki halált fog okozni, 's ennél fogva mindég tovább halogatta annak meg-vallását, hogy keſerűbbé ne tégye ezt a' halált az azt meg-előző gyalázat érzése által.

Azomban, míg ő magánosan tusakodott, 's ezen érzékeny ſzavakat: Az én Atyám, és Anyám el-hagytanak, de az Úr magához véſzen engemet! halotti textusának válaſztotta, és halotti ruhájának ékesítésére ſekete pántlikákat kötözgetett, már akkor az egéſz Falu beſzéllett az ő ſzerentsétlen Sorsáról. Sokan gyanították azt rég ólta; most pedig már bizonyoſsá lett; különben ſzép és kartsú teſteállása egéſzſzen meg-változa, úgy hogy lehetetlen vólt azt el-titkolni ezektől a' próbált Aſzſzonyoktól. Lotte egykor, midőn egy gyermek ágyas Aſzſzonyt temettek-el, a' temetőben el-ájúlt, meg-lehet, hogy jövendőbéli Sorsának el-képzelése méllyen bé-hatott az ő inaira. Egynehány Aſzſzony fére vezeté őtet, fel-óldozta mellyrevalóját, 's ekkor tökélletesen kibizonyosodott ſzerentsétlen állapotja. Nem ſokára a' falusi Ifjak, és Leányok-is beſzélgettek arról; nehezen ſzenvedték az Atyák, és az Anyák, hogy egy illyen veſzedelmes, és tsábító időben, a' Papnak Leánya, ollyan roſzſz peldát adott az ő gyermekeiknek, és azokat mint egy arra vette, hogy őtet köveſsék. Néhány, kevés ſzámmal lévő meg-nem elégedettek a' kiket az öreg Pap hasonló, vagy tsak gyanított esetekben, ſokſzor kemény ſzókkal intett-meg, haſznokra fordíták ezt a' boſzſzúállásra való kedvező alkalmatoſságot, 's nyilván való panaſztételre verték a' közönséget. Annak némelly követjei valósággal el-is mentek a' Városba a' Superintendenshez; azzal vádolák Papjokat, hogy nem gondol gyermekének nevelésével, és a' közönséges botránkozás jóvá tételére; 's a tulajdon gyermékeiknek meg-intésére, tökélletes elégtételt kívántak. A ne-

mes

mes ſzívű Superintendens, a' ki terméſzetes dolognak tartotta azt, hogy egy Attya előtt bizonyosan nem esmeretlen dolog az, a' mit az egéſz ſokaság tud, mindjárt írt az öreg Papnak, 's kérte őtet kiméllő ſzavakkal, hogy egéſz tsendeſségben nyugtassa-meg a' Népet, 's engeſztelje-meg valamelly helybéli elégtétel által, mert különben ha még egyſzer teſznek nálla panaſzt, kéntelen leſz a' Fő Conſiſóriumnak jelenteni hé a' dólgot, ez pedig könnyen azt az ítélletet hozhatná, hogy hívatalából ki-tevődjön. Az ezután leg-közelebb indúló Poſta vitte-el ezt a' rettenetes levelet. Lotte az öreg Oskolameſternél várakozott arra; Wilhelm már három hét ólta nem írt, az ő Regementje az Ódera felé maſirozott a' Muſzkák ellen; Lotte nyughatatlanúl várta vígaſztaló tudósítását; de moſt sem kapott azt tőlle, 's haza sietett, hogy meg-nem háboríttatva sírhaſson ſzobájában. Egy esett még sokkal inkább nevelte fájdalmát; midőn haza felé ment, két paraſzt Aſzſzony ſzembe jöve vele, 's nem Lotte Leány Aſzſzonynak, hanem tsak Lotténak nevezte, 's tsúfos mosolygáſsal tudakozta tőlle, hogy mint van. Az a' felől való meggyőződés, hogy már gyanítják ſzerentsétlen állapotját, és nem ſokára bizonyosan fognak arról beſzélleni az egéſz Faluban, halálos ijjedést okoza néki; éppen térdein hevert, 's fegedelemért fohászkoda-fel az Iſtenhez, midőn egy ſzolgáló azt vivé neki hírűl, hogy az édes Attya sietve kíván vele ſzóllani. Megtörűlte ſzemeit, 's le-siete hozzá. A' ſzegény Öreg Papi ſzékében últ, le tsüggő jobb kezében egy nyitva lévő levelet tartott, balkezével a' pápaſzemet fogá, melly fejének reſzketése miatt le-akara esni. Mérően nézett Leányára, végre el-kezde nagy hangon zokogni.

Lotte. (reſzketve, és tántorogva) Kegves Attyám! mi baja?

Attya. (irtóztató síró hangon) Fájdalomnak gyermeke! ha vígaſztalást adhatſz nékem, vagy megtudod azt tzáfolni, sieſs, hogy meg-áldhaſson haldok-

dokló Atyád. (erősebb hangon) De ha igaz az, — — ó fuss-el gyorsan, hogy el-ne érjen igazságos átkom, és még ott-is szerentsétlenné ne tegyen.

Lotte. (térdeire borúlva) Atyám! Atyám!

Attya. (irtóztató hangon) Igaz tehát? Nem felelsz, nem mented magadat? (fel-ugordván) Oh én szerentsétlen, meg-szégyenítteteti, szánakodásra méltó Atya! — Anya! Anya! a' te kedvesed, a' te Lottéd, a' kit még halálos nyughatatlanságaid köztis ollyan hathatósan ajánlottál nékem; a' ki ezen irtóztató órától fogva ollyan kedves vólt előttem, megesett! el-felejtette a' Betsűlletet és a' Virtust; a' te motsok nélkűl való emlékezetedet bé-keverte az utóbbi világ előtt, fájdalommal, és bánattal visz' engem-is a' koporsóba! — Igazságok van, hogy elégtételt kívánnak, kell-is azt adnom! — (el-taszítja Lottét magától) Menj, menj, hogy ne lássalak többé, különben ki-nem állhatom! (Lotte el-akar tántorogni, érzékeny hangon) Az Isten óltalmazzon-meg a' kéttségbe eséstől, azért esedezem ő néki, többet nem tehetek többet nem kívánhatsz! (Lotte ismét lábai elébe akar borúlni) Távozz! távozz! különben még Atyagyilkossá-is leszel.

Lotte ki-tántorga az ajtón, egy mellette el-menő szólgáló el-ájúlva találá a' földön; mindjárt több tselédeket hítt az elő, a' kik bé-vezeték őtet az ágyára, végre magához tériték, és egész éjtszaka ében vóltak mellette. Éppen Szombaton történt ez a' rettenetes Jelenés, más nap reggel, midőn Lotte imádkózni próbált, bé-lépe az öreg Attya, szobájába. Papi ruhájában vólt fel-öltözve, 's hóna alatt hozta a' Bibliát. Lotte, így szólla hozzá komoly, de mérsékeltt hangon, néked ma a' Templomba kell jönnöd.

Lotte. Hogy tehessem én azt?

Attya. (meg indúlva nyújtván néki a' kezét) Az Atyád kívánja azt, magát, és tégedet akar meg-engesztelni az Istennel! meg tagadhatod-é tőlle az engedelmességet?

Lotte. (meg-tsókolván kezét) Engedelmeskedem. Adja Iſten, hogy e' legyen utólsó menetelem!

Attya. Ne vétkezz megint oftoba kívánságaid által; könyörögj ő néki, tsak Ő botsáthat-meg, tsak ő adhat erőt a' meg-jobbúlásra.

Az Öreg álhatatos ſzívvel távoza-el, Lotte pedig fel-öltöztette magát a' ſzólgálók által; nem vólt ereje, hogy maga menjen, a' ſzólgálóknak kellett őtet a' Templomba vezetni-is, ott mellé űltek-le azok, és ſokszor ſzagoltattak vele erőſítő Orvoſságot, mivelhogy ſok ízben ájúláshoz vala közel. Az egéſz Gyülekezet látta az ő ſzenvedését, várta a' dolognak fel-fedezését, 's ſzánakodást érzett. Az Iſteni Tiſztelet el-kezdődött, mindnyájan ſzomorú hangon éneklék-el az örvendező reggeli éneket; midőn annakutánna az öreg Attya, a' ki már negyven két eſztendő ólta vólt Tanítójok, az óltárhoz tántorga, gyakran törűlgeté könnyes ſzemeit, és tsak akadozva tudta olvasni az Évangyéliomot, már akkor sokan sírtak, és a' következő éneket még ſzomorúabb hangon éneklék-el. Végre fel-hágott a' tiſzteletre méltó Öreg a' Katédrába; ſokſzor ki-pihente magát annak gráditsain; fel-nézett az ég felé, hogy erőt kérjen az Iſtentől; annakutánna fel-értt, midőn már mélly tsendeſség vette körűl a' Gyülekezetet. Irtóztatván törte kezeit, 's így ſzólla síró hangon: Ó Leányom, Leányom! be meg keserítél te engemet! Nem ez, folytatá ſzavait, nem ez vólt az a' Textus, mellyet mai Prédikátziómra válaſztottam, de most belső érzésemnél fogva kell ezt válaſztanom; óh Leányom Leányom! be meg-keserítél te engemet! Negyven két eſztendeje, miólta ezen a' ſzent hellyen állok, 's mindég az a' belső meg-győződés erőſsített engemet, hogy a' ſzerént tselekvék, a' mint tanítottam. Ó Leányom, Leányom! be meg-keſerítél te engemet! Most, az irtóztató bánat, és fájdalomtól le-nyomatva kell meg-jelennem ezen a' helyen; nem merhetem ſzemeimet az Iſtenhez fel-emelni; bánkódva kell vernem mellyemet, 's mélly alázatoſsággal így kell fel-

fel-kiáltanom: Iſten! légy irgalmas bűnös Fejemnek! Nem nézhetek többé Iſtenfélő Halgatóim, bátran a' ti ſzemeitekbe; mély ſzégyen fzegezi az enyéimet a' földhöz, mivelhogy botránkozást ſzereztem néktek, mivelhogy meg-érdemlettem azt, hogy egy malom követ kösſetek a' nyakamra, és ottan veſſetek a' tengerbe, a' hol az leg-mélyebb. Szerető Atyák, és Anyák! ſokſzor kemény ſzavakkal gyaláztam én ti bennetek a' leg-kiſsebb vigyázatlanságot-is, mellyel gyermekeiteket neveltétek; most magam vádolom magamat előttetek ezzel a' vétekkel; 's így kell fel-kiáltanom: Gyalázatos Atya! meg-engedted te azt; hogy Leányod bújálkodjon, tsendesen aludtál az alatt míg ő a' te 's a' maga betsűlletét bé-motskolta, midőn botránkozást ſzerze a' Népnek! Nehezen mentheted-ki vigyázatlanságodat az Iſten' Királyi ſzéke előtt, nem mehetſz már az elébe örömmel, 's nem mondhatod ezt-el: Uram, itten vágyok én, és azok, a' kiket reám bíztál! Kedves Iſjak, és Leányok, ſokſzor intettelek én titeket, hogy a' Betsűllet és Virtus útján járjatok! ſokſzor kemény ſzavakkal feddettem ártatlan múlattságaitokat, azokat ſzent buzgóságomban vétkezésre való Ingerlésnek, 's a' vétek' kezdetének neveztem; most halgatnom kell, mert meg-esett gyermekemre vetett tekintetem arra emlékeztetne, hogy hibásabb vóltam nállatok. De hogy több hibát ne háríttsak magamra, mint a' mennyit el-viselhetek, és a' mellyért valósággal meg-érdemlem hogy lakoljak, azt kérdezem tőlled Fájdalomnak gyermeke! itt ezen a' ſzent hellyen, az Iſtennek ſzíne előtt, és az ő tiſzteletére fel-gyűlt egéſz Sokaság előtt, ha nem követtem-é el mindent, a' mit nékem az Iſten parantsolt? ha nem tanſtottalak-é téged gyermekségedtől fogva az ő parantsolatinak megtartására? nem mutattam-é meg néked nyilván mindazokat a' rettenetes következéseket, mellyeket minden vétek ſzükségesképpen von maga után? Ó Leányom, Leányom! mint meg keserítél te engemet! — —

A' ſzerentsétlen Öreg még tovább-is akara beſzélleni, de a' Gyülekezetnek hangos zokogása, és gyermekének fájdalmas, irtóztató nyöſzörgése megakadályoztatá; meg-kellett néki állapodni, 's tsendeſségben kelletett el-várni borzaſztó beſzédjének következését. Az Aſzſzonyok ki-jövének ſzékeikből, azokat követék a' Leányok; mindnyájan a' ſzerentsétlenhez tolakodtak, 's egygyenként ölelék, és tsókolák azt meg. Botsánat Atya! botsánat! így ſzólla egy ártatlan Leányka, Botsátsat! ezt kiálták minden Aſzſzonyok, és Leányok; ez a' kiáltás, botsánat! hangzott mindenfelőlről a' Férjfiak karából. Megengedek, meg-botsátok örömest, ſzólla az Öreg megindúlt hangon, reményiem, hogy az Iſten-is meghalgatja az ő könyörgését, és könyörülő ſzemekkel tekint-le reá. A' Békeſség' tsókjával fogom őtet illetni, ha innen le-ſzállok, de még elébb ti vélletek kell egy két ſzót ſzóllanom, Iſtenfélő, kedves Halgatóim! Igazságosan kívántatok az én Elöljáromnál elégtételt azért a' botránkozásért, mellyet néktek, és gyermekeiteknek az én Leányomnak meg-esése ollyan nagy mértékben okozott. Eleget tettem néktek; meg-vagytok-é, valamint az Iſtenség, azzal elégedve, hogy vétkemet közönségesen meg-esmértem? vagy pedig többet kívántok? Ha talán nem érdemlem többé, hogy a' ti Páſztorotok, és Tanítótok legyek, még ma önként le-téſzem hivatalomat, 's azzal a' kívánsággal válok-el tőlletek, hogy ſzerentsétlen gyermekem örökre tanító például ſzolgáljon a' tiéiteknek. — — Nem! nem! így ſzólla az egéſz Gyülekezet, maradjon-meg még továbbra-is Atyánk és Tanítónk! Szívünkből bánjuk azt a' hamari lépést! viſzſza vonjuk panaſztételünket! — — Áldjon meg úgy benneteket az Iſten érte! így ſzólla az Öreg sírva, a' ki nem akarja azt, hogy meg-őſzült fejem gyalázattal menjen a' Sírba. — Most már le-ſzállott a' Katedrából, 's a' ſzerentsétlen Lotte felé közelített, a' ki az Aſzſzonyok közt, tsak zokogott, és nem tudott sírni. Sok ízbe el-akara ájúlni, de

At-

Attyának menydörgő ſzavai mindég fel-rettentették az életre. Az egéſz Sokaság közt mélly tsendeſség, és várakozás uralkodott, minden kívánta vólna hallani a' meg-engeſztelődés' ſzavait, hogy egykor azoknak tanúja lehesſen. Az öreg Attya meg-tsókolá most gyermekének homlokát, ő is zokogott és tsak akadozva rebeghette ki a' botsánatot, de a' mellyett örömest láttatott adni ſzive. A' ſzegény ſzenvedő, minden tőlle ki-telhető erővel emelkedett fel az Aſzſzonyok karjai közzűl, 's kérve terjeſztette-ki karjait az egéſz Gyülekezet felé. Botsáſsatok-meg, engedjétek-meg ti-is így ſzólla, 's ne engedjétek hogy ártatlan Atyám lakoljon az én vétkemért. Nem, nem! ſzólla ismét az egéſz Gyülekezet. Átok érje azt, mondá egy öreg Paraſzt, a' ki mindegygyikőjöket legkiſsebb ſzemrevetéſsel érdekli-is. Átok, átok érje azt, így kiáltának mindnyájan.

A' meg-vigaſztalódott Atya bé-ment már most a' Segreſtyébe; az Öreg, siket Oskolameſter, a' ki ſemmit sem értett az egéſz ſzívilletó Jelenésből, egy új éneket kezde-el, de ſenki sem tuda énekelni. Az Iſteni tiſztelet a' leg-kellemetesebb áldozattal végődött-el, meg-engeſztelődéſsel, és botsánattal.

Érzékenyítő látás vólt nézni; miképpen vezeték haza az Aſzſzonyok és Leányok magok között a' ſzegény ſzenvedőt, miképpen vevék körűl a' Férjfiak, és az Iſjak az ő Lelki Páſztorokat; most-is egyenes ſzívvel bizonyították néki ſzereteteket, 's egéſz a' házáig kísérték. Minthogy Lotte még az útban el-ájúlt, az Aſzſzonyok a' maga ſzobájába vezeték ötet, 's egymást fel-váltva vírraſztottak beteg ágya körűl. Más nap ſzámos követek mentek a' Városba, 's azzal az erősítéſsel jöttek viſzſza a' Superintendenstől, hogy az ő ſzíves kérésekre a' panaſztétel meg-vi'sgálását abba hagyják. Már egy egéſz hét tele-el, Lotte jobban lett, és öreg Attya sokſzor vigaſztalva ült ágya mellett, 's hathatós ſzavakkal inté ötet, az álhatatoſságra, és a' kemény próba kiállására. Éppen a' Templomba ment vala Vasárnap,

 mi-

midőn másik két Leányai a' Városból meg-érkezének, meg-hallották azt a' homályos hírt, melly már ott is el-terjedt, magok szemekkel akartak a' felől meg-győződni, 's mostan a' leg gyalázatosabb, legrettenetesebb szemrehányásokkal illették a' szerentsétlent. Ha két erős Paraszt Aszszony nem vigyázott volna a' Lotte ágya körül, dühösségekben rútúl bántak volna a' szegény, tehetetlen Leánnyal. Hasonló, nem természeti gyalázással, és éppen olyan tsípős szemrevetésekkel fogadták öreg Attyokat, midőn az a' Templomból ki jött; tulajdon gyermeke Kerítőjének nevezék őtet, 's egészszen el-felejték azt a' tiszteletet, mellyel néki, mint Attyoknak tartoztak. A' meg-bántatott Öreg nem szóllott, be-zárta magát tanúló szobájába, 's magát igazságos fájdalmának erefzté. Midőn a' kemény szívű Testvérek újra meg-merték támadni a' szerentsétlent, az őrző Aszszonyok segíttségért küldének: mind az Aszszonyok, mind a' Férjfiak közzül nem sokára számosan gyűltek össze, hathatós, és parasztos szókkal kérték ezek a' dühösködőket arra, hogy kíméljékmeg a' szerentsétlent; emlékeztették azokat arra, hogy nem minden nap volt estve, és hogy a' ki legerősebben láttatik állani, sokszor a' van leg-közelebb az eséshez. De minthogy az illyen intésekre még inkább fel-mérgesedtek a' kevély Leányok, a' Parasztok egygyet sem szólván, meg-ragadák a' Lotte ágyát, 's el vivék azt erős vállaikon a' közel lévő Oskolába. Egy Öreg marada az el bámúlt Testvéreknél az üres szobában. Mi így szólla végre komolyan, ma egy hete az Isten házában átkot fogadtunk arra, a' ki a' szegény Atyát, vagy szerentsétlen gyermekét szemrevetessel illeti. Az Isten meghalgatta ezt a' fogadásunkat, vigyázzatok, hogy irtóztatóan ne érjen az utól benneteket! Ne is méreszeljetek utánnunk jönni, különben élünk Atyai Jusainkal, mert a' szegény Lotte már most a' mi gyermekünkké lett.

Lot-

Lotte már most valósággal az Oskola felső szobájában lakott; a' Falubéli Aszszonyok már most erősebb őrizetet rendeltek mellé, 's viszsza küldötték azt a' levest, mellyet a' Testvérei estvére, sértegető, és tsúfos köszöntéssel küldének néki. Nékiek magoknak is vagynak tyúkjaik levesnek, ezt izenék viszsza, 's nem kiméllik azt a' születendő gyermektől.

Harmad napra meg-tudták egynehány Parasztok, hogy a' Papi udvarból Orvosért küldöttek; gyanították kedves Lelki Pásztoroknak betegségét, 's sietve mentek hozzá látogatni. Ágyában találák őtet feküve; már a' halállal hartzolt, sem nem hallott, sem nem szóllott többet; rosszú magaviseletű Leányai, a' mint a' szolgálók mondák, mindég a' legsértegetőbb szemre vetésekkel kínozták őtet, sokszor kérte azokat hogy kíméljék meg, de nem hajtottak reá. Midőn éppen azon a' napon, az ebéd felett ismét el-kezdették boszszantani, ki-fogyott a' békeséges tűrésből, keményen beszéllett nékiek, és szobájába ment: a' szolgáló, a' ki a' kávét utánna vivé, érzékenlenül találá őtet a' földön, hihető, hogy a' guta ütötte-meg. A' Leányok nem voltak jelen, mikor a' Parasztok meg-érkezének, azzal foglalatoskodtak, hogy az almáriomokat, és ládákat bé-zárják, hogy ha Attyok meg-hal, valamit el ne lophassanak tőllök. Az öreg Atya nagy erővel igyekezett a' Jelenlévőkkel szóllani, de hasztalan vala fáradsága. Fel-emelé balkarját, mert a' jobbat a' szél valóságosan meg-érte, 's esenkedő ábrázattal mutatott az Oskola felé. A' Parasztok meg értették kérését, 's hathatós szavakkal, és nyilvánságos Jeladásokkal fogadták, hogy Attyai léssznek az el hagyatottnak. Minekelőtte az Orvos el érkezett, már el-végezte a' hartzot; midőn kevéssel az előtt rossz Leányai halálos ágyához jövének, 's jajgatva ugyan, de nem igazi szívből törték kezeiket, el-fordította tőllök ábrázatját a' haldokló, nyughatatlan tekintetet vetvén az Oskola felé.

Mind ez nem akadályoztatá-meg az el romlott Leányokat, hogy Attyoknak halálát szerentsétlen

Test-

Testvérjeknek ne tulajdonítanák, sőt még azt-is méltóztatták vakmerően állítani, hogy az Atya gyilkost semmi részt nem illeti az örökségből, és meg esküdnek, hogy inkább el-ajándékozgatják az utólsó darab ruhát, mint sem magoktól tsak egy garast-is adjanak néki. Ezt, így szóllának a' jelen lévő Parasztok, itt az Attyok hólt tetse felett el-nem végezzük, de arra esküszünk, hogy az a' szerentsétlen, ha mindjárt leg-kisebbet sem kap is, még is semmibe szükséget nem lát. Fel-fogadtuk azt haldokló Attyának, 's hűségesen meg-tartjuk szavunkat. Vigyázzatok, hogy az igazságtalan bírtok egykor öszve ne égesse lelketeket.

Lotte ismét jobban lett az Aszszonyok' hűséges gondviselése alatt; már fel-űlhetett az ágyban, 's lehetett reményleni, hogy nem sokára fel's alá járkálhat a' szobában. A' Falubéli Bíró, az Öreg halála napján öszve gyűjtötte az egész Sokaságot, hogy velek értekezödjön a' Lotte jövendőbeli Sorsa felöl, mindnyájan írásban kötelezték magokat, hogy a' rájok esendő részt örömest meg-adják, az ő táplálására egész életében; a' Bírónak egygyetlen egy Fija még azt-is hozzá tevé, hogy ha Wilhelm a' háborúból viszsza nem jön, ő Lottének ajánlja a' kezét, és reményli, hogy ő vele boldogabban él, mint másal. Minthogy már Lotte azonkívül-is sokat szenvedett, 's már többet nem vólt ereje ki-állani, meghatározták, hogy most nem jelentik-ki néki Attyának halálát, és szorgalmatosan vigyáznak arra, hogy azt valaki fel-ne fedezze: ezt a' fel-tételt könnyű vólt végbe vinni, mivel azok a' Falubéli Aszszonyok, a' kik Lotte mellett virrasztottak, mindennek, a' ki hozzá közelített, tudtára adták a' dolgot, 's mind azokat el-küldhették, a' kiknek hitelt nem adhattak: de ezek a' jó Lelkek nem gondolták azt meg, hogy a' szegény gyermek nem sokára kívánkozni fog Attyával beszélleni, és hogy eléggé erősnek érzi magát arra, hogy azt meg-látogassa. Ezen kívül az Oskola igen közel vólt a' Templomhoz, ö-

reg

reg Attyának hólt teſtét a' mellett kelletett el-vinni, a' harangozásnak, és halotti énekeknek figyelmetessé, 's gyanakodóvá kellett őtet tenni az eránt. Már más nap gondosan kérdezősködött Lotte Attyának egéſsége felől; álmában koporsóban látta azt, 's most erővel akara menni a' Papi Udvarhoz. Nehezen tudák arról le-beſzélleni az őrző Aſzſzonyok; azt a' tettetett izenetet hozák néki az Attyától, hogy magát kímélje meg, 's tsendesen viselje, és hogy az azt ígéré, hogy őtet hólnap, vagy hólnap után meglátogatja. Erre az izenetre láttatott meg-nyúgodni, de midőn délbe a' falubéli minden harangok hírűl adák Papjoknak halálát, ismét nyughatatlanúl kérdezé annak okát. Azt mondották néki, hogy egy öreg Paraſzt hólt-meg; ő azt elöſzſzör nem akará hinni, de minthogy minden a' ki ezen a' napon vólt nálla, ugyan azt felelte kérdésére, eſtve nyúgodtabb vólt, és ſokſzor kérdezé, ha az ő Attya fogja-é a' Halottat el-prédikálni, és annak utánna meg-látogatja-é őtet? Minthogy az őrző Aſzſzonyok biztatták azzal, tsendesen el-aludt, 's más nap reggel fel-kelhetett az ágyból, jólleliet a' Jelenlévők másra akarták őtet verni. Az a' különös, ſzembetűnő fáradság, mellyet délben ismét elő vettek, hogy Lottét a' le-fekvésre reá beſzélljék, meg-lehet, hogy gyanakodóvá tette a' ſzerentsétlent; ruháſtól egygyütt dűlt-le az ágyára, 's nem ſokára tsendesen láttatot aludni. Midőn a' harangok hírűl adák a' Temetést, 's ez már közelített az Oskola felé, még mindég nyúgodott Lotte; az őrző Aſzſzonyok lábújhegyen mentek az ablakhoz, 's tekintetekkel-is kívántak bútsút venni hűséges Tanítójoktól. Ez a' látás magokon kívűl ragadta őket, hangos zokogásra fakadtak; 's nem látták meg, hogy a' ſzegény Lotte-is tsendesen fel-kőlt az ágyából, és laſsan ő-is az ablakhoz lopakodott. Éppen akkor vitték ott-el a' Koporsót, mellyben Attya nyúgodott; Teſtvérjei jajgatva, és fekete gyáſzruhában mentek az után; 's Lotte irtóztató sikóltással rogyott a' földre. Az őrző Aſzſzonyok meg-íjed-

jedve ſzaladtak ſegítségére, az ágyára vivék őtet, 's nem ſokára magához teríték; de elméje viſzſza hozhatatlanúl vólt oda, hólt Attyának irtóztató meg-látása, 's az az irtóztatóbb gyanú, hogy annak halálát ő okozta, egéſzſzen meg-zavarta azt. Eſzelősködött, erőt vett ſokſzor az őrző Aſzſzonyokon-is, és valami eſzközt keresett, a' mellyel magát meg-ölhesse. Szívébe ütöttem néki a' kardot; patak módjára omlott-le koporsójáról a' vér, így ſzólla mindenkor; a' leg-rettenetesebb halált érdemlettem-meg; kötözzétek-meg, és adjatok által a' Törvény ſzéknek!

Eſtve valósággal ehhez az eſzközhöz kelletett nyúlni a' meg-ſzomorodott Gyülekezetnek, 's megkelletett kötözni kezeit, mert már egynehányſzor meg-akará magát fojtani. Sokáig reménylették-még meg-gyógyúlását; de midőn az meg-nem történt, tulajdon költségeken hozattak egy híres Orvost. Ezen környűllállásai között, tsendesítésére nézve az kevesset, de tökélletes meg gyógyítására ſemmit se tehetett; de azt állítá, hogy gyermek ſzülésével, a' melly idő már nem meſzſze vólt magától jobban fogna lenni. Minekelőtte ez az óra egéſzſzen el-érkezett, irtóztató kínokon, és ſzenvedéseken ment kereſztül a' ſzegény meg-tébolyodott; képzelő tehettsége minden nap gyakorta és sok ízbe a' veſztő helyre kíséré őtet-ki: e' vala egygyetlen egy, és ſoha el-nem távozó gondolatja. Sokſzor állott Bírái előtt, érzékenyítő ſzavakkal vallotta-meg minden vétkét, 's végre úgy vádolta bé magát, mint Atya-gyilkost; ki-mondotta magára az ítélletet, halálra kárhoztatódott, 's álhatatos indúlattal halgatta a' reá mondott Ítélletet. Igen érzékenyítő, és ſzomorú dolog vólt az az őrző Aſzſzonyok előtt, midőn eſzelősködésénél fogva a' veſztő helyre vezettette-ki magát; akkor mindég jó kedvű 's meg-vala elégedve; ſzíve ſzerént meg-engeſztelődött az Iſtennel; komolyan beſzélgetett a' Jelenlévőkkel, 's hathatós ſzavakkal intett minden Leányt a' Tsábításiól, és az ártatlanság el-veſztésétől. Egy ſokáig tartó ájúlás, a' mellyben meg-ölettetetnek gondolá

ma-

magát, vetett véget mindenkor ennek a' rettenetes Jelenésnek, melly őtet mindég jobban jobban elgyengíté. Senki sem reménylette, hogy szerentsésen állja-ki a' szűlést, minden azt jövendőlte, hogy e' vet véget szenvedéseinek. Végre el-közelgettek annak fájdalmai, a' szegény meg-tébolyodott előtt azok új, még soha nem érzett Érzések valának; képzelő tehettsége azt képzelteté vele, hogy a' veszető hellyen áll, 's égő fogókkal tsipkedik. Sokszor kérte hóhérjait a' könyörületességre, 's emberiséget nem esmerő Barbarusoknak nevezé azokat. Huszonnégy óráig tartó szenvedései után, minden Jelenlévők tsudálkozására, egy egészséges, szép formájú Leánykát szűle; az a' változás, mellyet a' tanúlt Orvos előre meg-mondott, nem sokára el-következe. Minden Jelenlévők hangos öröm kiáltozásra fakadtak, midőn fájdalom gyermekét elő kérte, 's azt a' leg-nyájasbb anyai szeretet nyilván való Jeleivel szorította szívéhez; igen erőtlen ugyan, de egészszen eszén vólt, helyesen felele minden kérdésre, 's úgy látszott, hogy nem emlékezik többé Attyának haláláról, mindég tsak gyermekével foglalatoskodott, 's kellemetesen mosolyga, midőn arra rá nézett. Illyenképpen töltött el két szerentsés napot; a' gyermek' kereszteltetésének napja Innep vólt az egész Közönségre nézve, minden Atyák és Anyák komái lettek annak, 's megújjíták azt a' kötést, hogy azt, és annak Annyát hóltokig el-tartják. A' Leánykát a' Kereszttségben Wilhelminének nevezték; midőn azt meg mondák az Annyának, mindjárt tudakozta, ha nem jöttek-e' levelei Wilhelmtól, minthogy egygyet se tudtak neki mutatni, egész eltve sírt, és gyermekét Atya nélkűl való árvának nevezte. A' következő éjtszaka tsendesen aludt, de már más nap reggel megint fére beszélt; néha néha még visszatekintett enyészető elméje, mint a' le-menő Nap, de nem sokára le-ment, valamint ez a' setéttségbe, és nem-is jöve többé fel. Elszelösködése a' leg szerentsésebb módra változa által; azt hivé, hogy gyermekével egygyütt a' Mennyor-

orſzágban van. 's annak örömeivel él. Minden nap béſzéllett az Iſtennel; és annak Angyalaival, képzelő tehettsége egy ital friſs vizet Nektárrá, egy darabb kenyeret egi mannává változtatott. A' Közönség, melly még mindég ſzabadítást reménylett, ismét Orvoshoz folyamoda, de az nyilván azt vallá, hogy a' Lotte őrültsége gyógyíthatatlan, és lehetetlen a' ſzabadítás. A' ſzerentsétlen Lotte, a' ki őrültsége által belső meg-elégedést, és Lelki tsendeſséget nyere, nem ſokára egéſségeſsé lett, artzái ismét pirosodni kezdettek, most már ſzebbé, és kellemetesbbé leve, mint ártatlansága' napjaiban. Különös nyájaſsággal ſzerette gyermekét, ollyan gondolkodással bánt azzal, melly más Anyától ki nem tólt vólna. Sokſzor képzelődése ſzerént az Angyalok rengeték azt, de még sem távozott-el ſoha annak bőltsőjétől, 's leg-kiſsebb mozdúlására-is vigyázott. Roſz ſzívű Teſtvérjei ſoha sem kereſték-meg többé, magok köztt éſztoztak meg az egéſz örökségen, 's a' nemes ſzívű Közönség, nem akadályoztatá azt meg, mivel azt hivék ennek tagjai, hogy az ellen panaſzolkodni annyit tenne, mint azon fogadásokat megbánni, melly ſzerént le-kötelezték magokat; hogy Lottét gyermekeſtől egygyűtt el-tartják. De a' jó Lelki esméretű Superintendens nem engedé meg ezt az igazságtalanságot, pártját fogta az el-hagyatottnak; igazságosan dűjté-el a' dólgot, 's Lotte egygyenlő réſzt veve Attyának örökségében. A' nagy lelkű Község Előljáróinak gondviselése alá adódott az által, mivel közúl akaratúl azt vallák, hogy egyſzer felfogadott Gyámleányokat nem ereſztik-ki kezek alól. Az egéſz örökség tizenegy ſzáz tallérból állott; ők ezt bizonyos Interesre ki-adták, 's ezt megint Kapitáliſsá tevék, és Lottét a' magok tulajdonából táplálák, hogy ártatlan gyermeke egyſzer ollyan Summát kapjon örökségűl, mellyből könnyen, és betsúlletesen el-élhesſen.

Lotte többnyire mindeg bővségben élt; mind azt a' tsemegét, a' mit az Anyák az ő jövendőbéli le-

fe-betegedések idejére tartogattak, most mindnyájan örvendező ſzívvel vitték az Oskolába, 's erőſsen sírtak, midőn az ő meg-tébolyodott Gyámleányok őket Angyaloknak nézé, 's a' bóldog mennyei örömekről beſzélgete velek. Az új Pap emberſzeretö Férjfiú vala, forróan vett részt a' Lotte Sorsában, ſokſzor intette a' Községet, hogy tovább-is folytaſsa jótévő tselekedeteit, 's jó igyekezeteket még annál inkább fel-tüzelé. Lotte azt erőſsíté, hogy fejér ſzín az Angyalok' ruhája, 's más ſzínű ruhát nem-is akara magára venni, gyermekét sem kivánta másban látni. Mellyre nézve nem ſokára át hághatatlan törvénnyé tevék azt a' Faluban, hogy eſtve minden Leánynak, mikor már a' Gazd'aſzſzony nem adott több dolgot, még egy fél óráig tovább kelletett ſonni a' Lotte ſzámára, hogy a' fehér gyóltsból ſoha ſzükséget ne lásson. Sokſzor világított még ejfélkor-is a' ſzorgalmatos Leányok ablakában a' gyertya, 's ha valamelly útas kérdezte annak okát, azt felelék, hogy a' Leányok Angyalruhát ſonnak.

Négy eſztendő tőlt már el a' háború dühösködése alatt, a' Falu még mindég meg-menekedett a' puſztitástól; körül belől irtóztatóan prédált az ellenség, de e' mellett mindég kár tétel nelkül mentel. Minden azt hitte, hogy az Angyalnak könyörgése, így nevezék Lottét mindenütt, okozta ezt a' ſzerentsés esetet, 's ennél fogva még-jobban betsülték, és ſzerették őtet. Lotte ez alatt az idő alatt tsendesen és meg elégedve élt bóldog állapotjában gyermekével egygyütt, a' melly egéſségben, és vídámon nőtt fel; Wilhelm már ſit hozzá egynehányſzor, 's tudósította egéſsége felől, 's arról, hogy ſoha sem ſzúnik-meg őtet igazan ſzeretni. Az első levél vételére azt reménylék hogy az valamelly nagy, és ſzerentsés változást fog okozni, de meg-csalatkoztak; a' ſzegény Tébolyodott azt hivé, hogy Wilhelm kiakarja őtet tsalni levele által a' Mennyorſzágból, 's változhatatlanúl meg-marada a' mellett, hogy megtán ő földi ſzenvedéseit, többé azt el-nem hagyja.

Ezt a' feleletet adta ő mindenkor, 's végre írásban-is ki-jelenté azt, midőn a' Pap kérte arra. Ezt felelt most meg Wilhelmnek minden levelére. 's le-feſtette néki Kedvesének ſzerentsétlen állapotját; de történet vólt-é az, vagy Iſteni gondviselés? Wilhelm ſoha'sem kapta-meg ezt a' feleletet; minden új levelében kérte a' válaſzt, 's végre kérte azokat, a' kik levelét fel-törik, hogy leg-alább tsak tudósittsák ſzeretett Lottéjének élete, vagy halála felől. Hihető, hogy a' Háború okozta a' Levelek el-veſzését; a' Wilhelm Regementje, melly magát minden alkalmatossággal vitézűl viselé, mindenkor az ellenség előtt állott, és így ha a' Felelet el-értt is a' ki-rendelt helyre, ſokſzor Wilhelm sok mértföldnyi meſzſzeségre vólt attól távol.

Végre meg-halgatá az Iſten sok millió Híveinek könyörgését, 's újrá meg-adta a' Békeſséget. Wilhelm meg-írta, hogy mint Strá'sameſter, meg-nyerte el botsáttatását, egy kevés tőke pénzt gyűjtött magának, 's már most el-jön, hogy Lottéjét Feleségül vegye, vagy pedig meg-haljon annak Sírján. A' helybéli Pap éppen Lottével és a' Wilhelminével sétálgatott a' kertben, midőn egy iſjú ſzép ember hirtelen bé-nyitá a' kert ajtót, 's ki-terjeſztett karokkal sietett Lotte felé. Wilhelm vólt ez, Lotte mindjárt meg esméré őtet, irtóztatóan kiáltozott ſegedelemért, karjára vette kis gyermekét, 's igen ſebesen el-ſzalada. Wilhelm mint egy a' földhöz ragadva meg állapodott, forró ſzereteténél fogva nem hitte, hogy így fogadják; és ha annak Sírjára talált vólna, nem rémült vólna-meg ennyire, 's nem ragadtatott vólna így magán kívűl. Az a' gondolat, hogy Lotte Férjhez ment, és hihetőképpen ez a' Férje, egéſzſzen el foglalá Lelkét, 's ſzívét irtóztatóan kínozta. A' Papnak, a' ki már most beſzédbe erede vele, elő kellett venni minden erejét, és bátorságát, hogy meggyőzheſse őtet az ellenkező felől, és hogy laſsan laſsan kéſzíttse a' Lotte ſzerentsétlen állapotjának elő-beſzéléséhez. Wilhelm rettenetesen jajgatott, midőn

dön annak szenvedéseit meg-hallotta, 's erővel azt kívánta, hogy a' Pap vezesse-el őtet az Oskolába. Reménylé, hogy leg-alább szólhat vele, 's tsak gyermekét kívánta látni, és meg-áldani. Midőn végre a' Pap engede meg-nem szűnő kéréseinek, 's véle egygyütt ment az Oskola felé, látták hogy Lotte a' felső ablaknál áll, 's nyughatatlanúl néz széllyel. A' Pap arra vevé Wilhelmet, hogy meg-állapodjon; a' Lotte vigyázó szemei nem sokára rá akadtak ő rájok, 's rá merefzté szemeit a' reményiő Wilhelmre: végre baráttságosan mosolyga reá, 's közelebb ínté magához; de midőn az meg-nem tartóztatva rohant az ajtó felé ismét irtóztatóan kiáltozott segíttségért. Erőssen be vólt zárva az ajtaja, Wilhelm nem tudta kinyitni; végre annak meg nem szűnő jajgatása őtet-is arra vevé, hogy abba hagyja azt, mivel a' Pap erőlsen meg-mutogatá néki, hogy a' további erőszak, dühösködésre vihetné a' szegény Lottét. Az ő jajgató Segíttség kiáltására sok Falubéli lakosok öszve gyűltek, meg-láták a' szerentsétlen Wilhelmet 's nedvesült szemekkel köszöntötték. Ha elébb jött vólna az Úr, így szólla egy öreg Anyó, talán még egyszer tántzoltam vólna az Úr lakadalmában; de már most tsak sirnunk kell egygyütt. Minthogy Lotte még mindég irtoztatván kiáltozott, minden körűlte lévők próbálták őtet le-tsendesíteni, de addig el-nem halgatott, míg Wilhelm el-nem távoza tőlle. Egynehány Falusi lakosok vezeték őtet el, igen nagyon sírt, és irtóztatóan törte kezeit. Lotte szánakozva nézett-le reá az ablakból. Miért sírsz? kérdezé végre.

A' Pap. Minthogy maga nem akarja őtet látni; nem akar vele beszélleni.

Lotte. (nyughatatlanúl) Hogy tehessem én azt? Ha nagyon közel jön hozzám, megint le-visz a' Mennyországból a' Világra, ott pedig megint tsak szenvednem kellene! Ó odá nem kívánkozom többé! nem, nem! oda nem megyek!

Wilhelm (zokogva) El-felejthetetlen Kedvesem! nem ragadlak-ki a' Mennyországból, bár melly

rettenetes-is az reám nézve. Tsak látni kívánlak tégedet, tsak gyermekemet meg-áldani.

Lotte. (Fel-emeli Wilhelminét az ablakba) Látod? hát nem szép Angyal-ő? ó rettenetes fájdalmakat okoza ez nékem, de most már egygyetlen egy örömem.

Wilhelm. (magán kívül) Könyörülj, könyörülj rajtam! Engedd-meg hadd mehessek közel hozzád, hadd tsókolhassam meg Gyermekemet!

Lotte. (nyughatatlankodva) Nem! nem! tartsátok-meg! el-ne eresszétek! (a' Gyermekhez) Látod, az volt a' Világon a' te Atyád.

A' Gyermek (örvendezve tapsolván kezeivel) az Atyám! az Atyám! ah mint örülök, hogy már nékem-is van Atyám (le-kiáltva) Kedves Atyám, gyere fel hozzánk; hogy meg-tzirógassalak!

Wilhelm. (hevesen) Angyal, kedves drága Gyermekem; kérjed édes Anyádat, hogy engedje-meg azt, talán meg-illeti szívét a' te esmeretes szavad.

A' Gyermek. (fel-emelvén kezeit) Kérem, kérem kedves Anyám, engedje-meg hogy az édes Atyám fel-jöhessen.

Lotte. Nem, nem! te azt nem érted; a' Mennyországból akar bennünket ki-ragadni.

Hirtelen le-vevé a' Gyermeket, 's bé-zárta az ablakot; de nem sokára megint meg-láták őtet, hogy a' mellet álla, 's szánakodva nézett-le a' jajgató Wilhelmre. Valósággal irtóztató, és szánakodásra vala méltó ennek az állapotja; meg-találta szívének Kedvesét, látta azt viragzó szépségében állani maga elől̈tt, a' leg-forróbb 's leg-hevesebb indúlattal vágyakozott az után; de nem közelíthete felé, még tsak meg sem tsókolhatta azt a' Gyermeket, a' mellyet az néki szűle. Végre sok fáradság után, 's annak erősítésére, hogy talán hólnap szerentsésebb lessz, ment el-követői után a' papi Udvarba; Lotte mindjárt ki nyitotta az ablakát, 's sok ideig nézett utánna. Másnap reggel jókorabb fel-költ, mint szokott, magát és Gyermekét szorgalmatosan fel-tzifrázta, és

az

az ablakhoz ment véle; midőn nem fokára az után a' szerentsétlen Wilhelm ki-sietett a' Papi Udvarból, a' leg nagyobb örömet mutatott azon, de midőn egészszen közel akart hozzá menni, újra el-kezde jajgatni,

Hijjában való vólt minden próba, a' mellyet Wilhelm, és az ő Barátjai annakutánna elő vettek, hogy Lottét ki-vegyék tsalatkozásából; az az Idea, hogy az őtet a' Mennyországból akarja-ki tsalni, mellyen meg-gyökerezett Lelkében: minden próbát úgy veve, mint annak következését, 's annál fogva még inkább meg erősödött annak hitelében. Sírt, ha Wilhelm a' szokott időben meg-nem jelent, sokszor baráttságosan, és fokáig beszélt-le hozzá az ablakból, emlékeztette őtet az el múlt dólgokra, elbeszéllé néki, hogy millyen bóldognak tartotta vólna magát az ő karjai közt, de hogy most a' Mennyországban sokkal bóldogabb; kérte őtet arra, hogy menjen utánna; 's meg-ígérte, hogy ki-terjesztett karokkal fogadja-el. Ennek erősítése egy ravaszságot gondoltatott-ki a' Pappal; arra beszéllé Wilhelmet, hogy egy darabb ideig ne mutassa magát a' Lotte ablaka előtt, 's annak azt a' hírt vivé, hogy Wilhelm nagyon beteg, és bizonyosan meg-fog halni. Nyúgodtan halgatá ezt a' szomorú hírt, 's végre azon igen nagyon láttatott örűlni. Az Atyád, így szólla Wilhelminéhez, rövid időn hozzánk jön, 's nállunk fog lakni, előre el kell magunkat készítenűnk az ő el-fogadására. Már most mindég szorgalmatoskodott, szépen fel-tsinosította magát és gyermekét, mindent fel-tisztított a' Szobában, 's szokása ellen nyitva hagyta annak ajtaját. Ez az előre való készűlet, reménységet nyúta a' dolog' szerentsés ki-menetele felől: az annak meg-örűlt nyughatatlan Wilhelmet még az nap' estve hólnak adták-ki, 's ezt maga a' Pap adá Lottének tudtára. Úgy hát minden szempillantatban várhatom őtet, szólla ez örvendezve, 's az ablakhoz ment. Wilhelmet tudósították a' Lotte gondolkodása felől, 's a' mint el-vala végezve, Wilhelm fehér

öltözetben jöve-ki a' Papi Udvarról, 's közelített az Oskola felé. Lotte az ő meg-látására igen nagy örömet mutatott, de midőn közelebb jöve az hozzá, nyughatatlankodni kezde; 's irtóztatóan sikóltott, midőn a' szokott határon keresztül akara lépni. Ez átálatos tsalárdság, így kiálta, ő még él, nem halt-meg, most-is ollyan a' tefte, mint ez előtt volt! Híjjában igyekezett a' Pap mást hitetni-el vele, meg-mutatván neki, hogy néki-is van tefte, és még is a' Mennyországban lakik, de ő az ellenkezőt állítá, 's igyekezett meg mutatni a' Papnak, hogy ő azt homályos, földi szemeivel nem tudja meg-esmérni. Nem akadályoztathatá ez meg, midőn az ajtót bézárta, 's ezen az estvén senkinek se nyitotta-ki többé.

Illyen sok haszontalan próba által el-enyészett a' szerető Ifjúnak reménysége; egészszen a' bánatnak, és fájdalomnak adá magát, melly egynehány hét múlva láthatóan fogyasztotta el szép testét. Által adta kevés Summájú tőke pénzét a' Papnak, 's kérte azt, hogy tartsa-el azért őtet, egy vagy két esztendeig, a' melly idő bizonyosan véget vét szerentsétlen életének. Az ember szerető Pap el-tevé azt Író asztalába, 's fogadta néki, hogy azt a' Summát, ha az Isten előbb vagy utóbb véget vét szenvedéseinek, szerentsétlen Gyermeke fogja örökségül kapni. Ezt még tsak egyszer láthatni közelről, tsak egyszer tsókolhatni-meg, e' vala egygyetlen egy kívánsága a' szegény Wilhelmnek; de ezt-is meg-tagadá tőlle a' kegyetlen Sors, mert az Annya nagy gonddal és féltéssel őrzötte azt, soha sem engedé más Idegennek gondviselése alá. Ő maga tanította annakutánna a' kis Wilhelmínét varrásra, kötésre, olvasásra, és írásra, sőt még a' Vallásra-is, még pedig ollyan helyessen és igazán, hogy az ellen a' leg-szorosabb Theológus sem tehetett semmi ki-fogást, még-is tébolyodott vala, 's az-is maradott.

Wilhelm most minden reggel rendesen meg-jelent ismét Lottéjának ablaka alatt, az szüntelen vá-

várakoza ő reá, 's nyájasan beſzéllett vele. Midőn annakutánna ismét bé-záródott a' Mennyorſzág, a' mi rendesen egy fertály múlva ſzokott meg-történni, el-sietett a' ſzabad levegőre, fel 's alá tébolygott a' mezőkön, ritkán ment haza ebédre, de eſtve rendesen mindég annak a' Pataknak partjára álla, melly a' Falun kereſztül folyt. Lotte akkor mindég az által, ellenbe lévő parton sétálgatott, 's félelem nélkül beſzélgetett vele, mivel azt hivé! hogy a' patak az ég, és föld között lévő Határ. Egykor arra vetemedett Wilhelm, hogy kereſztül ugrott azon, midőn el-ragadtatva belső érzéséről, nem bírhatott többé indúlatjával Lotte él-ájúlva rogyott le a' Földre, 's rettenetesen dühösködő eſzelősködéſsel ébredtfel; de a' melly harmad napra azzal végződött-el, hogy egéſzſzen el-ſelejtkezett a' Wilhelm vakmerő tselekedetéről, a' mit ez nagy bóldogságának tartott. Lotte látta őtet, 's beſzélgetett vele ſzint úgy, mint az előtt, de arról az esetről ſoha sem emlékezett.

Wilhelm eſztendő múlva mély, komoly melancholiába esett, melly közel járt a' tébolyodáshoz; ſokſzor egéſz nap se ſzóllott egy ſzót-is, leg-örömestebb járkáltt a' temetőben lévő Sírdombok közt, ſokſzor ki-pihente magát a' halotti köveken, de ſoha sem múlatta-el azt az időt, a' mellyben Lottét megláthatta. Most már mind a' ketten ke-eset beſzéllettek, tsak nyájasan tekintgettek egymásra; 's annakutánna ismét haza tértek. A' következő eſztendőben késő őſzſzel egynehány napig beteg vólt Wilhelm, 's úgy feküdött ágyán, hogy egygyet sem ſzólla; midőn jobban lett, 's a' következő Vásárnap a' Pap magával akará vinni a' Templomba, nem akart által menni azon a' hídon, melly a' patakon vólt kereſztül tsinálva. Azt állítá, hogy őtet az Iſten, a' Lotte el-tsábításáért a' pokolra büntette, 's nem ſzabad néki kereſztül menni a' patakon, a' melly határa ennek, és a' Mennyorſzágnak. Haſzontalan' igyekezett a' Pap mást hitetni-el vele, 's mar most látta, hogy a' Wilhelm elméje-is meg-van tébolyodva.

va. Egyébaránt csak ebben az egy pontban mutatott az elsőlőséget, minden más esetben mindent okosan, és élszsel tselekedett, de valamint az előtt, mindég keveset szólla, soha sem akart oda haza maradni, és mindég a' szabad levegőn járkált fel 's alá. De soha sem ment keresztül a' patakon, melly ötet Lottétól el-választá; minden nap várakozott annak partján ő reá, 's az minden nap le-jöve hozzá. Ha ennekutánna a' szegény Wilhelm fel 's alá járkálása alatt, valamelly tövis bokorra talált, mindég fel-vette azt, 's egész nap a' vállán húrtzolta. A' míg én, így szólla ahhoz, a' ki annak okát kérdezte, ezt a' tövis bokrot vállaimon hordozom, senki sem hághat ebbe, pedig a' seb, ezt tevé sóhajtva hozza, fáj, nagyon fáj!

Tavaszszal, midőn a' hó el-olvadt, 's a' patak sebes rohanásal omlott keresztül a' Falun, egy nap Wilhelmet és Lottét sehol se találák. Minden lakosok el-indúltak őket minden felé keresni, de sehol sem találták-meg. Némellyek, a' kik a' Patak mellett mentek-el, azt állíták, hogy az előtt kevéssel látták mind kettőjöket a' parton állani, mind a' ketten, a' mint azok állíták, szerelmes óhajtozással néztek egymásra, és szüntelen integettek egymásnak. Mikor harmad napra a' patak viszsza ment a' partjára, akkor találák meg először a' szerentsétleneket, egy az árvíztől el-borított réten; erősen által ölelve tartották egymást, 's úgy tetszett, hogy még halálokban-is érzik az egygyesülés örömét, mert mind a' ketten mosolyogtak, 's meg-tzáfolák azt az állítást, hogy a' halálnak pohara keserű.

Hihető, hogy az a' kívánkozás, melly szerént mind a' ketten óhajtották egymást meg-ölelni, fellyűl-múlta tébolyodottságoknak erejét; hihető hogy belső érzéseiktől el-ragadtatva, a' vízen keresztül siettek egymás felé, 's annak sebessége ragadá el őket. Szerentsére nem hozta-el Lotte magával a' Gyermeket; éppen himlőben feküve az betegen, külömben hihető, hogy ez-is áldozatja lett vólna a' halálnak.

Ha-

Haſzontalan vala minden ſegíttség, ſemmi Orvoſság nem hozhatá őket viſzſza az életre. Ugyan azon egy nap, és ugyan azon egy ſírba temetődtekel; az egéſz Falu ki-kísérte az ő hóltteſteket, és siratta halálokat. Minden Ifjak, és Leányok az ő emlékezeteknek tiſzteletére gyáſz ruhát viseltek, 's az alatt az idő alatt ſoha sem tántzoltak. A' Pap egy fehér, tziſraság nélkűl való kővel ékesíté meg az ő nyúgodalmok helyét, a' mellyen ezek a' ſzók állanak: Az ég, és pokol el-válaſztá, de a' halál egygyesíté őket! — Ha valaki olvasni akarja ezt az írást, most sűrű rózsabokrokon kell kereſztül tolakodni, mellyeket a' Falubéli Leányok plántáltak oda, 's a' mellyre most-is nagy ſzorgalommal viselnek gondot.

Wilhelmínét az ő ſzerentsétlen ſzereteteknek gyümőltsét, gyermekének fogadá a' helybéli Prédikátor, a' ki ſoha sem házasoda-meg, 's olly an gondoskodáſsal nevelte-fel, melly még a' sírban-is tiſztelettet ſzerez emlékezetének. Annak idejében egy Tiſztviselőnek lett Feleségévé, a' ki forróan, és nyájas ſzeretettel láttatott őtet ſzeretni. Az ő sok, és felséges esméretei, tsendes, ſzeretetre méltó charaktere, az egéſz környéket tiſztelettel, és tsudálkozáſsal töltötték-el eránta. Szép vólt ő, de homlokán a' belső kedvetlenség' nyomai látſzottak, mellyet, ſzájának nyájas mosolygása sem törölhete-le. Férje azt állítá, hogy igen ſzerentsésen él vele, de őrizkedni kell néki attól, hogy leg kiſsebb sértő ſzóval se illeſse, mivelhogy akkor az ő érzékeny Lelke ſokat ſzenved, és nagy hajlandóságot mutat a' melanchóliára. —

X. A'

X.

A' Szabad Választás.

Rege Reinbecktől.

(Ehez tartozik a' Czimkép.)

Don Juan, Déniai bírtokos Gróf, a' ki származását egygyikből vevé a' Kaſztília' leg-első házai közzűl, nagy tekintetben vala az Izabella Királyi Udvaránál. Nemes ſzületése, még fényesbbé tétetve ſokat érő gazdagságai által, de még inkább ſzemélyes tulajdonságai, olly juſsokat adának néki, mellyekkel hathatósan tudott élni. A' Királyné különösen kedvellé őtet több Fő emberei felett. Átlátta ez azt a' fennt járó Lelket, melly ezt a' Királynét lelkesítette, 's ſzint' olly' nagy bőltseſséggel, mint méréſzséggel egygyezett-meg ennek, az igazgatást illető bőltsplányaiba. Az a' Férjfiú, a' ki magát arra ajánlá, hogy a' kételkedő Európának egy új, még nem gyanított világot fedez fel; ő benne a' leghatalmasabb gyámolra talált a' Királyné' titkos Tanátsa előtt, — De ő nem tsak a' Tanátsban vólt nagy; egyformán egygyesíteté egymáſsal nagy érdemeit, úgy-is mint Vitéz, úgy-is mint Orſzág' kórmányzó, 's a' Maurok álmélkodva beſzéllettek tetteiről. — Egy illyen Férjfiúnak a' Királynéra való bé folyása, Ferdinandot, és Tanátsoſsait irígygyé, 's gyanakodóvá tevé; öſzve állának egynehányan ellene, a' kik egygyenlő erővel igyekeztek el-vonni alólla azt a' gyámolt,

molt, melly vélekedések ſzerént, egyedül vól alkalmàtos arra, hogy őtet fenn tartsa; nem tudván azt, hogy a' nemesebb Léleknek ſemmi más gyámolra nints magán kívűl ſzüksége arra nézve, hogy önn maga által légyen nagygyá és erőſsé. Ellenségeinek alattomoskodásai nem maradhattak ſokáig titokban a' Gróf előtt; nem ſokára érzette az ő gyalázatos befolyásokat azon nagy ſzándékba, a' melly Lelkét fel-gyúlaſztá, 's a' mellytől olly' rend kívűl való haſznokat reményle; az ő tanáttsára meg-határozta magát Izabella, hogy Kolumbusért mindent kéſz leſzſz el-követni, — 's még-is látta, hogy minden nagy reménnyei füſtbe mentek. A' kaján irígykedés, és a' tudatlan maga hittség, meg-vetették, mint valamelly költött ábrándozásokat, egy teremtő Léleknek magaſsan járó javaslásait. — Ezeknek látására meghatározván magában, hogy le-lép a' fényes, de sikámló, és terméketlen nézőſzínről; ſzép Jóſzágaiban egyedül magának, és Jobbágyainak akart élni, mind addig, míg a' Haza viſzſza nem kívánná, a' mellynek ſzavára ſoha sem vala érzéketlen.

Míg ezen ſzándékkal foglalatoskoda, 's tsak valamelly kedvező alkalmatoſságot várt arra nézve, hogy a' Királyné meg-egygyezését meg-nyerje, a' ki nem örömest látá őtet magától el-válaſztatni; a' Medinai Hertzeg' házánál, a' kivel eſztendeikben való külömbözések ellenére, a' leg-ſzoroſsabb baráttsággal vólt öſzve köttetve; a' Donna Maria de Velasquez meg-látása által igen meg-lepettetett; a' ki a' Hertzegné' nem rég meg-hólt Báttyának Leánya vala, 's a' kit ez a' maga óltalmazása alá vett vólt. Az a' be-nyomódás, mellyet a' kellemetesen virágzó Leánynak nemes, magas, kartsú termete tett vala ſzívére, ſzint ollyan hírtelen való vólt mint a' millyen mélly vala. Az ő tiſzta, nagy, 's érthetően beſzéllő kék ſzemeinek tekintete által járta belsejét, 's ſzavának bajló hangjai, meg-zavarták indúlatjának leg-érzékenyebb húrjait. A' mit a' Mádrid' kevély Szépjei' nem tehettek, a' kik mind vetélkedtek ſzívé-

nek birtoka felett, azt végbe vivék ennek a' nyájas virágnak terméfzeti, 's lelketadó kellemei, melly La Manchában, az ő Atyai, keskeny határú mezején, élfzre nem vétetve, 's el-rejtetve feslett-ki bimbójából.

Don Juan, egy nemes és felséges érzeményekkel bíró fzívnek tüzével hódolt-meg a' fzerelemnek. Szívének érzései ki-fúgárzottak fzemeiből, 's nem maradtak azok esmeretlenül Barátja előtt, a' ki Donna Maria eránt igazi Atyai fzeretettel viseltetett. Örömmel látta a' Hertzeg ennek a' fzeretetnek fzármazását és nevekedését, mert Kedveltjét a' Don Juan karjai közt látni, őtet pedig magát, a' ki neki Barátja vala, egy illyen Feleség által tenni boldoggá, a' leg ketsegtetőbb ki-nézése vólt fzívének. De midőn kémlelő tekintetet vetett Húgára, hogy az ő fzívének érzéseit-is ki-tanálja, kedvetlenül vette élfzre, hogy az a' Don Juan nyájaskodosaira nem-is igen ügyeli noha a' fzép gyermeknek nyájasan epedő tekintete azt jelenté, hogy a' fzerelem' érzései nem esmeretlenek fzíve előtt. Rá bizta Hitvesére, a' ki az Izabella Udvarában egy vólt a' leg-nemesebb Dámák közzűl, hogy Húgát tegye figyelmetefsé Barátjának érdemeire. A' Hertzegne örömmel vállalá fel ezt a' rendelést. Ő előtte egy illyen öfzve kötetés, egy ollyan birtok nélkül való Leányra nézve, a' kinek eryébb ki-nézése a' Klafiromnál nem lehet, a' leg-kívánatosabb fzerentsének tetfzett lenni. De mint-hogy tudta azt, hogy az ifjúi fziv inkább nyílik meg Barátnéjának ifjúi fzíve előtt, mint az idősbb, 's tifzteletet kívánó Atyafi' fzorofsan kémlelő tekintete előtt; tehát tudtára adá Leányának az ő Férjének, 's tulajdon fzívének kívánságát; mert tudva vólt előtte, hogy melly el-válhatatlanúl vólt öfzve forradva ez az egyforma érzéfsel bíró két Valóság.

Donna Elvira meg-ígéré Annyának, hogy mindent el-követ, a' mi erejétől ki-telik; de nem tagadta-el tőlle, hogy nem ollyan könnyű lenne az ő Barátnéjának fzívét a' Don Juan érdemei eránt érzékenyé tenni, — mert az egy Férjfiú képet hordoz kebe-

le-

lében, mellyet a' történet vetvén szívébe, úgy látszott, hogy örökösen abban fogna maradni.

Donna Mária egykor Attyának Kastéllyából Madridba szándékozván útazni, egynehány kóborló Maurok' kezei közzé akadt; emberei részént le-vágattak, részént lzéllyel szóródtak, magát pedig úgy nézték, mint a' leg betsesebb prédát. Már semmi szabadúlást nem reménylett, midőn egy tsoport Spanyol, a' kiket egynehány szaladó szólgák hívtak elő Kis Asszonyoknak meg-szabadítására, mint valamelly menykő a' Maurokra ütött, 's azokat kemény és veres viadal után meg-szalasztotta. A' reszkető Maria ájúlva rogygyott-le, 's midőn a' viadalnak vége lett, 's szemeit fel-vetté, tekintete egy magas termetű, 's ifjúi szépséggel biró Vitéznek szikrázó tekintetébe ütközt, a' ki fel-emelt Sisakkal hevert mellette terdein; egygyik liliom fejérségű kezét nyájasan szorítá a' magáéban, 's lassú lélekzetét leste. Körűötte állottak annak követői, maga pedig Duennájának karjai közt feküdt.

„Él! így szólla a' Vitéz — „Hálá Istennek! — Jöjjön magához Nemes Kis Asszony, itten Barátjai közt van. Az Isten küldött elő bennünket szabadítására, — de nékünk nem lehet késedelmeznünk, mert időnk ki van mérve. Engedje-meg nemes Kis-Asszony, hogy a' leg-közelebb lévő Várig vigyük, a' hol bátorságban, 's alkalmatos helyen fog lenni, hogy az ijjedségből magához jöjjön.

Donna Mária reszketve vonta-ki kezét amannak kezéből, 's szemérmesen fedte-el az irígy fátyol-alá ayon mennyei rózsákat, mellyek most arczain kinyitottak.

„A' Mennyet láttam szemeidben," így szólla a' Vitéz el-ragadtatva; nem fedheted azt el többé előttem! Örökre, örökre fog az az én kebelemben virítani. Engedd tudnom annak az Istenségnek nevét, a' ki nékem meg-jelene."

Ekkor Mária el-rejté arttzát Duennájának kebelén, és ez meg-nevezé néki a' Donna Mária de Velasquez nevét.

„Egy irígy Végzés," így szólla a' Vitéz, „nem engedi meg, hogy azon óltalom hellyig követselek, a' mellybe küldelek; el-kell most innen távoznom, hanem két emberemet rendelek melléd óltalmazóúl. Foglalj-bé engemet-is könyörgésedbe, nemes szívű Kis-Aszszony.

Donna Mária már most meg-lehetősen magához jött; egynehány kölzönő szavakat akart dadogni, 's nagy lelkű Szabadítójának nevét kérdezé.

„Meg-fogja azt tudni akkor, „így szólla az, "midőn érdemes leszsz arra, hogy a' maga ajjakai nevezzék; addig engedje meg hogy név nélkúl lakozzak emlékezetében"! Ah! és ezen szempillantattól fogva méllyen lakott az az ő szívében; 's minthogy mindenkor egészszen kelle ő rólla meg-emlékezni, mivelhogy csak egy el-futó hang nem volt arra elégséges, hogy annak emlékezetét meg-újjítsa; mindég jobban meg-erősödött abban, 's végre annak képe csak nem ölzve forradt az ő szívével.

Midőn még egyszer fordúlt felé a' háládatosság' nyájas tekintetével, le-vevé azt a' köteléket, melly fátyolát ölzve foglalá, 's által nyújtá néki.

„Ezen szempillantatra való emlékezetúl!" ezt rebegé. „Donna Mária! "monda a' Vitéz ollyan hangon, melly szívének minden húrjain végig futa, 's térdeire rogyott. Donna Mária, maga engemet győzhetetlenné tesz, midőn most óltalmazó Vitézzévé szentel!"

Tisztelettel el-telve vevé-el a' köteléket, s' kebelében rejté-el. Ekkor meg-ragadá a' Leánynak reszkető kezét, 's érzé, hogy az ő újjainak gyenge és nem akart szorítása, be-hatott minden ereibe. Minekutánna pedig Donna Mária egy gyalog hintóban el-vitetett, mind addig nézett a' hintó után, míg azt egy sűrű bokor elölle el-nem fogá. Azután fel-veté magát paripájára, 's el-vágtatott Vitéz Lovagjai előtt,

úgy.

úgy hogy lovának patkói alig érték a' porzó földet. — Lovagjai meg-vóltak elégedve a' prédával, mert elegendő aranyat, és drága köveket találtak a' Mauroknál, kiket vitéz karjaikkal a' földre verének; maga pedig a' Vitéz, azon hamar el-futó szempillantat alatt, míg a' gyönyörű Teremtés' nézésében vólt elmerűlve, egész örökkévalóságot élt.

E' vala a' Donna Mária szép szívének története, melly most leg-először jött vala ki az ő meg-bízott Barátnéjának ajjakain, 's mellyet az a' halgatás szent fogadása alatt közle édes Annyával, a' mennyire ő Barátnéjának és Duennájának el-beszéllését azzal közleni tudta. — A' Hertzegné még azért nem hagyott-fel azzal a' reménységgel, hogy egy futékony szempillantásnak bé-nyomódása, a' ketsegtető Jelenvalónak fénnye által el-nyomattatván, el-fogna enyészni. Parantsolá Leányának, hogy tegye figyelmetessé Barátnéját a' Nemes Don Juanra, 's nyilatkoztassa ki néki mennyire kívánnák az ő Óltalmazói, és Jóltévői őtet, annak a' leg-érdemesebb Férjiűnnek karjai között bóldoggá tenni. — Csak a' Donna Elvira szíve esmerhette azokat a' nehézségeket, mellyek ennek a' hagyomásnak ellene állottak. Néki-is több, mint egy okból leg-szívesebb kívánsága vólt az, hogy Barátnéját, mint Feleségét Don Juánnak, bóldognak lássa; de hogy melly nehezen alszik-el a' Szeretetnek első bé-nyomódása az Aszszonyi szívben, azt ő maga-is tapasztalta, mert önnmaga-is egy ollyan érzéssel hartzolt, a' mellyet — noha nem táplált az a' bizonyos reménység, hogy vissza-fzonoltatik, még is lehetetlen vala meg-győzni. Az ő heves hajlandóságának tárgya vólt Don Juánnak egy Ottse, a' ki mint ifjabb, nem mérészelhette reményleni, hogy a' Medinai Hertzeg egygyetlen egy Leányának kezét el-nyerhesse. Gyermeki esztendeiben Játszó társa vala az néki, 's annakutánna sokszor látta azt Báttyával egygyütt az ő Attyánál. A' szeretetre méltó Ifjú, a' kiben azon híjjánosságot, melly szerént azon jusokkal nem élhetett, mellyek csak idősebb Testvérét il-

 let-

lették, gazdagon ki-pótolá a' Természet a' Madridi Szépek' Ízemei előtt az igaz férjfiúi Ízépség minden kellemeivel; nem sokára az ő gondolkodásainak, álmainak, és kívánságainak tárgyává leve. — De hogy lehetett vólna az, hogy ő ezt meg-vallja? — Egyedúl csak Barátnéjának vele egy sorman érező szíve tsalhatott-ki egy illyen Vallomást; az ő el-zárt Szűzleányi kebeléből. — Most már Don Pietro, Királyi Parantsolóinak Seregénél szólgált, a' kik végre tíz esztendei hadakozás után végre hajtották azt a' nagy, hozzájok érdemes fel-tét-lt, hogy a' Kereszтyén Spanyol Országban véget vessenek az Arabsok' uralkodásának, 's hogy ugyan azon egy törzsöknek, olly sok idők alatt el-vált ágait, egy Korona alatt egygyesíttsék. Úgy viselte ő magát a' Hitlenek ellent mint vitéz Bajnok, de egyszer'smind úgy is, mint nemes szívű Keresztyén. Nevét szint ollyan tiszteletteel említették Haditársai, mint Ellenségei. — A' nagy Gonsalva de Cordovának zászlói alatt, ő vólt egy az elsők közzül, a' ki a' Granada' vitézül óltalmazott kőfalaira vakmerően fel-hágott; az ő kezei közzé esett Abu Abdallah, a' Mauroknak Spanyol Országban utólsó Királlyok, és illyen nagy tettek ő reá vonták az egész Spanyol Ország' szemeit, 's ditsőségét a' Nép énekekben magasztalta. — Mind ez a' nagy szívű Elvira hajlandóságát, emésztő lángra lobbantá — Úgy tetszett előtte, hogy le-omlott az az el-választó fal, mellyet ő közötte, és Don Pietro között emelt vala fel, a' Végezés. — A' háború tökélletes el-végeződésével viszsza várták Don Pietrot; 's ha akkor Barátnéja, Felesége vólna Don Juannak, a' ki igaz atyai szívvel szereti Öttsét, melly bóldog kinézés vólna akkor nyitva leg-szívesebb kívánságainak! — Lehet-e' tehát rajta tsudálkozni, ha Annyának parantsolását, a' melly olly' tökélletesen meg-egygyezett leg-szívesebb kívánságaival, reszketve és örömmel fogadá? — Ezen szempillantattól fogva, semmi alkalmatosságot nem múlatott-el, hogy a' nemes szívű Don Juánt Donna Mária előtt a' leg-hevesebb

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

vesbb dítséretekkel magaſztalja; ezer vonásokat tudott el-beſzélleni előtte annak nagy ſzívűségéről, heves ékesenſzólláſsal rajzolta-le előtte annak vitézségét, 's bóldognak állítá azt a' Leányt, a' ki egy ollyan Férjfiat lát lábai elött. — Az Aſzſzonyi öſztön meg-tanította őtet, hogy a' képzelő tehetség és Aſzſzonyi hiúság által miképp' uralkodjon Barátnéja ſzívén; 's nem ſokára segíttségére jöve egy történet, melly őtet a' leg-tökélletesebb Győzedelemmel ketsegteté.

Ez egy pompás Bikahartznak, a' Spanyolok' nemzeti Innepének alkalmatoſságával történt, mellyet az Udvar a' Granada' meg-vétele' nevezetes történetének meg-inneplésére rendelt az egéſz Kaſztiliának és Arragóniának; és a' mellyre mindent rá fordíttottak vólt, a' mit tsak az akkori idő' pompája és ſzokása ajánlhatott. Don Juan, fel-lépe mint Hartzoló a' Nemeſség' fénylő ſorai közt. Magas termete, nemes magaviselete, 's Királyi tekintete, különösen ki-tetſzővé tette őtet mindnyájok felett. Az ő ſzíve Bálvánnya előtt kedves ſzínű öltözetben büſzkélkedve lépett-fel, 's paizsán egy nemes Szarvast lehetett ſzemlélni, által verettetve az Ámor' nyilaival. — Azon magas épületekben, mellyek a' Viadalpiatzot körűl vevék, gazdagon fel-kéſzített Ülőſzékek vóltak el-rendelve a' Nemeſség ſzámára; közepén állott a' Királyi Ülőſzék, drága ſzőnyegekkel bé-rakva. Körűlte űlt a' nemes Aſzſzonyok és Leányok fényes Serege, a' ſzépségnek egéſz fénnyében, mellyet ezen a' napon nem fedezett-el az irígy fátyol az álmélkodó tekintetek elől; és a' gazdagság' leg-nagyobb pompájában, várván a' Hartzjátékot. — A' királyi fel-vigyázónak intésére el-takarodott a' Nép a' viadalhelyről; a' Sorompók fel-nyittattak, és a' hartzolni kívánók, minden egygyik Vitéz, pompás Szolgaságtól kísértetve, méltóságos lépésekkel lépett-be, és tiſztelettel köſzöntötte azon Ülőſzéket mellyben az Uralkodók űltek. Ettől nem meſzſzire vólt a' Medinai Háznak Ülőſzéke. — Midőn Don

Juan ez eleibe érkezett, kevély Andalúziai paripáját, melly nemes boſzſzankodáſsal fedte bé tajtékjával a' fénylő zabolát, 's lábaival a' földet fel-vágta, az Ülőſzék felé tekeritette, 's lántsáját le-ereſztvén, hódolást tett ſzíve' imádott Bálvánnyának. Ez pompátlan öltözetben, de mennyei ſzépségtől körűl vétetve űlt ott Barátnéja mellett; 's ezen ſzempillantatban Ezereknek ſzemei fordúltak felé; a' ki kellemetesen el-pirúlva és meg-lepettetve, illendő nyájasággal hajtotta-meg magát. Mindenfelé álmelkodó kiabálás tőltötte-bé a' Viadalpiatzot; minden érdemesnek találta ezt a' Dámát a' Vitézhez, 's maga a' Kiralyné-is Követői özzűl egy nemes Iſjantzot küldött a' Medinai Hertzegi ſzékhez, 's meg-izente ſzerentse Kívánását a' nemes Kis-Aſzſzonynak, a' ki egy illyen Vitézzel tudott kérkedni. — Ugy tetſzet, hogy ez a' ſzempillantat viſzſzahozhatatlanúl válaſztá el a' Donna Maria' Sorsát.

Most már ismét ſzabadon állott a' Viadalhely; a' Torradórok (*) ki állanak a' Sorompók elébe; a' Király ki-adá azon rekeſznek kúltsát, mellyben az az erős Andalúziai Bika tartódott, mellynek a' Viadalt el-kelle kezdeni; és a' melly, mihelyst az ki-nyittatott, laſsú kevély lépésekkel lépett elő, a' Sokaságnak ezerſzeres kiabálásai között. Eleinte megdobbana, körűl tekínte, 's ſzarvaival a' földet felvágván, olly nagy földdarabokat, mellyek egy Oriást is öſzve zúzhattak vólna, olly ſzörnyű magaſságnyira löke-fel a' levegőben, hogy porrá változva estek alá. — Záporral omolván reá a' nyilak, dühe a' leg-nagyobb mértékig ingerlődött. — Kereſztül akara rontani, de az elébe ſzegezett lántsák ſokasága meg-gátolá. — Ekkor Don Juan elébe álla, hogy vele meg-vívjon. — Lángoló ſzemekkel irtóztató bögéſsel roháut reá a' Vadkan. Okos vigyázáſsal te-

ke-

(*) *Igy neveztetnek a' Bikahartzokon Viaskodók, a' mellyeken a' Nemeſség lóháton, a' Polgárok pedig gyalog ſzoktak hartzolni.* —

kerítette elölle fére paripáját, 's lántsáját ágyékába döfé. — A' nagy erejü állat térdeire rogya, de a' dühöfség új erőt ada belé. — Órrán tüzláng láttatott ki-omlani; mélyebben vágta-fel a' földet, 's ellenségére fzórá, mintha az alá akarta vólna temetni; annakutánna irtóztató bőgéfsel rohant reá, melly minden körül belől lévő épületeket meg-refzkettete. — Don Juán kéfzen vólt el-fogadni a' meg-támadtatást. Erős karjaival lántsáját a' Bika fzügyébe löké, — az el töre annak kemény alkotású testén, 's csak nevelte az Állat dühöfségét. Most már Don Juan nyúgodt maga mérsékléfsel vonta-ki kardját, 's nem fokára le-roskadt a' Vad-állat, az ő hatalmas csapásai alatt. Irtóztató rohanására a' föld körül belől meg-rendűle, 's mély febeiből életével egygyütt ki-omla fekete tajtékzó vére. — Don Juan, mint győzedelmes, büfzkélkedve állott felette. — Ezer felől hangzott a' Levegő ezen kiabálástól: Győzedelmes! Győzedelmes! a' Nép elő-rohant, 's egy fzempillantat alatt darabokra vólt tépve az Oriás állat, 's egymás kezéből fzaggatták a' belőlle kapott prédát. Don Juan királyi paripáját azon Hertzegi Szék felé tekeríté, a' mellyen Donna Mária a' nyughatatlanság és fzánakodás miatt el-fzorúlt mellyel nézte álmélkodva ezt a' fzép, de borzafztó nézö Játékot, a' nélkül hogy bírt vólna elegendő erővel tekintetét rólla el-fordítani; köfzönté őket kardjával, és a' trombiták hangzásai közt elibe vivé néki győzedelmét, 's a' meg-fzámíthatatlan fokaság' öröm kiáltása az egekig hatott. — Illyen tsalogató hódolásnak lehetetlen vólt bé nem hatni a' Maria fzívére; háládatos hajlandóságot érze ő ezen nemes Vitéz eránt, a' ki őtet olly' nyájafsággal, és olly rendkívül tifztelé.

Ezen a' napon még sok Bika húllott-el, de egy se, a' melly hatalmasabb lett vólna, 's egy győzedelem sem vala ditsőfségesbb, mint a' Don Juáné. Királynéjának kezeiből vevé-el az első köfzönetet, 's a' nép úgy tsudáltaés úgy magafztalta őtet énekeiben, mint egy második Herku est. — Donna Mária dühösködő fzélvélzt

ér-

érze szívében fel-támadni, — nem tudta mire magyarázni a' Don Juan maga viseletét, 's nevetlen Szabadítójának képe elevenebben lépe most képzelődése elibe, mint valaha: úgy tetszett, mintha annak tekintete azt vetette vólna szemére, hogy szíve más érzésnek, nem pedig az ő eránta való háládatos szeretetnek akar helyt adni. Azon virágzó ligetbe vette magát, melly a' Hertzegi palotára nyiló múlató helyben, egy ezüst színű forrás körül illatozott, mellynek tsendesen panaszkodó tsergésére, örömest ereszté magát szívének érzései után. — Donna Elvira követé őtet oda, körül ölelé, 's bá'orkoda úgy köszönteni, mint a' nemes Győzedelmesnek Jegyesét. — Erre egy könnyzápor vala a' felelet.

„Lehettséges e' ez!" monda Elvira, „hogy az én értelmes Máriám egy illy' nyájas és égő szeretetnek ellene állhat? Meg-vetheti é ő a' leg-nemesebb Férjfiúnak szívét, egy nevetlen Vitézért, a' ki ha az ő szeretetét kívánná, 's arra érdemes vólna, bizonyosan nem késedelmezne olly' sokáig ki-jelenteni szeretetét és kívánságait? — A' te háládatos szíved meg-emlékezik ő reá, — de az férjfiúi szívet hordoz kebelében, 's talán éppen ezen szempillantatban telt hódolást valamelly szép Mauraszszonynak, a' mi után a' te szíved vágyakozik. Engedj a' Don Juan, és az én Szüléim kívánságának, légy bóldog és irígyelt Felesége a' leg-nemesebb Vitéznek, 's — mozdítsd-elő az által egyszersmind talán Barátnédnak szerentséjét-is."

Donna Mária könnyeket hullatott Barátnéjának kebelén, de az ezen szempillantattól fogva neheztelés nélkül, sőt mosolyogva halgatta őtet azok felől a' napok felől elszélsködni, a' mellyekben ők mint Testvérek, egyedül tsak a' szeretet és Barátság' bóldogságának fognának élni.

Más nap' reggel tudakozta a' Hertzegné, hogy mit érez az irígyeltetett Leánynak szíve, 's örömmel hallotta azon örvendetes tudósításokat, mellyeket Leánya közle vele a' felől. Don Juan meg vallotta ki-

kívánságait Barátjának; kéré azt, hogy vi'sgálja meg a' Donna Maria' ſzívét, és ha az nem vólna tőlle idegen, engedje-meg néki, hogy ſzívét és kezét ſzeretetre méltó gyermekének ajánlja. Midőn örömmel értette-meg, hogy lehet reménysége meg-halgattatást nyerni Kedvesénél, azt kérte-ki tőlle a' Hertzegné által, hogy vele magánosan beſzélhesſen egygyütt, minden halgató nélkül. — A' Hertzegné ſzeretett Teſtvérje Leányához siete, anyai ſzeretettel ſzorította karjai közzé, 's előterjelztései által tökélleteſségre hajtá azt a' győzedelmet, mellyet Donna Mária az első nyájas ſzeretet' érzésein veve. Don Juan azt a' ſzemérmetes kéſzséget találta nálla, mellyet ſzíve óhajtott, 's bóldogsággal tellyes Mennyorſzág nyílt-meg előtte ezen Angyali Valóság' bírtokában. — A' pompás öſzve köttetés, mag-áldatva a' Papnak keze által, azzal a' fényeſséggel vitetett végbe, a' millyet a' Déniai és Medinai Hertzegi Házak' ditsőſsége kívánt. Egéſz Kaſztilia fel-gyűlt a' fényes Innepekre, 's bóldognak mondá, egy ollyan Vitéznek a' Jegyesét, azt a' Férjfiat, a' kinek egy ollyan drága kints vólt feleségül rendeltetve, 's Izabella sem múlatá el meg-ditsőlteni ezen Innepeket, a' mellyeken Donna Mária, jövendőbéli Férjének kívánsága ſzerént, azon fénylő ajándékokban, mellyeket az tékozló nagylelkűséggel rakott-le lábainál, de még-inkább azon mennyei nyájaſsága által, melly egéſz Valóságán el-vólt terűlve, minden vetélkedő társait meg homályosított mind gazdagságára, mind Iſjúságára, mind ſzépségére nézve.

Mentűl inkább meg-esmerkedett Donna Mária Don Juannal, annyival inkább nevekedett eránta való tisztelete, 's egy bizonyos nyájas hajlandóság, a' mellytől ő meg-tsalattatott, annyival nagyobb erőt vett ſzívének igazi érzésein. — Tudtánkivül terjedt-el egéſz artzán egy tsendes búsongás, melly véghetetlenül nevelte kellemeit, de rágta-is egy-ſzer'smind ſzépsége' virágait. Midőn a' nappali foglalatoſságok miatt el-sikkadva, éjjeli tsendtől vólt kö-

rül-

túlvétetve, vagy magános álmodozásai közt, a' hűvősséget lehellő forrás mellett, a' Fülemülék tsattogásától környűl vétetve űlt az illatozó Gyepszéken; a' nevetlen Vitéznek képe olly világosan jelentmeg képzelődése előtt, hogy sokszor azt gondolá, hogy valósággal előtte látja azt; de még Barátnéja előtt-is be-zárta ajjakait; soha sem említette annak nevét, mióta, el-jegyzett Mátkája vólt Don Juannak. Úgy tetsze néki, mintha a' Baráttságnak áldozná-fel magát, érzette minden kínjait a' remény nélkűl való szeretetnek, a' nélkűl hogy sorsát egészen gyaníthatta vólna. Az illyen ellenséges érzéseknek nem sókáig álhatott ellent gyenge testalkotása, — félteni kezdették életét, és a' leg-híresebb Orvosok minden mesterségeket meg-próbálták rajta, de — hasztalanúl! — A' Hertzeg, és Hertzegné reszkettek a' szeretett Gyermekért, Donna Elvira vígasztalhatatlan vala; de mit lehetne hasonlítani a' szerentsétlen Don Juan kéttségbe-eséséhez? a' ki eddig magát azzal az édes örömmel ketsegteté, hogy ezen Angyalt magáénak nevezheti, 's a' ki most attól félt, hogy azon kárhozatra büntetődik, hogy azt a' bóldogságot, melly hozzá ollyan közel láttatott lenni, örökösen elvesztesse? — Végre a' Levegő' változtatást javaslották az Orvosok, 's ezt gondolák ki, hogy ezt a' hervadó plántát ismét abba a' földbe tegyék által, a' mellyből kinőve; azt reménylék, hogy új életet nyerne, ha élhetne Hazájának frissebb levegőjével. Minden rendelések megtétettek, hogy ő a' kellemetes Őszt, Attyainak szép fekvésű Várában, melly egygyetlenegy öröksége vala, töltené el.

A' leg kellemetesebb formában közelíte most gyermeki korának Géniusra hervadó szívéhez, 's artzain egynehány nyájas rő'sák nyíltak ki, és az örömnek egy súgára lövelle-ki epedő szemeiből. Ki beszélhetetlen örömmel emlékezett-meg arra a' bóldogságra, hogy azon a' helyen járkálhat majd, a' hol minden bánkódás nélkűl nyílt-fel Szűzleányi éretség-

ségre; a' hol sok meg-jegyzett hely végbetetlen kedves vólt szíve előtt, 's le-irhatatlan nyughatatlansággal várta azt a' szempillantatot. — Az elérkeze végre, — 's ő új életet láttatott nyerni. A' Hertzegné maga akarta oda követni a' szeretett Gyermeket, 's annakutánna testvér Barátnéjának, Elvirának társaságában, egy bizonyos Duenna felvigyázása, és egy öreg hüséges Szólga óltalma alatt, a' Vár'gondviselőjénel hátra hagyni.

Don Juan nem tagadhatta meg magától azt a' bóldogságot, hogy imádott Jegyesét győzedelmi pompával vigye oda, a' hová azt olly erőssen vonzá szíve. Kisérőül ajánlotta magát, a' Hertzegné mellé, hogy ismét viszsza kísérje Madridba, 's az örömest engedődött-meg néki. Szerelmes gondoskodással tellyesíté, Kedvesének minden leg-kissebb szükségeit. Meg-határoztatott, hogy minden nap' keveset útazva, apródonként végezzék-el az egész útat, 's Don Juan gondoskodott a' felől, hogy minden helyen, a' hol meg-állapodtak, új örömek és gyönyörűségek várják, mellyeket mind előre el-rendele. Illy sok jószivűség, illy nagy szeretet nem maradhatott jutalom nélkül; Mária érzé, hogy szíve le van eránta kötelezve, barátságosabb hangon kezde vele beszélleni, 's mentül közelebb értek az útazás tzéljához, Don Juan is annál inkább láttatott közeledni leg-forróbb kivánságai' tzéljához.

Tizedik nap, tartott már az útazás, midőn arra a' vidékre érkeztek, a' hol Donna Mária a' Mauroktól meg támadtatott, és az Ismeretlen által meg-szabadittatott. Igen meg-rémüle ő, midőn azt a' helyet meg-esmérte, mintha egyátaljában nem tudta vólna, hogy e' mellett kelljen el-menni. Reszketni kezde, neki halaványúlt, és meg-rémülve kelletett meg-állapodni. Don Juan nyughatatlanúl emelte le a' lóról Máriát — a' ki kéntelen vólt a' fúben le-telepedni. Történetből éppen az a' hely vólt ez, a' mellyen ő azon szerentsétlen történet után fel-ébredve ájulásából, Szabadítójának virágzó formáját maga

előtt

előtt meg-látta. Ez a' benyomódás olly' erős vala, hogy sokáig tartó ajúlásba, esett. Don Juan az Aſzſzonyok kezei közt hagyá őtet, 's neki ereſztett gyeplővel vágtatott a' leg-közelebb lévő Vár felé, melly éppen a' vólt, a' hova azon veſzedelmes történet után a' ſzerentsétlen Mária bé-fogadódott; hogy most ismét bé-fogadtatást és segedelmet kérne néki.

Az alatt a' Hertzegné, és Donna Elvira nyughatatlankodva foglalatoskodtak az el-ájúlt Mária körűl, 's a' Duenna újra el-beſzéllé ezen alkalmatossággal azt a' veszedelmes történetet, melly itt esett, és a' mellynek emlékezete olly' nagyon meg-reszkettetté az ő ſzeretett Kis-aſzſzonyát; midőn egy tsoport Lovaſság léptetett el-mellettek. A' Vezetőjök megállapoda tudakozni, ha vallyon lehetne é ſzólgálatjokra az Aſzſzonyságoknak. Rá tekinte az el-ájúlttra, 's irtóztató fel-kiáltáſsal rohant-le lováról annak lábai elébe.

„Donna Mária!" ennél többet nem tuda ſzóllani. „Pietro!" monda Elvira, 's Aſzſzonyainak karjai közzé dúlt-el.

Most esmeré meg a' Hertzegné a' Vitézt. Deniai Pietro vólt ez; ő vala Donna Máriának Szabadítója, a' ki most, mint Teſtvér báttyának Jegyese ájúltan feküdött előtte. — Pietro nem latott semmit ſzívének Kedvesén kivül, a' kinek képe ſoha semtávozott-el tőlle, 's őtet a' leg ditséretesbb, leg-méreszebb vitézi tettekre lelkesíté. Nyájasan fogta meg az el-halaványodottnak kezét, 's a' ſzerelmes nyughatatlanság leg-érzékenyebb hangján nevezte betses nevét, hogy a' halálból fel-támaſzſza. — Szava a' Mária ſzívéig hatott; ismét kezde az dobogni, — felnyitotta ſzemeit, és — éppen abban a' helyhezetben látá meg maga előtt Szabadítóját, a' millyenben legelőſzſzör jelent az meg előtte. — Nem tudta meg-fogni ha él-é, és hogy álom légyen é ez, vagy Valóság. — Tsak a' Vitéz' reſzkető kezének nyájas ſzorítása, tsak annak ſzavának hangja győzte őtet meg végre az Igazság felől. — Ebben a' szempillantatban

ér-

érkezo viſzſza Don Juan ſzerelmes sietſséggel, le-ugrott lováról, elő rohant, és — viſzſza rettene, midőn egy Vitézt látott-meg Jegyesének lábai előtt, annak kezét kezébe ſzorítva. — A' leg dühösebb ſzerelemféltés futotta-el Lelkét egész Fúriai erőben. Ki-rántá kardját, 's Szerelme' el-rablójára rohant, hogy azt kereſztül verje. — Donna Elvira meg-látta felemelt karját, a' nyughatatlanság és ſzeretet, mindent, önnmagát-is el-felejteté vele, 's belé Oroszlányi bátorságot önte. Elő-ugrott, Kedvese és a' ki rántott pallos közzé veté magát, hogy mellyével fogja-fel azt a' tsapást, melly az ő drágább ſzívét fenyegette. — Pietro kardjához kapott, — midőn meg-ismeré Testvérbáttyát, a' ki őtet-is meg-ismervén, viſzſza tántorgott.

„Bátyám!“ ſzólla Don Pietro, tégedet talállak itten? — és el-löké meſzſzire a' kardot, 's kiterjeſztett karokkal sietett tisztellt Báttya felé.

El-iszonyodva tartóztatta ez őtet viſzſza.

„Nem ölelhetlek-meg, „így ſzólla néki“ míg meg-nem tudom, ha ſzeretnem kell-e' tégedet, vagy örökösen gyűlölnöm! — Mi tzélból jöſz te ide? — Mi hozott ide Jegyesemnek lábaihoz?“

„Istenem!“ ſzólla Pietro, „ez az én általam meg-ſzabadíttatott a' te Jegyesed?“

Don Juan hallotta egy esmeretlen Vitéztől a' Mária meg-ſzabadíttatását, de a' nélkül hogy gyanította volna, melly' mély be-nyomódást tett az Kedvesének háládatos ſzívére. — Most már mindent világosan láttatott tudni.

„Te vóltál az, kedves Ótsém“ így ſzólla ő, „a' ki őt nékem meg-szabadítád? — O jöszte háládatos ſzívemhez!“

„Nem, nem;“ monda Pietro magán kivűl, 's a Donna Mária' lábai elébe borúlt, „itten van nékem helyem, és sem égi sem földi hatalom nem ragadhat innen el; véremmel nyertem-meg ezt a' helyet; szivemnek vérével óltalmaznám azt ég és Föld ellen!“

Donna Mária a' nagyon meg-rémült Hertzegné karjai közzé ſzaladt — reszkete, — és sorsának rémítő képe képzelő tehettsége elibe lépett. Ő maga, hevesen ſzeretett Kedvese' Báttyának volt Jegyese, Kedvese pedig az a' Férjfi, a' kiért Barátnéjának ſzive titkos lánggal emélztődött. — De hát az Elvira érzéseit ki tudná le-írni, mellyeket ezen rettenetes fel-fedezés mellett érze; minden reménnyeit öſzvetöré egy rettenetes tsapás; minden el-ſzakaſztódott ſzívétől, a' mi azzal egygyüve láttatott vala forradni.

Magasra fel-löködve lobbant-fel a' teſtvéri Gyülölség' lángja. Don Juan ki-rántotta fegyverét, 's parantsolá Öttsének, hogy hartzoljon-meg vele Kedveséért. A' Hertzegné, a' ki átlátta a' ſzerentsétlen ſzövevényt; közzéjek lépett, 's az a' tiſztelet, mellyet az ő Jelenléte parantsolt, az ezen rendkivül való történet által zavarodásba hozódott nemes Lelkeket magokhoz térité.

„Nem," ſzólla Don Juan „nem ölhetlek-meg tégedet. Te ſzabadítottad-meg őtet!" és Öttsének nyakába borúla, a' ki őtet könnyek közt ölelé-meg.

Mindnyájan meg-rázkódtak erre a' Jelenésre; a' leg-érzékenyebb ſzemekből-is könnyek folytak. De a' Leányoknak mostani állapotja, mellyet már félig meddig sajdítottak, nem engedé-meg a' további késedelmet. Minden meg-indúlt a' közellévő Vár felé, és Pietro-is Lovagjaival egygyütt követte a' menőket.

A' nemes ſzivű Várbeli Lakosok mindnyájokat baráttságosan fogadták. El-tsudálkoztak, midőn most ismét ugyan azon gyönyörű Kis-Aſzſzonyt láták-meg, és tsak nem azon környúl állások közt, mint akkor, midőn hasonlóképpen ezen Várban keresett menedéket. Elég üreſség vólt benne alkalmatos helyet adni a' nagy rangú Vendégeknek, és a' Követőket a' szomszéd Faluba szállíták. —

Minden egygyik érzé, melly nagy ſzüksége van nékie magánosan lenni; de senki sem érzette ezt

job-

jobban, mint a' ſzegény Elvirának rontsoltt, és öſzve tépett ſzíve. — Reá nézve minden el-vólt veſztve, mind leg-nyájasbb óhajtozásainak tárgya, mind leg-titkosbb érzéseinek Bíztosa. Barátnéjában réműlve látta leg-édesbb reménnyeinek el-taposóját. — Midőn belépett azon ſzobába, melly néki ki rendeltetett, rendkivűl való Bánatja miatt hangos zokogásra fakadva, le-veté magát a' Nyúgalomſzékre; hogy néminémüképpen enyhűlést adjon öſzve ſzorúlt ſzívének. A' Hertzegné jól látta azt a' meg-indúlást, mellyben ſzeretett Leánya vala; utánna ment néki, mihelyst Donna Máriára nézve a' leg-ſzükségesebb rendeléseket meg-tevé, és annak kérésére egy kevés ideig beſzéllett Don Juánnal; 's nagyon el-ijjedt az Elvira állapotján. — Itt ő rettenetes titkot gyanított, 's Annyai Barátnéja' kéréseinek nem álhatott sokáig ellent Leányának ſzíve.

„Szerentsétlen Gyermek!“ ſzólla a' nyughatatlankodó Annya, „miért zártad-el olly' sokáig tőllem ſzívedet? Nem érdemlék e' tőlled bizodalmat?“

Ez a' nyájas ſzemrevetés öſzve ſzaggatta az Elvira mély ſebet kapott ſzívét. Le-borúlt Annyának lábai elébe, botsánatért esedezett előtte, 's azt könnyen meg-is nyeré; de vígaſztalást nem tuda néki nyújtani a' jó ſzívű Annya.

Az alatt Don Juan, egy nyárfa bereknek árnyékában, melly nem meſzſzire vólt a' Vártól, ismét magához téré. Nemes indúlatja könnyen meggyőzé őtet a' felől, hogy senkit sem vádolhat, hanem mind ezt az Eg' meg-magyarázhatatlan Végzésének tulajdoníthatja: mert a' Hertzegné értésére adá néki ſzíve' Kedvelttjének titkos történetét. Otse eránt váló ſzeretete, a' kinek mind eddig Attya vólt, és a' kinek ditsőſségében leg-nagyobb kevélységét helyheté, új eróben kezdett benne fel éledni. Fel-tevé magában, hogy beſzél vele, és ezen fel-tételt nem ſokára végre is hajtá. — Fel-kereste azt, 's meg találá; most is el-bódúlva ezen kevés ſzem-Pillantatok alatt esett rettenetes történet miatt.

„Pie-

„Pietro, kedves Ősém, "így szóllítá-meg reszkető hangon, "a' mi szíveink közzé semmi ellenséges Démon ne férkezzen; mindenkor egygyesülve vóltak azok, 's mi vólna természetesebb dolog, mint az, hogy egy Angyal eránt viseltető leg-édesebb hajlandóságaikban-is egygyesüljenek? Még tsak nemharagudhatok reád; hanem irígyelnem kelletik azt néked, hogy olly sokkal több jussod van néked az ő szívéhez nállamnál. Te ötet számtalan szenvedések alóll szabadítád meg; ah! de én mit tehettem ő érette, hogy őt' meg-érdemelhettem vólna?„

„Ki érdemli-meg inkább a' leg-nemesebb Leánynak szeretetét, mint te Bátyám! „ezt felelé Don Pietro meg illetődve Báttyának nagylelkűségén, "és mit tehetek én te ellened mértékbe? Mind azt, a' mi vagyok te néked köszönhetem, és — ő néki. Érdemnek tarthatom-e' azt magamra nézve, a' mi tsak magamért tett érdem vólt? — Engemet a' történet teve szerentsésse. Néked szentebb jussaid vagynak ő hozzá. Sajdíthattad-e' te azt, hogy ez által fogja verni Testvérednek szívét? Ó engedj-meg, hogy szívemet és kívánságaimat arra mertem fel-emelni, a' kit te ki-választottál. — Pietro meg-tud halni, de azt nem teheti, hogy Báttya eránt gonosztévővé légyen."

„És én felőllem hiheted azt, hogy azzá lehessek? "kérdezé Don Juan. "Úgy van, az nékem életem' bóldogságába, szívemnek leg-édesebb álmába kerűl — örökre el-fog az enyésszni; de hát erővel magamnak tulajdoníttsák egy ollyan just, a' melly engemet nem illet? vagy gátot vessek az égi Rendelésnek, a' melly tégedet rendele néki Szabadítóúl, és ismét ollyan tsudálatosan hoz egygyüve benneteket, ugyan azon a' helyen, a' hol leg-előszőr láttátok egymást, hogy egymást örökre szeressétek?

„Felette nagy, de még-is kevesebb az én áldozat tételem "felele Pietro. — Te Bátyám, már éltél abban a' Mennyországban, a' hova eddig tsak tzéloztak kívánságaim, a' mellyet hogy fegyverrel is meg-

meg-nyerhefsek, fenmi vefzedelemtől, fenmi halál-tól nem refzkettem. Midőn őtet meg-láttam, azt fogadám-fel, hogy reá méltóvá tefzem magamat, 's birtokát meg-érdemlem. Ez a' Talizmán, melly eddig fzívemen nyúgodott; ez a' kötelék mellyet Donna Mária életemnek azon leg-fzerentsésebb fzempillantjában adott nékem erre a' nevezetes órára való emlékezetűl; tsudállatos erőt öntött belém. El-értem azt, a' mit fel-fogadék; már most bátorkodhatom reményemet ő hozzá emelni-fel. Ímé, vedd-el ezt a' Talizmánt — a' teftvérei fzeretetnek áldozat tételét. Arra rendelt engemet a' Végzés, hogy rólla le-mondjak, — és azt tellyesíteni-is fogom.

A' két nemes érzésű fzív egymáson doboga. Egygyik sem akara a' másiknál hátrább lenni a' nagy lelkűségben. Végre abban egygyezének meg hogy Donna Máriára bízzák a' fzabad válafztást, mellyikőjöké akar lenni.

„Sokkal nehezebben esik nékem, "monda Don Juan sóhajtva, "fzívének ő reá való fzámot tartásaival fel hagyni, mivel az ő fzíve azokat meg-veti. Testvéremnek örömestebb tettem vólna ezt az áldozatot, mint kedvet nyert vetélkedő társamnak; mert kit válafzthat ő inkább, mint azt a' Férjfit. a' kinek életét, betsűlletét, és mindenét kőfzönheti, azt, a' ki olly' nemes tselekedetek által tette magát ő reája érdemefsé, a' kit az ő tekintete nagy tettekre lelkesíte, és a' ki leg-előfzör-is lehellette beléje a' Szeretet' varázsló erejét?

A' két Teftvér a' Hertzegnéhez mene. Itt újra el-kezdődött a' nemes lelkűség' hartza. A' Hertzegné tsudálta a' két nagy embert, a' kik éppen nem titkolák, melly fokba kerűl nékik az az áldozat, mellyet tenni kéfzek vólnának; de nem tagadhatta Don Juántól, millyen kevés reménységet nyújthat néki a' Donna Mária válafztása felől. Meg-vallá néki, hogy ő tudta a' Mária fzívének egéfz állapotját, de azt reménylette, a' mint a' tapafztalás láttatott-is annakutánna meg-bizonyítani, hogy a' Don Juan nemes

 fze-

szeretete könnyen erőt venne azon az indúlaton, melly et egy hirtelen el-futó szempillantat gyújtott fel. Don Pietro erre a' Vallástételre bóldogító örömet érze, mellyet érzékeny szíve szemére vete önnmagának; Don Juan pedig karjai közzé szorítá őtet, 's így szólla: Soha sem volt Mária az enyim, egyedül csak a' tied ő! — A' Hertzegné meg-gondolván Leányának szomorú Sorsát, sóhajtva vállalá fel azt a' hagyomást, hogy hírül adja Donna Máriának, hogy választ ása szabad, és csak tőlle függ, mellyiket akarja kettőjök közzül keze által bóldoggá tenni.

Donna Mária magához jöve; szíve mindenek felett meg-bízott Barátnéja után kívánkozott. Fel-kereste azt, 's végetlen sájdalomba merúlve találá egy setét lugasban, melly árnyékot vetve, magánosan állott a' Vár előtt, egy vad kősziklá nyílásra való ki-nézésel, mellyen egy sebes kőszikla patak omolván le a' kőszikláról, tajtékozva futott végig. A' két Barátné egymás karjai közzé borúlt, 's őszve őgyelité könnyeit. Egy szót se szóllának egymáshoz; csak kezeiknek reszkető sóhajtásaik, szíveknek dobogásai, és sok ízben meg-újjított ölelgetődzéseik valának az ő Indúlatjoknak tolmáttsai.

„Szerentsés Mária! "szólla végre Elvira, újonnan fakadt könnyek közt ölelvén meg-szeretett vetélkedő társát „tied fog lenni szívednek Kedvese!"

„Melly kegyetlen bóldogság lenne az, ha Elvirát a' miatt el emésztené a' bánat! „felele Donna Mária reszkető hangon. „De én — a' Jegyese — marad e' még valamelly reményem? — Ó Elvira, be rettenetesen játszik a' Sors a' mi szíveinkkel! — Ah! miért kelle nékem születetnem? avagy arra vagyok én rendeltetve, hogy tesvéri gyúlólséget támasszak két nemes szívben, hogy Barátnémnak bóldogságát őszve rontsam, és hogy Jóltévőimnek véghetetlen bánatot okozzak az ő egygyetlen egy gyermekek által?"

Ebben a' szempillantatban hívatta a' Hertzegné Donna Máriát. Jelenté néki, hogy szabadságában áll választást tenni, Don Juan úgy nézi az ő

ősze köttetéseket, mint a' melly fel-van bomolva, hogy követheti szívének hajlandóságát, és meg-jutalmaztathatja kezével azt a' Férjfiút, a' ki magának ő érette olly' nagy érdemeket szerze, a' ki véghetetlen szeretettel hódolt-meg néki. Ez a' nagy nemes szívű Asszony, nem-is érdeklette az anyai szívnek bánatját. Ő-is az Isteni Gondviselésnek rendelését látta ebben az egész rendkivűl való történetben, 's meg-nyúgodt annak akaratján. Úgy tetsze néki, hogy Pietro és Mária egymásért vagynak rendeltetve.

Halgatva ült Donna Mária jó szívű anyai Barátnéja mellett; liliomhoz hasonló fehérség fedte-bé ártzainak rózsáit, 's keblében meg-nem nevezhető érzések viaskodtak. Egynehány szempillantatig való időt kért, hogy magához jöhetsen, a' melly néki örömmel meg-engedődött. A' Hertzegné hasznára fordította ezt az üres időt, hogy Leányának segíttségére siethesen. Különösen lepettetett meg, midőn azt meg-látá Pietrótól vezettetve a' Vár piatzon feléje tántorgani. Pietro nem lelé helyét a' Várban; ki-ment az elő piatzra, mellynek puszta, románo s ki-nézése meg-egygyezett szívének érzéseivel. Itt meg-látá Donna Elvirát magánosan állni a' Lugasban. Baráttságos tiszteletttel közelíte feléje köszönteni. Fel-riadt az szavának hangjára, egy rekedező kialtás erővel rontott ki kebeléből, 's le-rogya, úgy hogy alig tudá őtet meg-tartani. Karjai közt tartá őtet, és az szívén ébredett fel. — Ez a' meg-magyarázhatatlan Jelenés igen meg-hatotta Pietrót. Reszkető hangon kérte annak engedelmét, hogy a' Várba viszsza vezethesse, és hogy gondviselő szolgálóinak által adhassa. Reszketve egygyezett-meg abban Elvira. Mihelyst ő meg látá elő sietö Annyát, nyakába borúlt, Pietro pedig nagyon meg-indúlva, mélly tisztelettel hagyá-el a' Hertzegnét, és annak Leányát.

Még egy darabb ideig múlatozott Don Pietró az elő piatzon, a' hova viszsza ment vala, 's nem tudta meg-fejteni a' mesét, melly őtet zavarodásba hozta. Úgy tetsze néki, mintha valamelly láthatatlan

lan hatalom lebegett vólna körúlte; érzette annak erejét a' nélkúl, hogy meg tudta vólna magyarázni. Ekkor egy Várbeli szólga jelent-meg előtte, 's azt az Izenetet hozá néki Donna Máriától, hogy az kéri őtet, hogy jelenjen-meg a' Várbéli Vitézi Szálában. Mint doboga szíve erre a' jelentésre! — Mit lehetett néki reményleni, vagy kívánni? Öszveszedé magát, 's el-indúlt oda a' hova hívattatott. Már ekkor itt találta Bátyját, a' kihez hasonló követtség érkezett. — Most meg-nyíla az ajtó. A' Hertzegné be-lépett, 's tudtokra adá a' Testvéreknek, hogy Donna Mária meg-határozta magát szandékának ki-nyilatkoztatására. Szívek zavarodásba jöve, a' leg-közelebbi szempillantatnak kelle meg-határozni é eteknek bóldogságát. — Nem sokára be-lépe Donna Mária a' Szobába, és vele kezet fogva a' reszkető Donna Elvira, Angyali nyúgodalom súgárzott homlokáról, és mindenek reá bámúlának.

„Nemes Vitézek, "így szólla a' Testvérekhez, "igen nagyon meg tiszteltetve érzem magamat azon szeretet által, mellyet nékem két nagy Férjfiú szentel. — De azt-is érzem, mivel tartozom a' kötelességnek és baráttságnak. Soha, soha sem fog a' te emlékezeted Don Pietro, a' ki nékém Szabadítóm valál, a' Mária' szívéből el-enyészni; örömest megadtam vólna néked mind azt a' jutalmat, mellyet a' háládatos szeretet meg-adhat: de — ha Don Juan méltónak tart még engemet arra, hogy Hitvesévé legyek, úgy az övé maradok mind addig, míg bennünket a' Halál el-nem választ. — Ha pedig nem tart, — úgy egy Klastromot választok, és az Égnek szentelem magamat. — Választásomat kívántátok, és ez reám nézve meg-változhatatlan!"

Meg-merevedve álla a' két Testvér; szeretettel el-telve, és jámbor tiszteletel tekinte a' Hertzegné a' mennyei Valóságra, a' ki mint egy szent, tisztán, ártatlanúl, 's nagy Lélekkel állott előtte. Elvira tsak nem le-borúlt előtte, és majd hogy nem imádta. Mennyországából le-vettetve, alig tudott Pietro

lá-

lábain meg-állani, a' Szálának egy ablakához tántorgott, hogy meg támaszkodjon

„Ne hirtelenkedj kedves Gyermekem, "szólla végre a' Hertzegné, és anyai kebeléhez szorítá őtet, "ez a' magad meg-határozása — nem nagyobb-e', mint sem hogy emberi erő meg-bírhassa?„

Don Juan most a' bóldog öröm' tekintetével közelíte hozzá.

„Donna Mária, "így szólla, „ez a' nemes vonása szép szívednek, egészszen érezteti velem veszteségemnek nagy voltát; de bóldogságodnak a' magamét feláldozni nékem szent kötelességem. Állj el ettől a' vitézi magad meg határozásától. — Te engemet nem vettél-meg nemes szívű Kis-Asszony; én önként válok-el bóldogságomtól. Légy az Ötsémnek Hitvesévé, 's tedd bóldoggá magadat ő általa.

„Ne áldozd-fel magadat nemes Lélek! "ezt rebegé Elvira, 's karjai közzé dűle, "légy bóldog!„

„Bóldog! "így szólla Donna Mária mélyen megindúlva, "én bóldog, midőn bóldogságom könnyeket tsafar-ki ezen szemekből? Soha sem! Don Pietro, "mondá ennek, "ímé itt van egy szív, melly reád régebben tart számot nálamnál. Ez az Ifjúkorbeli Játszótársad szeret tégedet. — Az én szívem és kezem nemes szívű Bátyádnak tulajdona, — övé vagyok én örökösen„

Mit tsinálsz te? "szólla Donna Elvira égő arczal, 's hirtelen el-távoza a' Szobából.

A' Hertzegné utánna ment. Don Juan a' Mária lábai elébe dűle. Érzette bóldogságát, — de nem sokára fel-ugrott, és Öttséhez siete, a' ki meg-vakíttatva azon villámtól, melly váratlanúl meg-világosítá előtte a' Donna Elvira maga viseletének homályát, meg ütközve bámúla maga elébe. Karjai közzé szorita őtet, botsánatot kére tőlle bóldogságáért, mellyért magát igen mentegető szemrevetésekkel illette. — Pietro majd tsak el-nem olvadott. Szerentsét kívánt nemes szívű Báttyának, és Férjfiúi könnyeket hűllatott annak kebelén.

Ekkor

Ekkor Donna Mária sietve téré visza, kezénél fogva hozván Donna Elvirát. A' Hertzegné követte a' két Gyermeket. Donna Mária a' kellemetesen el-pirúlt Elvirát Pietróhoz vezeté.

„Ezt ajándékozom Don Pietrónak; az én kedves Testvéremnek! így szólla szikrázó szemekkel.

Pietro térdeire rogyott Elvira előtt, a' ki mindenkor leg-kedvesebb Játszótársa vala — ez pedig sírva dűlt annak vállaira. — Pietro szerentsés Anyához vezeté őtet, 's áldásáért esedezett. Donna Mária, és Don Juan melléjek adták magokat, és őt atyafi nemes Lelkek a' leg-édesbb balzsamot érzették sebeikbe tsepegni.

Más nap' mindjárt visza indúlának Mádrid felé. — Mint el-tsudálkozott a' Hertzég, ezen váratlan visza jövetelen, 's mennyivel jobban még akkor, midőn Hitvesétől az egész történetet meg értette Don Pietró, az ő Barátjának Fija, Déniai Jánnak Testvére, az a' tiszteltt Vitéz, a' kit Ferdinand és Izabella mint a' Maurok meg hódóltatóját, ki-tett szőkegyelemmel fogadtak, 's királyi módon jutalmaztattak meg; az kérte meg tőlle Leányának kezét, 's ő örömest adá azt meg néki. —

A' leg-fénylőbb tiszteség tételeket a' leg nemesebb Szeretet és Barattság' kettős öszve köttetése ineplé meg. — Don Juan mind azt fel találá a' Mária birtokában, a' mit tsak heves képzelő tehettsége kívánhatott, és könnyen el-felejtette annak karjai közt az Udvari hiú fényt, mellyet nem sokára feltserélt a' Természetnek valódibb, de mindenkor újonnan virágzó örömeivel, a' boldog Andalúziának völgyeiben. — Don Pietro pedig gazdag ki-pótoltatást nyert az Elvira szerető szívében azon nagy veszteségért, mellyet ki-állott vala.

XI.

XI.

A' Thébeni Vár.

Rege, a' Magyar Hajdankorból.

Mint egy közepe tájján a' kilentzedik Századnak, midőn a' régi Hunnusok Dátziát el-puſztíták, de abból a' Patzinatziták által ismét ki-verettek, el-boríttották a' Jáſzok' Földjét, kik a' Grán és Vág vizek közt való vidékeken laktak, 's az alatt, míg Svatopluknak hátra maradt két Fijai, az uralkodáson vetélkedének, el foglalták ezeket a' földeket. Nem ſokára ezután, ez a' hadakozáshoz ſzokott vitéz Nemzet túl ment a' Dunán Árpádnak vezérlése alatt; egygyesítette magát a' még meg-maradt Avarokkal, 's ekkor vetett fundamentomot a' Magyarok' Uradalmának.

Durva, és tsupán tsak hadakozó vólt még akkor a' Nemzet, a' Kereſztyénségnek tsendes világa, nem terjeſztett még-el köztök ſzelídebb érzéseket, 's a' bálványozás táplálta az ő durva Indúlatjokat. Mikor valamelly Népet meg-győztek, vagy meg-hódítottak, mint örökös Szólgákat úgy hurtzolták-el magokkal a' Meg-győzetteket, és sok ſzerentsétlennek kelletett most áji és kemény Gazdája alatt mívelni azt a' földet, melly ez előtt néki tulajdona vala. Éppen erre a' Sorsra jutott Thébó, egy elő kelő Ifjú,

jú, a' már most meg-győzött Jáfzok közzűl; ez egy öreg kemény embernek esett keze alá, mint örökös Szolga, a' ki vele minden kímélléS nélkúl, és igen nagy keménységgel bánt, 's reá el viselhetetlen terhű munkákat bízott: mint az ökörnek, úgy kellett néki húzni az ekét, nagy terhű fákat kellett hordani az erdőhűl, és tanítani a' fzilaj paripákat. Nem fzokván illyen munkához, terhére kezdett lenni az élet; 's irígylette azon attyafijainak fzerentséjét, a' kik az ellenség fegyvere alatt el-húllottak.

Egykor, midőn az erdő belső réfzében egy fát le-vága, el-hádjadva dűlt-le a' le-rohant tőlgy mellé, 's panafzkodott sanyarú Sorsán. Ah! így fzólla, bár csak én ránt-am-is ollyan könyörűlő vólna a' halál, 's el-ragadna, mint én ezt a' fát le-vágtam éles fejfzémmel, akkor boldog vólnék, akkor meg-fzabadúlnék terhes fzenvedéseim alól! — Szakadatlanúl hangzottak panafzfzai, 's halhatók valának sóhajtásai; midőn egy öreg, tifzteletre méltó Afzfzony közelíte felé a' bokrok közzűl; gazdag ruhában vólt ez öltözve; hofzfzú patyolat vala a' Feje körűl, 's kezében egy aranyos páltza. Mi bajod néked Ifjú? kérdezé réfztvevő tekintettel.

Thebo. Fájdalom, minden! Rabbá lettem, hollott ez előtt gazdag, 's elő kelő valék az én Nemzettségem közt; velem, a' ki ez előtt fzabad élethez fzoktam, most kegyetlenűl bánnak, 's ollyan munkáknak végbe vitelére kénfzerítenek, a' mellyekre erőmet nem érzem elégségesnek lenni

Az Afzfzony. Szánlak tégedet; hogy hívnak?

Thebo. Az én nevem Thebo.

Az Afzfzony Nem vehetlek ugyan ki a' Szólgaság alól, de enyhíthetek fanyarú Sorsodon; akarfz e' fzólgálatomba lépni.

Thebo. Nem hifzem, hogy el-ereszfzen magától a' Kinzóm.

Afzfzony. Az az én gondom; ha én parantsolom, néki engedelmeskednie kell. Tudd-meg, én Dilina vagyok, a' mi Népünknek Fő Papneja; az erdő.

erdő közepében a' ſzent Barlangok között van lakásom. Tekintetem meg-hajtja az erőſsceket, 's megreſzketteti a' gyengéket. Nékem-is ſzükségem van egy Férjfi tseledre, minthogy az arra rendelt Szólga meg-hólt, a' ki fát vágjon a' ſzent áldozatra, 's virág koſzorúkat fonjon. E' leſz a' te munkád, ha engemet követſz, de vígyázz, tiſzta ſzívvel kell néked bírnod, és maradnod, ha ſzólgálatomba lépſz. Ha a' meg-ſzenteltt barlangba mérészelſz bé lépni, 's ha valami illetlen gondolat támad benned, az én alám rendelt Papleányok eránt, azonnal el-vagy veſzve.

Én tiſzta ſzívű vagyok, gondolá Thébo, ſoha sem vólt kenyerem az Újság kívánás, 's ha a' többi Papaſzſzonyok mind ollyanok mint te, úgy bizonyoſan felelek minden gondolatomról: mellyre nézve örömmel fogadta-el az Aſzſzonynak ajánlását, 's követte azt a' hegyek közzé, a' hol a' ſzent barlangok vóltak. Itt ki mutatódott néki a' lakása, 's már most nem vólt ollyan terhes az élete. Ha le-vágta a' reá ki-ſzabott fát, akkor egynehány napig pihent; fel 's alá járkált a' hegyek, és erdők között, virág koſzorúkat font, legeltette az áldozatra való barmokat, és furulyált; tsaknem mindég a' maga ſzabadságában vala ollyankor, mikor munkáját végbe vitte. Noha már egynehány hónapot töltött itt-el, még se látott volna egy Papleányt-is a' Főpapnén kívűl, 's arra nem is igen vágyakozott.

Egykor egy kellemetes nyári éjtſzakán, midőn a' hóld egéſz fénnyében világított, és a' rekkenő nappalig meleg után, a' virágokból kellemetes ſzagokat tsalt-ki, és terjeſztett-el a' híves eſtveli ſzellő, elhagyá Thébó lakhelyét; hogy éljen a' kellemetes éjtſzaka' gyönyörűségeivel. Fel 's alá járt az erdőnek bokroſsai között, halgatta egy el-rejtezett magános madárkának énekeit, 's örömmel ſzemlélte a' fénylő bogarakat, mellyek tarka ſeregbe lebegének körúlte. — Mindég méllyebben hatott-bé a' sűrűbe, 's majd egy tiſzta pataknak a' partjához ére, melly egy kőſziklárol laſsú morgáſsal omlott alá. Hírtelen meg-

álla álmélkodva, midőn egy emberi formát látott a' patak' partján nyúgodni. Most már közelebb ment, 's egy gyönyörű Leányka, a' millyet még ſoha sem látott, akada ſzeme elébe. Tsendesen ſzunnyadt az, hátra vólt vetve a' fátyola, ſzélesen lebegtek körülte barna haj fürtjei, 's kellemei nyájasak, 's bájlók valának. Thébo ſokáig állott el-merűlve a' tsudálkozásban, midőn most álmélkodva vette éſzre, hogy az úgy vala fel-öltözve, mint egy Papleány. El-akara futni, de nem vólt ereje, hogy ki mozdúlhaſson helyéből, míg nem a' ſzép Aluvó fel-akara ébredni, 's Thébo el-futott.

Oda lett ſzívének nyúgodalma; el-ment minden kedve a' munkától; egyedűl tsak a' ſzép Papleány' képe lebegett ſzüntelen Lelke előtt. Százſzor-is meg kereste napjában azt a' helyet, a' hol ôtet látá, tsak még egyſzer kívánta meg-látni, 's az éjtſzaka' el-érkezésével el-rejtezett a' bokorba, 's várakozott reá, de híjjában. Már most bánkódni kezdett; igyekezett ugyan meg-győzni indúlatját, de ſemmire sem mehete; méllyen vette-be magát ſzívébe a' ſzeretet, mert ő most életében leg-előſzör, 's annál fogva egéſz erőben érzette ezt az Indúlatott. A' Patak' partján vólt ezután leg-kedvesebb múlató hellye; ott fútta melancholiába merűlve éjtſzakánként a' Sípját, 's énekelte reménység nélkül való érzéseit. Szinte egy hónap tőlt el az ólta; midőn hírtelen arra a' reménytelen ſzerentsére kapott, hogy ſzép Kedvesét ismét meg-láthatá. Fátyollal el-fedezve közelíte az feléje: Hogy mérſz, így ſzólla hozzá bé-lépni az én nyúgodalmam' hellyére?

Thébo A' te nyúgodalmad' hellyére? engedj meg! itt ollyan kellemetes múlatni.

A' Leány. Kivált mikor te Sípodnak hangjával neveled a' nyári éjtſzaka gyönyörűségeit.

Thébo. Hogy hogy? te tudod —

A' Leány Halgattalak téged', 's gyönyörködtem ſipolásodban; tsak a' kár, gondolám, hogy mindég ſzomorú melódiákat fújſz.

Thé-

Thébo. Szerentsétlenül szeretek.

A' Leány. En tégedet szánlak; jöszte, most minden tsendességben van, beszéld-el Szeretetedet, talán meg-tudlak vígasztalni.

Thébo. Meg engedj; de hát ha a' parantsoló Aszszony. . . .

A' Leány. Tsendes ez a' hely, tsak egy nap' el-múltával jön ide, vagy az itten körül lévő vidékre egy másik Papleány, 's itten múlat, hogy külömbb külömbbféle vi'sgálatokat tégyen, — éppen egy hónappal ez előtt került reám a' Sor, a' mi bizonyosan meg-nem történt vólna többé ezen a' nyáron, ha egy Papleány társam beteggé lévén, én annak dolgait magamra nem vállaltam vólna.

Thébo. Egy hónappal ez előtt? (magában) Ó Isten! ha ő vólna az!

A' Leány le-telepedett mellé', 's hátra vetette fátyolát; Thébo nem bíra érzéseivel, 's lábai elébe rohant-le; a' Leány meg-illedt, el akara futni, de a' Thébo esenkedései viszsza tartóztaták. Minden tartalék nélkül fedezte most fel néki, hogy már egykor látta őtet, 's hogy azok az énekek őtet illetik. Sebes piroság futa-el a' Leánynak artzáját, szíve hangosan, 's sebesen dobogott; már ő meg-leste egynehányszor az Isjat, 's az ő szívében-is erős gyökeret vert a' Szeretet, kedvezvén annak az idő, és a' környül á lások. Thébo olly meg-indúlással esedezett reszvételéért, vígasztalásáért, hogy a' Leány eléggé gyenge volt meg-vallani néki viszontszeretetét.

Most, midőn szíveik meg-szabadúltak a' terhes titoktól, most gondolták-meg szomorú állapotjokat. Mind a' ketten el-veszẗünk, szólla Blandine, ha észre veszik szeretetünket, sokkal bóldogabbak lettünk vólna, ha el-tudtuk vólna nyomni ezeket az érzéseket.

Ah! már az késő, igen késő! szólla Thébó, nem élhetek többé nállad nélkül, annak meg gondolása, hogy nállad nélkül légyek, Lelkemnek elviselhetetlen kín.

 Blan-

Blandine. Még is még-is nem ſokára meg-kell annak lenni, kedves Thébó! még tsak hét napig léſzek itt, azután nehezen látjuk többé egymást ezen a' nyáron.

Thébo. Ó Iſtenem! akkor inkább hólt teſtemet ſognád meg-látni!

Blandine. Ah, ſzűnj-meg! de mit tselekedjek?

Thébo. Bár tsak annyim vólna, hogy veled valamelly idegen Orſzágba mehetnék, ott könnyen elélhetnénk. —

Blandine. Halgaſsunk, igen nagy a' veſzedelem; rettenetes lenne Sorsunk, ha azt ki tudnák.

Thébo. Tsak éretted reſzketek, engem ſemmi veſzedelem nem rémít.

Meg nem határozva hogy mit tselekedjenek, váltak-el egymástól; de midőn más nap eſtve ismét megláttak egymást, 's Thébo ismét esenkedett néki, megvallotta néki a' ſzerető Leány, hogy ő már régólta ſemmit sem óhajt inkább, mint ettől az életmódjától, a' mellyre erővel kénſzerítették, meg-ſzabadúlni. Légyen; ſzólla végtére, ha el-ér a' veſzedelem, tudok meg-halni, te tőlled ſemmi sem válaſzt-el többé, veled egygyütt végezem-el életemet. Most hagyj el engemet Thebo, az idő betses; menj egyenesen jobb kéz felé, nem ſokára egy nagy folyó viznek partjára érſz; ſenki sem jön itt annak partjára; ez magáé a' mi Fő Papnénké, 's ſenki sem gyanítja, mitsoda véghetetlen gazdagságot kap ő abból; a' víz' habjai aranyſzemeket hoznak magokkal, 's bővön hordják-ki azokat a' partra. Szedjél belőlle egy rakást, ſzerezz nekem paraſzt ruhát, és várakozz itt reám a' jövő éjtſzaka. Hat napig bátran futhatunk, mert még hat napig kellene itt maradnom; 's magamat erdei gyümőltsökkel táplálnom, minekelőtte barlagunkba viſzſza mehetnék; addig, ha a' ſzerentse kedvez, éſzre nem veſznek bennünket.

A' Thébo ſzíve fel-olvadt ezekre a' ſzavakra, forróan ſzorítá Kedvesét magához, 's örvendetes reménységgel el-telve sietett-el onnan; nem ſokára el-ért a' folyó' partjára, arany ſzemeket ſzedett,

meg-

meg-tiſztogatta a' homoktól, 's gondosan el-rejtette övébe a' gazdagságot. Könnyű vólt néki a' maga és Blandine ſzámára paraſzt ruhát ſzerezni. Nehezen várta a' következő éjtſzakát, és midőn a' ki-rendelt helyre ért, már akkor ott várakozott reá a' ſzerető Leány. Magokra vévén a' paraſzt ruhát, örökös hívséget esküvének egymásnak, 's el-hagyák azt a' helyet, a' hol ſemmit se reménylettek ſzeretetek felől.

Négy napig mentek ſzakadatlanúl előre a' sűrű erdőkön kereſztűl, 's mindég a' Duna partján jártak. Éppen az ötödik nap' eſtvéjén, midőn egy sűrű bokor mellett pihentek, egy nyughatatlan kiáltás hangzott fülekbe, 's Thébo hírtelen fel-ugra. Várj reám, ſzólla Blandinéhez, 's a' felé a' vidék felé sietett, a' merről a' kiáltás hallatott. Egy nagy tekintetű Férjfiat látott két medvével viaskodni, a' ki már mély ſebeket ejtett két ellenségén, de az által még inkább nevelte dühöſségeket. Thébo látta a' veſzedelmet, 's a' nálla lévő dárdával elő ugrott, egygyik vadat a' földre teríté, 's az által könnyűvé tette a' meg-támadottnak a' győzedelmet, a' melly nem ſokára meg is lett.

Az Idegen. Nemes, Vitéz Iſjú! néked köſzönöm ſzabadúlásomat; ha győztem vólna-is, hihető, hogy mélly, és halálos ſebet kellett vólna kapnom; mivel jutalmaztaſsam ezt meg néked? Én Árpád vagyok, a' Magyarok' Fejedelme, ha hatálmamban van tégedet meg-jutalmaztatni, ſzólj!

Thébo. (térdére esvén) Valósággal meg-teheted azt Fejedelem; egyedúl te óltalmazhatſz engemet. Én is Fejedelme vóltam Népem' egy törzsökének, mellyet te meg-győzél; Rabsorsra ítéltettem, 's mostan Kedvesemmel egygyütt akarok el-ſzökni; tudom, hogy engem' üldözni fognak, ſegíts el-jutni a' határra, idegen földön akarok menedéket keresni.

Árpád Betsülletemre mondom, azt meg-nem engedhetem, hogy Hazádat el-hagyd, én óltalmazód leſzek. Lásd, éppen most jövök a' Duna partjáról Po'sonból; onnan alig egy mértföldnyire van egy

 fel-

felséges vidék; már régólta gondolkodom úgy, hogy egy az én derék Férjfiaim közzül ott egy derék Várat építtsen; vidd végbe te ezt a' gondolatot, gondom leſz nékem az építésre; 's minden ellen óltalmazni foglak.

Thebo Blandinéhez vezete a' Fejedelmet, ez kegyelmesen beſzélt vele; ſzerentsét kivánt Thébónak, hogy ollyan gyönyörű Leány lehetett a' Kedvese, 's tovább ment velek Po'son felé. Az Árpád parantsolatjára öſzve gyűltek a' munkások, 's nem ſokára ott egy derék Vár épült fel, mellyben Thébó bóldogságban élt Blandinével; ſemmi sem zavartameg ſzereteteket. Már el-kéſzült a' Vár, Thébo belé költözött, 's meg-elégedve élt bóldogságával.

Az alatt már rég olta éſzre vették a' Templomban a' Papleány el-ſzökését, 's minden boſzſzút kiáltott a' Szentség törőre, de ſehol se tudták őket meg-találni; Árpád sem tudott-meg ſemmit, mert prédálni ment vala Népeivel. Most már győzedelmesen viſzſza térvén, körűl vevék őtet a' Bálvány Szólgái, 's boſzſzút kiáltottak Blandinére. Árpád meg-illyedt, de parantsolatot kellett néki adni, hogy kereſsék-fel, 's áldozzák-meg a' halálnak; még ſemmit se gyanított, a' midőn egy Vitéz elő álla, 's így ſzóllott: Fel találtuk a' Blandine lakását, Thébo az ő el-ſzöktetője, te nékik Várat építtettél, 's már most tsak parantsolatodat várjuk, hogy azt meg-támadjuk, és elpuſztíttsuk. Ekkor rettent-meg Árpád, az ő háládatos ſzíve ſzerette Thébót, de ítélletet kellett reá mondani, 's reſzkető ajjakakkal adta-ki a' parantsolatot, hogy a' Várat vegyék körül. Öſzve gyűltek a' Vitézek, hogy meg-boſzſzúlják a' Szentségtörést; tsörögtek az ő ſegyvereik, de az Árpád ſzíve vérzett. A' példa adás végett nem vonhatta-ki magát, 's néki is el-kelle menni a' Vár alá.

Váratlanúl jött a' két Szeretőknek, a' kik itt tsendes napokat reménylettek, a' Boſzſzúállók közelítésének hire; el-akarának ſzaladni, de már közel vóltak a' Boſzſzúállók. A' mit hirtelenébe lehetett,

tett, öſzve ſzedték; egy Szólga, a' kit ők nagyon ſzerettek hűségéért, vezetőjöknek ajánlá magát, megvárták az éjtſzaka homállyát, 's ekkor útra indúlának.

Fekete felhők függöttek az égen, ordított a' ſzélvéſz, 's a' tsillagok nem fénylettek; egymás karján mentek vezetőjök után a' bóldog Jövendőről álmodozva. A' hűségtelen Szólga tekervényes útakon vezette őket, a' kik az útat nem tudták, Boſzſzúállójok elébe. Éppen akkor vezette ott el Árpád a' Sereget; a' Szokevények hallották annak közelítését, 's a' kőſziklák közzé rejtezének. Várakozzatok itt, így ſzólla a' Vezető, meg nézem, hogy kik közelítenek erre. Ekkor el-ment a' Fegyveresek elébe, 's az Árpád lábaihoz borúlt: Fejedelem! így ſzólla, nagy jutalmat érdemlek; meg-tsaltam a' két Szentségtörőt, Thébót és Blandinét, 's a' meg-érdemlett büntetés elébe vezettem őket, amoda a' kőſzikla üregben vagynak el-rejtezve. Árpád halgatott el-halaványúltak artzái, 's minden tagjai reſzkettek. Parantsolta, hogy hozzák elő őket.

Meg-fogták a' Szerentsétleneket, 's mind a' mellett, hogy Thébo magát vitézűl óltalmazta, kivonták a' Kőſziklák közzűl, 's a' Fegyveresek körül vevék; rettenetes vólt ez az éjtſzaka rájok, és Árpádra nézve. Mindnyájan várakoztak az ő Ítélettételére, látták, mennyire ſzenved a' ſzíve, míg végre ofztán erőt vett. Ugy akarok, 's úgy kell ítéllelet hoznom, a' mint az Igazság kívánja, így ſzóllott, 's előſzör-is te reád hozok azt, te, a' ki a' Szökevények' rejtekhelyét nékem fel-fedezted; Jutalmat reménylettél tőllem árúlásodért — Alávaló! Szólgája lévén Thébónak halálával tartozta vólna néki Jótéteménnyeiért, 's még-is árúlójává leſzel! a' hűségtelenség büntetést érdemel, akár millyen légyen az, az ollyan nem is érdemli hogy mentsége meghalgatódjon; vigyétek-el, hadd végezze életét a' Hóhér keze alatt, 's vegye-el érdemlett jutalmát hűségtelenségének. Te ugyan Thébo vétkes vagy, de néked meg-botsátok. Te nem vagy az én Népem

köz-

közzül, esmeretlenek előtted a' mi Istheneink és Törvénnyeink, nem érdemletted-meg a' halált, a' tömlötz alól pedig fel-szabadítlak; ennyire ki-terjed hatalmam, mert te is Szabadítója vóltál életemnek, — de — egyébbképp' nem tehetek, Blandinétől el-kell válnod. Ő meg-rontója Törvénnyeinknek, Szentségtörő az Istenek ellen, néki meg engedni véghetetlen nagy vétek lenne; lassú tüzzel kellene néki ki végeztetni, 's halálát meg-sem akadályoztathatom, de annyiban enyhítek ítélletén, hogy Sírját a' Duna habjai közt találja-fel. — Tűrj, szenvedj, oda fent semmi törvény nem választ-el benneteket. Így szólla Árpád, egy szánakodó könnytsep tsordúlt-le artzáján — 's tébolyogva, 's komolyan hagyá-el a' Gyülekezetet. — Messzire hangzottak a' Szerentsétleneknek panaszszai és esedezései, de a' Vitézek el-valaszták egymástól, Blandinét a' közel lévő parthoz vezeték, — 's bé-taszíták a' habok közzé. — Blandine! Blandine! kiálta Thébo, követlek! ki-ragadá magát Őrjei kezéből, el-ért a' partra, 's belé rohant a' Folyóba. Sebessen ragadák-el őtet a' habok; el-ért Blandinéhez; 's még volt annyi erejek, hogy egymást körűl ölelhették; ekkor el-ragadá őket egy örvény, 's a' mélységbe le-sodrotta.

Árpád ki-kerestette hólt testeiket, még akkor is ölsve ölelkezve találták őket ott, a' hol a' viz kivetette. A' Duna partján, hol Árpád kéntelenségből ítélletett tarta reájok, Sírhalmot emeltete nékik. Ezt ugyan meg-emésztette az idő, de még ma-is fenn áll a' Vár, 's Thébóról Thében nevet visel; a' Márknak a' Dunába való bé-folyásánál fekszik, az Po'sontól egy kis mértföldnyire, egy kis meredek kőszírton; Hasonló neve van annak a' Mezővárosnak, melly később ezen a' hellyen épült.

XII.

A' Fel-emelkedés, és Le-bukás.

3. *Anekdotában.*

I. A' Szökőkút.

Soha sem vólt talán lelki erejekre nézve ollyan egyforma, de gondolkozások módjára nézve ollyan egymástól külömböző két Barát, mint Helva és Dokken. Egy, mindent bé-foglaló Lélekkel, szűntelenvaló szorgalmatos munkásággal; a' régi és újjabb Tudományok' esméretével, és praktikai haszálásával öszve kötött Helva egy soha meg-nem elégíthető Nagyravágyást, magához való határtalan bizodalmat, engedelmeséget a' Felsöbbek, és parantsoló hangot az Alsóbbak erán. —— Dokken semmi jó tulajdonságaira nézve nem vólt nálla hátrább, a' nélkül hogy tsak nem egygyel-is bírt vólna az ő hibáji közzül. A' magánoság' szeretete, melly közel vólt az embergyülöléshez; minden elibe ötlődött, és gyakran tsak tsekélységnek látszó tárgy felett való Reflexio; magához való bizodalmatlanság; félénkség a' maga, és bátor Lélek a' más dólgaiban, ezek vóltak fő vonásai az ő Karakterének. Talán senki sem érdemlette vólna meg inkább igazi feddhetetlenségére nézve,

hogy

hogy bóldog légyen, még-is ritkán lehetett az, mert érzékenyen vette a' leg kisebb tsekélységet-is.

Mind a' ketten pólgári, de gazdag famíliákból származtak, mind ketten ollyan Szüléktől, a' kik Hívatalban, 's tekéntetben vóltak a' Státusban; mind ketten jókor szentelék magokat a' pólgári foglalatosságokra, de nem egyforma szerentsével.

A' Fejedelem, a' ki alatt szólgáltak, egy a' Hettore Gonza gondolkodása' módja szerént való Férjfi vólt: jó ember talán, de rosz Fejedelem; puha, bujaság szerető, hírtelen haragú, 's örökös háborúságban élt Népének igazságos Fijaival. Őtet szólgálta Helva, a' Népnek szólgála Dokken.

Ki nem találná most ki mind kettejeknek Sorsát? Egygyik hívatalról a' másikra hágott Helva; Dokken tsigaként máskott elébb: amazt fő Tisztségek, Nemesség, Gazdagság, 's Ditséretének jutalmazák; ezt ezer fortélyok vevék körül, ezer rágalmazások nyomták-le; leg-nemesebb tselekedete mellett is, kevés igaz szívű, 's tsak tehetetlen emkerek szerették őtet, a' többiek el-esmerték, vagy nem akarták esmerni. Igy élt ő tizenkét terhes esztendőkig, a' tizeharmadikban le-tevé hívatalát.

Bár melly nagyon dítsérje Dokkent, a' ki akarja, de annak Ellenképét, Helvát se gyalázza igen keményen. Egyedűl a' nagyra vágyás vólt ennek leg-nagyobb hibája, a' többiek mind anak következései vóltak. Kevélysége ellenére is érzékeny vala szíve; keveseknek vólt Barátja, de álhatatosan meg-maradt ezen kevesek mellett. Bizonysága vólt ennek Dokken, a' ki noha, mint Szószóllója a' Népnek, ellenére dólgozott-is néki, a' mennyire tsak akart, és tőlle ki-telhetett; ámbár le-tette-is annakutánna a' Tisztséget, 's viszsza esvén a' magános rendbe, minden Név és Tisztségek nélkül homályos életet folytatott a' Státusban; mindazáltal Helva, a' Fejedelemnek Grófságra fel-emelt Kedvelttje, soha sem szégyenlette régi Oskolai Barátját, mindég leg-belsőbb Barátja maradt néki, meg-tartotta a' meg-tizott Te

szót

ſzót a' vele való beſzélgetésben; oda nyújtotta néki minden ſzerentsétlenségében gyakran meg-útált kezét; mindenkor nyitva tartotta Házajtaját, 's fülét előtte, 's gyakran ſzívét-is fel-nyitotta vólna az ő véleménnyei' nyomos okainak, ha azt egéſzſzen el-nem foglalta vólna a' nagyra vágyás.

Végre, ellenére ſzületésének, ki-hírdettetett első Miniſzternek; 's ezen fénylő póltzon találá őtet Dokken, midőn egynehány, Házáján kívúl töltött eſztendők után, Házájába viſzſza tére.

Eppen magával tanakodott, ha el-menjen é. Barátjához, 's hogy viselje magát eránta? midőn a' Fejedelem Kedvelttje, mihelyst Barátja meg-érkezését meg tudta, oda küldé hozzá, 's magához hívatá. Dokken meg jelent; Gróf Helva pedig pompás, 's újjonnan épült kertjében fogadá el-őtet Az első ölelgetések, és viſzſzonos tudakozódások után meg-mutatá néki mind azt a' pompát, mellyet új Tiſzttségével nyert, 's minekutánna az egéſz Palotát, és kertet be-járták, végre mind a' ketten meg-állapodtak egy Szökőkút előtt, melly leg-nagyobb díſze vala ennek a' meſzſzire terjedő Épitménynek, 's egynehány minutáig halgatásba el-merúlve nézték a' vizet, melly rendkivúl való magasságra fel-szökvén, erőss zuhogással omlott viſzſza.

Végre félbe ſzakaszta Dokken a' halgatást: „ szép! igen szép! Soha sem láttam még illyes néző Játékban ſzebbet; hanem tsak hogy nékem úgy tetſzik, mintha ez itten igen illetlen hellyen vólna.“

És miért Kedvesem?

„Egy tsekélységért, melly egy az én szokott haszontalan ábrándozásaim közzúl.“

S' mi az?

„ Te azt könnyen roſz neven vehetnéd.“

Én vennék valamit roſz neven tőlled, a' kinek tiszta szívét esmerem?

„ No jó! leg-alább nevetsz rajta; de ám légyen!“ — Nézd Gróf, ha én a' vólnék, a' mi

ſoha

soha sem leszek; 's nem-is lehetek, ha éz első Miniszter vólnék, mint Te, soha sem nézhetném ezt a' Játékot a' nélkül, hogy belső részem meg-ne reszketne."

Ó bizonyosan! az ollyan gyenge inakon, mint a' tiéid, minden meg-eshetik. De még sem látom által annak okát.

„ Nézd, Barátom, nézd ezt a' vízjárást! 's mond meg nékem, mit tselekszik az, ha fel-szökésének leg-felső pontját el-érte?

Kűlönös ember! viszsza esik.

„ Ó Kedvesem, 's te ezt nézheted a' nélkűl, hogy így gondolkoznál magadban: Mi? hát ha ez közönséges törvénnye a' Természetnek? Hát hamind en, a' mi ollyan hírtelen fel-hág, éppen ollyan hírtelen szokott viszsza esni?" — Nézd ama' patakot, melly kertedben tekergődzik! az soha sem szökik-fel, gyakran nagy bajjal foly tovább a' tekerületeken, de soha sem-is esik alá, leg-alább észre vehetetlenül! — Hasonlónak lenni ehhez tökéletes igyekezetem, a' tiéd pedig vólt eddig ama' felszökő vízhez hasonlítani. Már sokszor féltettelek tégedet ez előtt-is, de most kétszeresen féltelek, midőn téged, a' Szerentse leg-felsőbb pontján találllak, midőn nem látok feletted semmi fellyebb valót, a' mit te el-érhetnél. — A' szüntelen való változás örökös sorsa az emberiségnek. A' tied ennekutánna már soha sem változhatik-meg a' fellyebb emelkedés által; hát ha az a' le-esés által fogna meg-történni!"

Igen derék Jövendölés, kivált egy Barátnak szájából!

„Vedd azt Intésnek, nem tsupa Jövendölésnek," 's akkor a' leg-alkalmatosabb hellye fog annak lenni egy Barátnak szájában!"

De mit akarsz azzal mondani, hogy semmi fellyebb való nints én felettem. Hát nem az-é a' Fejedelem?

„Sem-

„Semmi fellyebb való, mellyet te el-érhetnél, azt-is hozzá tettem. A' mi nem érettünk van; éppen ollyan a' mi szemeink előtt, mintha nem-is volna.“

De leg-alább fellyebb való, 's ha a' Magasság, és Le-esés, két ollyan el-válhatatlan Testvérek, mint a' mint állítani kedved van, miért esik ollyan ritkán le a' Fejedelem?

„Mert ő nem azért áll ollyan magass ponton, mintha mindenkor magától hágott volna ollyan magassra. A' Fejedelemnek bátorságba léte' többnyire tsak az örökös Tartományokban való elsőségben áll. Ha a' te Fejedelmet tsupán tsak egy nemes embernek Fija volna, a' ki vagy tsalárdság, vagy fegyver, vagy érdemei által emelkedett-fel; akkor még inkább reszketnék ő érette, mint te érted. — De így örökös Fejedelemnek születvén, 's annakutánna az Atyai Fejedelemszékre meg-lévén hiva, egy el-puhúlt Népnek lévén Ura, 's mától fogva mindeg egyformán meg-maradván; ollan ő, mint egy előre folyó patak; tsak akkor válna-fel szökő vízzé, midőn Tsászári Koronára, vagy magános hatalomra törekedne. — — Így gondolkozok én Helva, 's ezzel a' Fel-téttel scha sem álhatnék itt meg a' nélkül, hogy méllyen ne érezném szívemben mind azt a' tseppet, melly annak nagy nehezen el-ért magaságáról zuhogással esik viszsza. — De amott Társaság közelít; Te mostan kegyelmes Úr, 's Grófvagy; nem tsupán tsak Barátom nékem többé. Hálgass tehát arról.“

Ebédeltek, 's az aszstal után Dokken bútsút veve. — „Fontos foglalatosságaim arra kénszerítenek, hogy hólnap vagy két hónapra ismét el távozzak innét. De óh! ne felejtsd-el a' mi beszélgetésünket; az önként el hagyott Nagyságra való emlékezés, sokszor kétszeres bóldogság, de az ollyanra való gondolat, mellyet tőllünk el-ragadtak, kínzó gyötrelem.“

El-útázott, 's alig vólt oda négy hétig, midőn a' közönséges Levelekben látta fel jegyeztetve Barátjának meg bukását.

II. A' Vízomlás.

Tsak ugyan bé-tellyesedett tehát az én ſzomorú Jövendölésem, így ſzolla Dokken, midőn az újság' levelet futékony ſzemekkel végig tekínté. Szegény Barátom! ſoha sem vólt néked nagyobb ſzükséged az én vígaſztalásomra; téged mostan el-hagyni vétek vólna! — Így ſzólla a' nemes ſzívű, gyorsan el-végezte foglalatoſságait, 's el-sietett Hazaváróſsába, hol még akkor az egéſz Város a' ſzerentsétlen Barátjáról beſzéllett; a' kit ezer haſzontalan bolondok tsúfoltak, tíz ezer fortélyos Irígyek rágalmaztak, 's alig ſzántak húſzan a' jobb Lelkek közzűl.

Valósággal meg is érdemlette ő, a' néki oda fellyebb tulajdonított vétkei mellett-is, az utóbbikat. Az ő le-esésének oka, meg-mérettetvén a' Réſzre nem hajlás' mértékén, dítséretesebb vólt ő reá nézve, mint fel-emelkedése. — Az el-puhúlt Fejedelem, meg-ſzokván ſzabad kéjje ſzerént, és tsaknem Despotai módra uralkodni, minden nap újjabb változtatásokat mert tenni Népének már tsak nem el-enyéſző ſzabadságain, 's bizonyosan reménylette, hogy Kedveltje ſoha sem fogja el-múlatni azt, hogy őtet önnmagától támogaſsa mind azokban, mellyek eddig való ſzerentsésének talp kövei valának. Ez ellenben azon magos páltzon, mellyen most vólt, mindég jobban meg-esmerkedvén az Egéſznek Oeconomiájával; a' kinek fülébe gyakorta fel-hatottak a' Nyomorgattaknak kiáltásai; a' ki érzette az Irígységnek leg-nagyobb terhét magára omlani, 's a' kit tulajdon Lelkiesmérete' martzonglásai kínzottak; hírtelen reá únt arra, hogy egy illyen puha Bujálkodónak kezeiben, eſzköze légyen az el-nyomásnak; 's ennél fogva gyakorta méréſzlette Fejedelmének elibe terjeſzteni azt a' veſzedelmet, melly magát a'

Fő-

Főhatalmaſságot egy illyen határtalan, és törvény ellen való el-nyomás miatt fenyegeti; 's végre bátrán ellene mondott néki, midőn egy újj adó felőll vala a' ſzó. A' Fejedelem, nem ſzokván ehhez a' hanghoz, tréfált, midőn előſzſzör terjeſzté elébe a' dólgot, másodſzor komolynak mutatta magát, 's a' harmadik elő terjeſztésre meg-neheztelt — Elég vólt ez a' Helva' titkos Ellenségének! ez haſználta ezt a' ſzempillantatott, ſegítő kezet nyújta a' Fejedelemnek ſzándékában, azt végre hajtá, 's kevés napok múlva el-foglalá a' le-tett Kedvelt' helyét.

Ez, a' ki most mindennek ſzemében gyalázatást, 's tsúfos örömet gondolt látni, 's azt valósággal ſokakéban-is láthatta; az embereket útálva, és kéttségbe esve, egy távol lévő mezei jószágába vette magát, a' hova őtet Dokken-is követte.

Ez ollyan állapotban találta őtet, mint a' millyenben az előtt is látta; el-ſonnyadva a' bánat miatt, egy árnyékképhez hasonlítva, ſzomorú, 's meredt tekintettel, magánosan, 's úgy, hogy alig tudá feléje ki-terjeſzteni karjait, és őtet rontsolt ſzívéhez ſzorítani.

„Tsak te maradſz tehát mellettem?" így ſzólla végre a' ſzerentsétlen, egynehány ſzótlan minuták után; 's le-rogyott a' Dokken kebelére.

Soha sem kételkedett még Helva a' felőll?

„Nem? azt gondolod? ó Iſtenemre, igen-is, sőtt még mintegy most-is kételkedem, midőn már látom, 's érzem azt. — Nékem vólna e' Barátom? nékem, a' ki el-estem, 's el-tapostattam! nékem, a' kit ſzámtalan gazemberek, a' kiket ez előtt tulajdon kezeimmel emeltem-fel a' porból, most midőn a' városból ki-jöttem, tsaknem sárral hajigáltak? Dokken, Dokken, esmerſz-e' te bóldogtalanabb Teremtést nállamnál?"

Leg-alább egygyet se, a' melly magát ollyan ſzerentsétlennek' érzené.

„Jőjj te is, 's mondjad, hogy nem kellene azt tennem! mint némelly haſzontalan vígaſztalók, a'

 kik

kik hideg ajjakakkal, 's még hidegebb ſzívvel azt fetsegték előttem, hogy mind az, a' mit el-veſztettem, nem több, 's nem kevesebb, mint azok a' kártyaházak, mellyeket a' Gyermek magának épit, 's mellyeket a' bőlts hidegvérrel lát öſzve omlani — Eſztelenek! Nékem mondani azt, a' ki egéſz életemben ezen Javak után törekedtem — hogy sikeretlenül-e' vagy haſzonnal, az a' dologra ſemmit se tartozik — a' ki már reménylettem-is, hogy azokat el-értem, 's most viſzſza vettetve látom magamat az alatsonyságba, és a' gyalázatba."

Bár az utólsót ne tudnám Kedvesem! — Helva, a' nemes ſzívű, derék Helva el-veſzthet egy fényes őltözetet, 's azért még-is Helva maradhat.

„Halgass Dokken, 's ne hízelkedj nékem alkalmatlan időben! — Te vagy még az az egygyetlen egy ember, a' kit én ſzeretek, engedd-meg azt nékem továbbra is. — De mit-is érzel te abból hideg ſzívű, a' mi az én kebelemben dühösködik? A' te kivánságaid mindég mérsékletlek voltak, keveset kivántál, 's azt a' keveset-is hév nélkül. Meg-indúlás nélkül állottál-fel, mint valamelly nem tetſző vendégség mellől, 's nem gondoltál fel-téteiddel 's érdemeddel, midőn Elenkezőidnek fellyebb hatalmakat éſzre vetted. — Én ellenben, a' ki mind eddig fellyűl múltam Irígyeimet, es Gyülölőimet, én a' ki a' leg-fényesebb magosságra emelkedtem-fel, én — most egygyetlen egy reményletlen tsapása által a' földre tiportatva, 's megútáltatva éppen attól az Úrtól, a' kit az én éles látásom ezer veſzedelmekből ſzabadíta ki, a' kiért Lelkemet ezer vétkek nyomják! — Hah! hah! — — 's azoknak a' tsapodár Udvariaknak nevetése; az én belső ſzavam; 's azoknak hideg ábrázatjok, a' kik eddig ruhámnak ſzélét tsókolták! — — Ó Dokken, ha te azt érezhetnéd, vagy leg-alább gondolhatnád, akkor meg-lennél a' felől győződve, hogy az én Lelkemre nézve ſemmi meg-nyugtatást nem lehet többé ki-gondolni!"

Szegény Helva, ha az én ſzánakozásom tehetné.—

„Nem,

„Nem; arra-is érdemetlennek érzem magamat: talán semmi szánakozást sem érdemlek, annál kevésbbé pedig a' tiédet. Hányszor beszéltél te siket füleknek! — akkor-is, midőn utólszor láttalak tégedet! ó Dokken! a' Szökőkút! a' Szökőkút! azt ugyan én két órával el-menetelem előtt el-rontattam, de az emlékezetét a' mi a' mellett tett beszélgetésünknek, ki ronthatná azt el?"

Ezen szavaira meg ragadá Dokken Barátja kezét, halgatott, és sírt; meg-ölelé őtet, 's be-siete egy a' mezei jószágban közel eső Kastélyba. Hijjában igyekezett ő hét napig minden lehető eszközöket elő venni annak meg-nyugtatására; Helva vígasztalatlan maradt, 's hogy nyomorúságát még nevelje, azzal a' szomorú, 's ollyan közönséges képzelettel kínozta magát, hogy az ő fájdalmának mértéke mindég egyforma nehéz, 's minden meg szűnés nélkül fog tartani. — „Ha az én veszteségem, (így gondolkoda) igazi veszteség, és viszsza pótolhatatlan, pedig reám nézve az; hogy szűnhetne a' meg valaha, mind addig, míg én itt meg-útáltatva, le-alázatva, 's ki-tsúfoltatva, senkinek barátja nem lévén, és senkitől sem szerettetve, húzom nyomorúlt életemet? " — — Hijjában fogyasztá-ki magát Dokken a' példákból, és okokból; a' mélly fájdalomnak vigasztalást kell látni, hogy enyhűljön; a' bizonyításokra, és vígasztaló okokra halgatni, csak a' tsendesedő Indúlatoknak lehetséges.

Minthogy Helva gyakorta emlékezett a' Szökőkútnál tartott utólsó beszélgetésekre, ebből azt következteté Barátja, hogy talán valamelly ehhez hasonlót példázó tárgytól vévén a' vígasztalást, inkább fogna bóldogúlni vele, mint minden eddig való próba tételeivel; 's egy szerentsés történet segítségére volt néki plánjának ki-gondolásában, mellynek végbe vitelét nem sokára halasztá.

A' Helva mezei jószága a' leg-helyesebb részében feküdt az Országnak; egy meg-lehetős nagyságú Folyóvíz, — mit tesznek a' nevek a' dologhoz

veléjére! — folya-el mellette, 's hangos, tsaknem egy fertály mérföldnyire hallatszó zuhogással omlott egy igen meredek sziklárol. Körül belől dombok voltak, mellyekről-vegig lehetett látni a' folyónak legnagyobb részén; 's ezek közzül egygyikre fel-vezeté Dokken, mint egy tsak történetből, Barátját egy regueli sétálása közben.

„Melly' pompás nézö Játék! így kezdé szavát; nézd tsak Helva!

Egy félig arra vetett tekintet, 's egy hideg: Valósággal! volt az, a' mit ö erre tett és szóllott.

„Mennyire meg-változva, folytatá Dokken hideg vérrel, 's ezen érzéketlen kezdeten meg nem ütközve, szavait, válik tajtékká ama' kőszikláról lezuhanó patak! millyen félelmes zúgást okoz le-rohanása! mennyire özve van ögyeledve ez a' folyónak fenekéről fel-kavart homokból, és vízből álló zavarék! mitsoda egészszen újjnak tetszö Valóság származott ebből az özve elegyedésből! mint el-veszteté elébbeni átlátszóságát! Kitsoda gyaníthatná ebből, a' habokból, és tajtékból álló fehér hegyből, melly amott zuhogva omlik-le, azt a' kőszikla tetején lévő tiszta forrást! — O Helva! mennyünk még egy darabig utánna.

Úgy tselekedtek. — „Nézd tsak! ismét el-kezde Dokken egynehány száz lépésnyi távolságra szóllani: már itt némelly hellyeken kezd meg-olvolni a' tajték; már millió habotskák enyészték-el vizzé, de még mindég tsak fehér a' tolúló víz, mintha hóval volna el-borítva. — Hát ha még tovább nézzük, hogy meddig fog így tartani:"

Tovább menének: mentül tovább mentek, annál inkább tsendesedett a' víz zúgása, annál inkább oszla a' tajtékból álló Lepel, 's végre megint ollyan átlátszóan, mint a' Kristály, tsendesen, 's a' Naptól súgároztatva folyt, mint a' kőszikláról való le-omlása előtt.

„Látod e' itt valami nyomát az elébbeni le-rohanásának, 's annak a' zavaréknak mellyet az okoza?" Nem!

Nem! semmit!

„No jó Helva! lásd, ehhez a' le-omló vízhez hasonlít az emberi Lélek a' szerentsétlenségben, 's annak utánna. — Ha az ennek előtte szerentsés ember, hirtelen le-esik arról a' magaságról, mellyen elébb vóit, meg-indúl Lelkében, 's el-hagyja őtet a' Lelkibéke, 's a' mindent el-túrő bátor szív. — Semmit sem hasonlítván többé az elébbi Valósághoz, minden képzetei szomorú Ideákkal vagynak el-telve, a' Teremtettségnek minden örömei meg-vagynak halva reá nézve; 's néki minden ember társainak mosolygása kínzó gyötrelem, a' kik őtet tsúfolni láttatnak, 's nevelik a' meg-változás miatt szenvedéseit. Hogy végre egészszen ki-meríttse nyomorúsága mértékét, örökké tartóknak képzeli kínnyait, 's borzadva emlékezik a' jövendő esztendőkre, melly mostani állapotját kétszerte teszi keserűbbé. De mit-is tehetne egyebet! Körül van vétetve egy ollyan homályos ködděl, mellyen gyenge tekintete á' nem hathat. Önnmagában nints semmi Segedelem, leg-alább igen kevés, melly a' gyéren találkozó Bőltsek' ritka öröksége. Külső szabadúlást nem lát, nem hiszen, 's nem gondol magára nézve. — Illyen hánykódások közt folynak-el egynehány napok, hetek, leg-sellyebb néhány hónapok; de midőn ekképpen menne elébb, hirtelen meg-tompúl a' kínzó bánatnak éle; ollykor ollykor újjabb kötelékeibe keverődzik a' gyönyörűségnek; igazi betset nyér előtte a' Magánoslság és tsendesség; 's mentűl tovább távozik, annál inkább viszsza tér a' bátorság, és Ifjúi erő Lelkébe; míg végre, ha szinte nem éri-is el elébbeni bóldogságát, leg-alább igen közel lesz ahhoz. — Ha ollyan erőssen be-hatott a' Szökőkút képe a' te Lelkedre, a' mint gyakorta észre vettem beszédedből, nyomd-be ezt a' mostanit-is mellyen szívedbe! Mi vagy te véges Valóság, hogy örökké egyforma szerentsét reményleszsz, vagy félsz az örökké egyforma szerentsétlenségtől? Egyedül a' sokáig való tartósság elégséges arra, hogy néked amazt meg-szokottá, ezt pedig el-viselhetővé tegye.

De

— De ez csak a' leg-nagyobb nyomorúságban leg-utólsó vígaſztalás, a' mellyre néked leg-kilsebb ſzükséged sints. Nem maradt-é még néked még ez a' mezei jóſzágod, melly a' Természet ſzépségeivel, 's távol esik a' nagy Világ zsibongásától, mellynek meglátása minden nap újra ſzaggatná fel ſebedet? Nints-e' még néked egy Barátod, 's lelki ereid, mellyek magokban-is elégségesek a' Társalkodásra? Bátran Helva, bátran! A' zuhogva le-omló Folyó nem fokára ismét tiſztán, 's tsendesen fog folyni!"

Helva halgatott; komolyan magába térve, három futékony tekintetet vetett a' közel lévő Folyóvízre, 's kéſzűle haza térni, a' nélkül, hogy vagy ellene ſzóllott vólna Barátjának, vagy helybe hagyta vólna mondását: azomban még is ſokat bátznala ez a' beſzélgetés ő reá nézve; 's a' következés kevés hónapok múlva meg-mutatá, hogy Dokkennek igazsága vólt.

III. A' Viſzſza-hívás.

Le-folyt már egy eſztendő, 's a' Helva búslakodása nyúgodalommá változa. Három eſztendők teltek-el, 's nyúgodalma vídámsággá változott által. Ő el-telve belső érdemének érzése által, meg-tanúlt már meg elégedni önnmagával; meg-tanúlta, hogy egy kitsíny Társaság' javának munkálása; 's egy tsekély ſzámú tsoportotskától nyert köſzönetnek bé-aratása elég foglalatoſságot adhat a' munkás Léleknek; Attya vólt Jobbágyainak, 's tiſztelt Társalkodója Szomſzédjainak, és — a' mi mindeneket fellyül múlt, ollyan emberré lett, a' ki minden eſtve tartott ſzámadása mellett — úgy fogjuk pedig lellyebb találni, hogy ezek meg-lehetős ſzoros ſzámadások vóltak — az el-töltött nappal meg-elégedve allhatott-el, 's vídám Lelki esmérettel, és élesen látó ſzemmel kelhetett-fel más nap reggel.

Mennyire örűlt Dokken ennek a' ſzerentsés változásnak! Mint lettek ő, és Helva ismét egy Lélek-

lekké két tekben! Mint fel-oſztottak most mindent egymáſsal: foglalatoſságaikat, gyönyörűségeiket, tanúlásaikat, 's még gondolatjokat is.

De az alatt, míg ők ketten nem gondolván a' nagy világgal, és az alatsonyabb emberekkel, tsendesen éltek a' bóldog nyúgodalommal, 's annak megesmérése által érdemesekké tevék magokat erre a' nyúgodalomra, az Orſzág' Fővárosában sok változások estek. A' Fejedelemnek öſzve zavart hörnyűlménnyei még inkább öſzve zavaródtak Szükségei nevekedtek, Jövedelmei fogyton fogytak, de költségei még-is ugyan azonok maradtak. Az ő előſzſzör mélséklett terhelései már most keménységgé váltak, Népének elébbeni kedvetlensége fel-ſzóval való zúgássá. Nevelkedtek a' Státus' adóſságai, 's azokkal egygyütt az adók-is, az adókkal pedig az Orſzág' terhei. Mind addig, míg ennek a' nem bőltsen rendelt igazgatásnak terhe tsak a' Pólgárokon és Paraſztokon feküdt, tsak a' sóhajtások, és könnyhúllatások mellett marada a' dolog. Leg-fellyebb minden héten ſzámos Jobbágyok nyújtották-bé Fejedelmi Uroknak a' Kérő írásokat, ollyanok, a' kik közel valának a' zálogoltatáshoz; de a' ki kegyelmesen méltóztatott azokat olvaſatlan, és meg-halgatatlanúl hagyni. De most érzeni kezdették a' köz emberek, a' Főbbek, és a' Nemeſség, melly bajos az, ha tsupa kóldúsokból állanak a' Jobbágyok; érzették nevekedni magokon a' mindég ſzaporodó Adóknak igen nagy terhét; látták enyéſzni a' közönséges Hitelt, 's ki-tsúfoltatni elő Juſsaikat; látták, hogy a' Státus' igazgatása egygyik kézből a' másikba megy által, de ollyanba ſoha se, a' melly arra érdemes vólna; 's az ő mind ezek felett való kedvetlenségek hangos panaſzſzá, 's igazi engedetlenséggé vála.

Nem ſokára az egéſz dolog annyira ment, hogy a' Fejedelem tartott attól, hogy Orſzágának Rendei a' Birodalombéli Fő Itéllő Székhez folyamodnak; félt a' nyilván ki-rontandó tökélletes veſzedelemből, 's valami Tsáſzári Követség ki-neveztetésétől. Most

már

már el-enyéſzett bátorsága. Ő, a' ki ſemmivel sem gondolt, midőn mindennel bővölköde, kéttségbe esett most a' ſzükség idején. Nyughatatlanúl keresett egy ollyan Férjfiat, a' kinek vállaira viſzſza gördíthetné az Uralkodás' terhét, 's a' kinek árnyéka alatt ki-nyúgodhatna; de egyre se talált.

Az alatt az Orſzág meg-tanúlta esmerni a' Helva érdemét, minekutánna ő el-távozott. Minden elibe bé-nyújtott írásban ezeket a' ſzavakat olvasta a' Fejedelem: A' Helva elől űlése alatt az egéſzſzen másképpen vala; minden egyenetlenségre ezt a' ſzemrevetést hallotta: Helva ezt el-tudta vólna rendelni. Ő maga-is emlékezett rá, hogy néki akkor jobban vala állapotja, 's Kaſzſzájából több öröm napok adása telt; Vadáſzó kotsija kevesebb Kóldúsoktól vólt körűl vétetve. Hirtelen viſzſza tére azért Lelkébe ez után az el-űzettetett Férjfiú után való óhajtozás, 's egy nyughatatlan ſzempillantásában életének, egy tulajdon kezével írt Levelet küldé hozzá, mellyben ennek a' meg-vettetettnek kegyelmes ki tételekkel ígérte elébbeni Tekintetének, és Hivatalának viſzſza adását.

Az Irást kezéhez vette Helva, 's két nappal az után, egy ſzép tavaſzi reggel, bé-lépett mosolygó ábrázattal abba a' Lugosba, mellyben Dokken már mint egy fél óra ólta Lelkét olvaſáſsal, érzékeit a' tilzta reggeli Levegővel való élélsel legelteté. — „Nézd tsak, így ſzólla, 's egy fel-tört Levelet tarta elébe Dokkennek; nézd mit méltóztatik nékem a' Fejedelmi Udvar egy Lovas Követ által küldött Levelében ajánlani.“

Dokken tsudálkozott, olvasta a' Levelet, 's még inkább tsudálkoza. Még egyſzer végig futá azt, 's egy bizonytalan, tsaknem nyughatatlan tekintetet vetett Barátjára.

„No, jó Dokken, hát olvastad-e'?

Már kétſzer.

„Nem kellemetesebbek-e' ezek a' ſzavak, mint a' téj, 's nem édesbbek e' a' méznél?“

Ó

Ó igen, nagyon-is édesek! De — hát mit fogsz te mostan tselekedni?

„Erre nézve jobban kellene engemet Dokkennek esmerni. Magad akarod talán az én alázatos, de ellenkező köszönetemet pennámba diktálni? vagy pedig tsak magam írjam-meg?

Igen, magad írd meg.

„Nézd-meg hát, hogy hellybe hagyod-é ezt a' gondolatot. Van már fél órája, hogy én ezt a' kegyelmes ajánlást kaptam, mindjárt használtam azt az időt a' Feleletírásra fordítani."

Nagyon meg határozva, de talán igen-is hirtelen! Hátha majd a' példa beszéd szerént, jobbat álmodsz az éjtszaka?

„Jobb tanáts annál nem lehet, mint el-kerülni a' rabságot, mindőn az lehettséges."

Dokken nem ellenkeze tovább, mert tulajdon szíve egygyet értett vele. A' gondolat le-íródott, 's által adatott a' Feleletre várakozó Követnek. Helva, bízván a' Fejedelemnek előtte esmeretes kevélységében, szabadnak gondolta magát minden további ehhez hasonló ajánlástól, 's huszonnégy óra után egygyik Barát se emlékezett többé, hasznosabb dólgokkal foglalatoskodván, egy szóval-is az egész történetre. — De mitsoda ki magyarázhatatlan tsudálkozás lepte-meg Helvát, midőn a' negyedik reggel előtte a' déli órának, meg-látott egy Lovagót egygyetlen egy Követőtől kísértetve Kastéllya udvarára be-vágtatni, 's ebben a' Lovagban első tekintettel a' Fejedelmet meg-esmeré.

„Úgy-e' Gróf Helva, így szólla ez az elibe siető Helvának, úgy-e' hogy nem igen várt vólna ma illyen Vendéget?

Meg-vallom Kegyelmes Uram, nem.

„Pedig tulajdonképpen szólván, maga hívott engemet ide. Ott, a' hol az írásba tett kérés nem használ, használ talán a' szóval való előterjesztés 's a' barátságos beszéd. Ma délre Vendége akarok len-

lenni magának, maga pedig légyen estvére az én követőm.

Helva meg-hajtá magát halgatva, 's bé-vezette Vendéget azzal a' tisztelettel, melly egy Fejedelmet illet, Kaſtéllyába; alig vóltak egyegyütt annak egy Szobájában magokban, midőn a' Printz mindent el-követett, a' mi a' leg-erőssebben álló Feltétet is ingadozóvá teheti. A' maga elébbeni tévelygésein való bánkódás tette a' kezdetet, ezt követték ſzámtalan erősítések a' mostani jobb meg-győződése felől, — hasznosnak tetsző tsábító Igéretek, ſzabaddá tétel abban, hogy maga eſzközölje ki magának a' főbb rangokat, 's Jutalmakat; ehhez járúlt végre a' baráttságos Szív' terméſzetesnek tetsző kiöntése; úgy hogy ha valami harmadik Tanú lett vólna jelen, egy forróan ſzerető Barátot, és nem a' Fejedelmet gondolta vólna ſzóllani.

Helva el-háritá magáról a' Fejedelem mentségeit, vagy is inkább maga vádolását; tántorithatatlanúl maradt annak hízelkedései és Igéretei mellett, de meg-indúla maga meg-határozásán. Ő úgy is ſzerette még a' Hertzeget, mint Embert Most tsak ezt látta maga előtt, 's meg-indítá őtet az ő viſzontagságainak le-rajzolása. Tsak nem ki-szalada ajjakain egy hirtelen tett Igéret. Alig vólt annyi ereje, hogy időt kérjen magának ebéd-utánnig, a' gondolkodásra, 's a' Printz bár melly' jól érzett is az Emberek meg-nyerése mesterségéhez, ſzint ollyan tapaſztalatlannak mutatta magát annak haſználásában, mert nem gondola ezzel a' kedvező, ſoha többet viſzſza nem térő ſzempillantattal, Helvát bizonyosan meg-nyeretettnek tartotta, mosolyogva engedte-meg néki azt a' kevés gondolkodásra való időt, 's egy más ajánlást-is el-fogadott, hogy a' lovaglásbeli fáradságtól egy órátskáig magát ki-nyúgodja.

Egy illyen időköz vólt az, a' melly után Helva, el-hagyattatva ſzeretett Dokkenétől, nagy tűzzel kívánkoza. Ez a' nemes szívű, de Fejedelmektől félő Barát, átlátván ennek a' váratlan meg-je-

jelenésnek okát, a' Kastélynak leg-távolabb eső szobájába vevé magát, a' hol őtet az ő Helvája felöli való gondoskodás, 's az annak érzékeny szívéhez való bizodalmatlanság, kénszérité hol az ablaktól fogva a' kementzéig, hol a' kementzétől fogva az ablakig fel 's alá járni. Most meg-nyíla az ajtó, 's Helva néki nyakába borúlt.

„ Kérlek kedves Barátom, tanátsolj valamit! adj tanátsot, mit tselekedjek?"

Az én tanátsom igen keveset, használna ha Helva maga nints arról meg-győződve, mit tselekedjen. De mond-el mi a' szándékod, 's én azután majd meg-vallom, mit érez szívem, 's elmém mit gondol.

Mind egy szóig el-mondá most Helva az ő közte, és a' Printz között tartott beszédet. Az el-beszéllés hangja elégséges vólt akármelly halgatóval el-hitetni, hogy már annak akaratja egészszen meg van nyerve, de el-titkolá Dokken ezt az észre vételt. Most már el-végezte Helva az előbeszéllést, 's ők éppen egy nyitva lévő ablak mellett állottak, a' melly előtt egy tsínos munkájú kalitzka függe, mellyben egy madár repkedett. Mintha mélly gondolatban lett vólna el-merülve, 's mintha tsak az ujjával játszana mint egy akaratja ellen meg-tasztita Dokken a' kalitzka ajtaját; az fel-nyila, 's a' madár ki-repült a' leg közelebb lévő Háztetőre.

Mit tsinált! kérdezé Helva.

„ Egy Fogolyt szabadítottam ki."

Önként?

„ Nem; tsupán vigyázatlanságból.

De az előttem igen kedves vólt, ollyan szépen énekelt!

„ Mit tesz az; hát tsalogasd viszsza magadhoz." Mintha az viszsza jönne az én tsalogatásomra.

„ Ha valami előtte kedves ételt, 's szebb kalitzkát mutatsz néki, miért ne?"

Hátha több étellel kínálnám meg, mint a' mennyit szabadságában egész élete alatt találhat; még

se lenne ollyan bolond, hogy a' kalitzkát fel-tserélje a' szabadsággal.

„Nem? valósággal? Hát az igaz-e', hogy történnek az állatok kőzt, mellyek ollyan méllyen alattunk vagynak Lelki-erejekre nézve, ollyan esetek, a' mellyeknek végbe vitelében azok minket sokkal fellyül haladnak? — — Merően nézett ekkor Helva a' Dokken szemébe; de ez folytatá nyúgodtan szavait: Kivált pedig ha te magad űzted vólna azt ki, ha az már ki-nőtt, és repűlni tudó szárnyaival egészszen tudná használni szabadsága' szerentséjét, ha —

„Dokken! Dokken! értelek, 's ímé itt a' kezem —

Magadnak, ne nékem tégy fogadást. En téged gondolkodásodra hagylak. De ha azomban ez a' képezet téged' meg-sértett, könnyen találhatsz vigasztalást egy másikban, mellyet néked hűséges Vadászkutyád tsak nem minden nap nyújt. Sok izben el-űzettetvén, viszsza jön az első hívásra, 's az elibe nyújtott eledelre. Igaz, hogy az egy nemes, 's hűséges állat, de tsak szólgaságra termett.

Ekkor hírtelen el-távoza Dokken; a' Gróf a' legkínzóbb nyughatatlanságban maradt hátra, meg-határozván azt, hogy mit tselekszik, de annál kevésbbé tudván meg-határozni, mit szóljon. Büszkébb lévén, mint sem hogy valami nem igazi színt gondoljon-ki, átlátta annak lehetetlenségét, hogy a' Dokken beszédét ismét elő beszélje a' Fejedelem előtt. Most, midőn tanúló szobájába ment, hogy meg-nem háboríttatva eresszse magát gondolatainak, 's le-akara űlni a' Szófára, most egygyetlen egy tekintet, mellyet Iró asztalára vetett, mind azt szólgáltatott néki a' mit keresett, bátorszívűséget, elégséges okſőket, 's maga mentséget. Most már szégyenlette-is hogy egy Barátra vólt néki szüksége, a' ki őtet a' nagy világ sikámló útjától meg-tartóztatná. A' mit ez a' bátorszívűség adott, 's ez a' szemérmetesség lehellett beléje, az egygyetlen egy tekintet vólt az ő Napkönyvére; 's hogy miből állott tulajdon képpen ez

a'

a' Napkönyv, vagy hogy mire indította az őtet, azt kevés szempillantat múlva önnön maga fogja nékünk meg-mondani.

Mert most el-jövének meg-jelenteni néki, hogy Fejedelmi Vendége a' Szobában fel 's alá járkál, 's hogy az Aſztal meg-van terítve. A' Gróf azonnal ő Fejedelemségéhez sietett. Le-űltek az Aſztal mellé, 's a' Printznek intésére az ebéd után minden tselédek el-távoztak.

„No Gróf Helva, el-kezde szóllani, el-tőlt a' gondolkozásra való idő; 's reménylem, hogy úgy határozta-meg magát, mint egy ollyan rangú, 's talentomú — — 's mint egy ollyan emberhez illik, a' ki nékem Barátom, valamint hogy én a' vagyok néki.

Helva. Fejedelemséged egy ollyan nevet tulajdonít magának, a' mellyért én alázatos köſzönettel tartozom. De éppen azért reménylem, hogy ſzabadságot nyerhetek világosan beſzélleni.

Fejedelem Szóljon!

Helva. Szabad leſz Bé-vezetés hellyett egy két periodust előre botsátani?

Fejedelem A' mennyit akar! Azon idő alatt igen meg-kellett vólna magának változni, ha annyira ſzeretné a' haſzontalan ſzóſzaporítást; pedig mind az, a' mire ſzükség van, nem tetſzik nékem ſzóſzaporításnak lenni.

Helva. Én mintegy húſz eſztendős Ifjú valék, midőn egykor az én Jelenlétemben két éles látású, 's külömböző esméretekkel bíró Férjfiak vetélkedtek egymáſsal az emberi Sors felett. Keserűen vádolá egyik a' Sorsot, hevesen óltalmazta azt a' másik; mind ketten ſokáig vetélkedtek, 's még-is a' mint meg-ſzokott esni, ſemmit se határoztak meg. Legtöbb beſzéddel élt a' Vádoló. Ezer tartós fájdalmak helyett, alig talál az ember, a' mint ő állítá, három hírtelen el-tűnő gyönyörűséget; 's még ezek közt is, ha ſzoroſsabban meg-vi'sgálná, kettőt tsak képzelt Javaknak esmerne. Sőt ha lehetséges vólna, hozzá tevé ezt, hogy minden ember ſzoroſsan fel-je-

 gyez-

gyezhetné kedvetlen, és örvendetes óráit, az eſztendő végével úgy találná, hogy bizonyosan tizenegy és fél hónap alája van vettetve a' szomorúságnak, és Barátnak. — Ezen állításon én igen meg-ütköztem; erőſsen fel-tevém magamban, hogy ennek igazságos, vagy igazságtalan vóltát ki-tapogaſsam. Mindjárt fel-jegyzém minden eſtve az én gyűjtött tapaſztalásim, és érzeménnyeim ſummáját, 's haſonlatosságot tevék kedvetlen, és örvendetes óráim között. Nem ſokára ſzokásommá vált az, a' mi előſzſzör tsak próbatétel vólt. Még azután-is, midőn takarékosabban bántam az idővel, midőn a' Státus fő Tiſztségeiben, gyakran gondosan fel-kellett oſztani minden minutát, külön ſzakaſztottam a' társalkodásból, foglalatoſságaimból, és nyúgodalmamból néhány fertály órát, hogy végre hajtsam ſzámvételemet.

Fejedelem. Na 's mit talált a' ſzerént a' ſzámvétel ſzerént?

Helva. Azt, hogy igaz ugyan, hogy a' kedvetlen órák nagyobb ſzámmal vagynak, mint az örvendetesek, de hogy annak a' világi Böltsnek még sem vólt igazsága, midőn azt állítá, hogy az egyarányúsághoz képpest, amazok húſzſzorta haladják tellyűl ezeket, hogy még —— De nem akarom mind elő hozni azokat az élſzrevételeket, a' mellyek ebből folynak, tsak ezt az egygyet akarom meg-esmertetni Fejedelemségeddel, hogy én akkor leg-kevésbbé vóltam meg-elégedve, napjaimnak ſzámbavételével, midőn Pólgár társaim a' leg-ſzerentsésebbnek tartottak. — Imé Kegyelmes Uram, itt van azoknak az Időknek ſzámbavétele, midőn én naponként egygyik léptsőről a' másikra hágtam fellyebb, midőn a' Gróſi rang vólt tzélom, 's nem ſokára az után jutalmam. Millyen kevés veres vonást lehet itt látni mind egygyik hónapnak végén! Mennyire el-ragadák — a' mit az én Fejedelmemnek el-kell hinni ſzavamra, minthogy igen ſok volna azt által olvasni, — mennyire el-ragadák a' gond, az irígység, a' Félelem, tsaknem minden óráját a' Napnak; mennyire magok-

hoz

hoz vonták a' ſzéllyel omlott, vagy el-érendő plát nok még az ébren tőltött ejtſzakai órákat-is! — Itvan az én meg-bukásomnak idő pontja! egy egygyetlen egy fekete vonás! egy ollyan idő (laſsú, 's érdeklő hangon) melly egéſzſzen a' gyáſznak van ſzentelve, annyira, hogy annak viſzſzatérését, 's az azzal járó gondokat egy Királyi ſzékért sem tserélném-fel! De végre egy Barátom találkozott, a' ki előtt fel-nyitottam siket füleimet. Akkor a' fekete vonások ismét öſzve elegyedtek a' veresekkel; az utólsók laſsan laſsan mindég nagyobb ſzámra nevekedtek; míg végre mostan — Hálá néked örökös Gondviselés! — ezek annyira meg-ſzaporodtak, amazok pedig úgy meg-kevesedtek.

Fejedelem. A' mi hogy abban a' tiſztségben, a' melly reá várakozik, ennekutánna-is meg-történe rajta, kegyelmesen fogadom.

Helva. Nem történne, 's nem-is történhetnemeg. Nem, Kegyelmes Uram! nem hijjában mondtam én ki azokat a' ſzavakat ollyan laſsan arról a' gyáſzról, mellynek viſzſza térését ſemmi Királyságért sem fogadnám-el; nem hijjában köſzöntem-meg a' Gondviselésnek, hogy a' nyughatatlanság által nyúgodalomra vezérlett. Nem élni az ajándékkal megsértetés annak adójára nézve, 's esküſzöm az — —

Fejedelem. (meg-sértetve) Ne esküdjön Gróf! mert gyanítom esküvését. Nem akar valósággal engemet a' Fő városba követni, 's el-fogadni az ajánlott Tiſztséget?

Helva. Nem; az meg-változhatatlan akaratom.

Fejedelem. (komoly hangon) 'S el-felejtette, hogy hatalmamban áll, még ezt a' nyúgodalmat-is, mellyre olly ſokat épít tőlle el-ragadni? hogy egy erőſsebb helyet rendelhetek jövendőbéli Lakhelyének? egy ollyan helyet, a' hol az eſzelősködő Barát nem haſzontalankodhatik többé Dokkenjével, 's a' Vízomlás mellett — mert ezt a' gyermeki játékot-is régen tudom, — nem vígaſztalhatja magát meg-érdemlett le-tételése felett.

 Hel-

Helva. Mi? 's azt-is tudja Fejedelemséged, 's még sem láttatott azt tudni elébbeni egygyütt beſzélgetésünk alatt? — Ó hálá légyen az égnek, most már nevekedik bátorságom! Én valósággal féltem az elébb, hogy ellenkező feleletem által, többet sértek meg Fejedelemségedben, mint a' tsupa Fejedelmet; hittem a' baráttsági erősítéseknek, mellyek a' mint most látom nem egyebek vóltak Státust illető Fortélyoknál.

Fejedelem. Helva juſson eſzébe, hogy tsak egy ízavamba kerül fenyegetésemet tellyesíteni.

Helva. Akkor nem vólna Fejedelemséged az a' Fejedelem, a' kit még akkor-is ſzerettem, mikor magától el-taſzíta. Úgy tsak egy Tirannus tselekedne, pedig jobb vólna annak Rabja, vagy véres áldozatja lenni, mint Mívſzere. De nem, attól nem félek, igen betses Fejedelemséged előtt a' mostani, és utó világ' ſzava, igen fontos egy ollyan tselekedet; melly könnyen a' zúgolódó Nép kedvetlenségét. —

Fejedelem. Nyomorúlt Moralista! már most magam-is látom, hogy mi nem illünk egymáshoz, és hogy maga inkább el-van romolva, mint sem hogy Miniſzter lehetne. — Parantsolja-meg, hogy a' Lovamat vezeſsék elő.

Helva. A' Fejedelemséged parantsolatja egyſzerre fog tellyesíttetni. (el-megy.)

Az alatt, míg a' Hertzeg a' Lóra hágott, még egy haragos tekintetett vetett elébbeni Kedveltjére, 's meg-tiltotta néki, hogy ſoha ſzeme elébe ne kerüljön. Ez ollyan tilalom vala, mellyre néki leg-kisebb ſzüksége se vólt. Mert akarmint ſzerette-is Helva a' Jóſzágát és Jobbágyait, 's ezek bármelly igen kedvelték-is őtet, még-is arra vivé az Udvarnak még meg-eshető Fortéllyaira való tekintet, 's a' Fejedelem' haragjától való félelem, hogy birtokait el-adja, 's egy ſzomſzéd Tartományba végye magát, a' hol ő a' Dokken társaságában élte-le bátra lévő napjait, még inkább betsűltetvén moſtani meg-vető feleletéért, mint azért a' fénnyért mellyel az előtt bíra.

XIII.

XIII.

Aristodem.

Görög Történet.

A' Had lobogtatta vért tsepegő záſzlóit Meſzſzéniának termékeny földjén, 's a' Spárta' Fijai, kik fegyverek közt nöttek-fel kéſzültek Meſzſzéniára rontani. Mindnyájan egy ſzentséges esküvéſsel köték öſzve magokat, hogy elébb Hazájokba viſſza nem térnek, míg ezt az ellenséges Tartományt meg-nem hódoltatják. Akármillyen bátrak vóltak-is a' Meſzſzéniaiak, még-is az ő Fő Vezérek jól által látta, hogy nem bátorságos vólna puſzta mezőn, egy ollyan Néphez mérni magokat, melly a' gyermekségétől fogva gyakorlott fegyver forgatásba bele tanúlt, 's méréſz bátorsággal van fel-ruházva. Ő minden erőſségeket meg-rakott Fegyveresekkel, és tsak itt ott méréſzlett ki tsapni, a' mi oſztán ſok ellenséget lázzaſztott-fel, és kéntelenítette a' Spártaiakat Hazájokba viſſza fordúlni, a' nélkűl hogy valami haſznot nyertek vólna.

De tsak ſzemrehányásokkal fogadták őket Hazafi társaik. — Hát, így ſzóllottak ők, Spártának Fijai vagytok ti? hova maradt a' ti bátorságotok, hova a' ti tett esküvéſsteknek bé-töltése? hol vagynak a' meg vétetett Városok? Az alatt, míg mi győzedelmi koſzorúkat kötünk, 's oſzlopokat emelünk,

ti

ti minden haſzon nélkül fordúltok viſzſza, a' mi nem kevésbbé gyalázatos, mint ha lá nánk, miképp' futtok az ellenség előtt. — Nem, te nem vagy az én Fijam, mert nem vetted örökségúl Atyádtól a' bátorságot, így ſzóllottak az Öregek. Bánom a' gyermekkorodban veled tett gondoskodásomat, mert a' vitézség helyett bátortalanságot ſzoptál mellyemből; így ſzóll az Anya. Soha sem fogom én egy ollyan Férjfinak nyújtani kezemet, a' ki Borostyán koſzorúk helyett gyalázatot hoz ajándékúl; így ſzólla a' Menyaſzſzony, és meg-ſzaggatta lakadalmi ruháját. Ott állottak Spártának Iſjai el-borítva a' ſzégyentől, 's égvén a' vad dühöſség miatt. Hanyatt homlok akartak vólna rohanni, 's Meſzſzéniában keresni halálokat; de viſzſza tartóztatták őket, mivel a' Hazának ſzüksége vólt rájok az Argíviaiak ellen. Itt kívánták ők meg-mutatni, hogy Attyoknak bátorsága nem aludt még ki mellyeikből. Tsudállatos vitézséget mutattak; győzedelmesen fordúltak viſzſza, 's az Atyák és Anyák ismét karjaik közzé ſzorították gyermekeiket; a' Menyaſzſzony ismét mosolygott a' Borostyán koſzorúval jutalmaztatott Iſjakra.

De fel-támadott már egyſzer az Iſjaknak ſzívében a' Meſzſzéniaiak ellen való Gyűlölség. Így ſzóllottak egymás közt: Meg mutattuk ugyan bátorságunkat, de ha valaki fel-áll a' Nép közzúl, és ezt mondja: könnyebb vólt az Argíviaiakat meg győzni, nintsenek azok ollyan Vitézek, mint a' Meſzſzéniaiak; tsak ollyan ellenséggel hartzoltatok, a' mellynek nem vólt annyi ereje, mint ti néktek, és tsak felét érdemlitek a' dítséretnek; ſokkal betsületesebb dolog lett vólna a' hatalmas ellenséget győzni-meg; akkor oſztán mit felelünk? Rajta Barátim! ne nyúgodjunk; míg meg-nem nyerjük azt, hogy a' Meſzſzéniaiaknak vérekkel feſtjük-be fegyvereinket! Jobb egy nevezetes halál a' gyalázattal tellyes életnél!

Így kívánták az elébbeni motskot, mellyet betsülletek ſzenvedett el-törölni; Lármájok minden felé hangzott, igyekeztek mindent mozgásba hozni, 's el-

el-is érték ſzándékjokat. Újj hadd határoztatott. Kiki, a' ki tsak fegyver' fogható vólt, öſzve gyűlt, és mindnyájan meg-esküdtek alattomban, hogy vagy ellenség fegyvere által veſznek-el; vagy pedig győzedelmesen fordúlnak viſſza az övéikhez.

A' Meſſzéniaik látták, melly iſzonyú ſzélveſzes felleg gyűjti fejekre a' veſzedelmet; esmerték a' Spártaiak' hatalmát, 's Tartománnyoknak állapotját vették gondolóra. Magokat óltalmazni ugyan mindnyájan kéſzűltek, de nyilvánságos vólt előttök a' magok erőtlensége, és azoknak meg-hódíthatatlan bátorsága. Küldjünk Delphibe, így ſzóllanak egynehány Nép Vénei, kérdeſsük-meg a' Pythia' Orakulumát, hogy légyen Vezérünk a' fenyegető veſzedelemben, és mutaſsa-meg az útat, melly ſzabadúlásunkra vezeſsen. Egy ſzájjal ezt kívánta az egéſz Nép, és meg-áldattatva hagyák-el a' Követek a' Várost, és el-indúltak Delphibe. Szorongattatott ſzívvel mentek a' Templomba, gazdag áldozatokat ajánlottak, 's kérték jövendőbéli Sorsoknak kinyilatkoztatását. Dobogott ſzívek, 's egy hangal sem méréſzlették ezt a' ſzent tsendeſséget, melly őket körűl vette, félbe ſzakaſztani; míg végre az Oraculumnak ſzava meg-reſzkettette tagjaikat. Ha tsak az Æpiditesek Familiájából nem áldoztok egy Szűzet, az Iſteneknek haragja ſzáll reátok, és tsak a' ti Népetek' végső romlásával fog vége ſzakadni a' háborúnak „így ſzóllott az Oraculumnak rekedt, 's borzaſztó hangja; reſzketve mentek onnét-el a' Követek; ſzívek el-tőlt ſzomorúsággal, 's így ſzóllának: Mi által érdemlettük mi meg az Iſteneknek haragját, a' melly illy nehezen fekſzik rajtunk, hogy tsak egy ártatlan Szűznek vére által engeſztelődhetik az meg! Oh! egy Szűz az Æpitidesek Familiájából! ki meri említeni a' Királyi Nemzettségnek, hogy ő közzűlök kell egy Leánynak a' halál áldozatjává lenni? Nints bátorságunk illyen ſzomorú hírmondáshoz. Nagy várakozáſſal nézték őket; de fájdalom tőltötte-bé mindenek' ſzívét midőn halvány artzával, rántzba ſzedett homlok-

lokkal látták őket feléjek jönni. A' Gyülekezetnek közepére vezettettek, és rebegve ſzaladtak-ki a' halált jövendölő ſzavak az ő ajjakaikon. Jajj nékünk ſzerentsétlenecknek! így ſzólla a' Nép. Hát, úgymond Ariſtodemus, egy a' Vének közzül, 's a' Királyi ágból; miért esnénk kéttségbe? Nem tőlt e' be a' mi kívánságunk? 's az Orakulum nem mutatott-e' bizonyos útat a' ſzabadulásra? Mellyik Meſſzéniai ember nem ajánlaná az ő Leányát, 's mellyik Meſſzéniai Leány vonogatná magát attól, hogy Hazájának ſzerentséjét halála által elő mozdíttsa? óh ti! kik én velem egyforma rangúak vagytok az Æpitídesek közzűl! gyűjtsétek öſzve a' ti nemes Szűzeiteket, hogy a' kotzka nevezze-ki azt a' ſzerentsést, a' kinek neve a' maga fel-áldozása által örökké tartóvá leſz az érdemes Unokák' emlékezetében! Nem mindnyájan éreztek úgy mint Ariſtodemus, a' kinek egy ſzeretetre méltó Leánya vólt. Oh! az Atyai ſzeretet ollyan érzés, a' mellynek ſemmi elébe nem hág; úgy hogy az a' Haza ſzeretet, a' melly ezt az érzést ſemmivé teſzi, vagy el-áltatja, iſzonyú kegyetlenségnek méltán nevezíthetik. Vídámnak tettetett ábrázattal ugyan, de a' félelem miatt dobogó ſzívvel közelítettek az Atyák és Anyák virágzó Leányaikkal, a' kik reſzkető kezeiket ki-nyújtották a' kotzka húzásra. Meg-esett az, 's a' voks el-válaſztotta a' dólgot, és Lyciskus, egy az előkelő Meſſzéniaiak közzül, el-ſzédűlve rogyott-le, midőn az ő Leányát érte a' ſzerentsétlen kotzka. Annak kelletett vólna fel-áldoztatni; de az Atyai ſzeretet nem tudott Lyciskus erőt venni; körűl vétetve az éjtſzakának tsendes árnyékától, el-ſzökött a' halálra ítéltetett Leánnyal, és az ellenséges Spártaiak között talált menedéket.

Midőn más nap a' Halálnak prédáját el-akarnák vezetni, és ſzámos tsoportokban az Oltár mellé gyűltek vólna; akkor vevék éſzre az Atyának, és Leányának elſzökéseket. Jajj nékünk, így kiáltának; kéttség kívűl való veſzedelem fenyeget bennünket! Soha sem en-

engeſztelhetjük-meg az Iſtenek' haragját! és a' Spártabéliek koponyáink felett fogják lobogtatni győzedelmi záſzlójokat! Öltözzünk gyáſzba, siraſsuk Hazánknak romlását, 's adjuk által magunkat önként az Erősebbek hatalma alá! így jajgatott a' Nép. Amott panaſzolkodtak az Öregek, miért nem léptek eddig a' Charon tsónakjába, hogy ezt a' Haza romlását meg-ne érhették vólna, itt mellyekhez ſzorították az Atyák sírások között Tsetseműiket, hogy ezeket a' ſzabad ſzületésűeket tsak azért ſzoptatják, hogy Szólgák légyenek belőllök; és egyátaljában ollyan nagy félelem, és jajgatás vólt közöttök, mintha már a' Spártabéliek kófalaik körül ütöttek vólna tábort.

Egyſzer meg-nyílnak a' Sorok. Útat a' nemes Ariſtodemusnak! kiáltának egynehányan, velünk akkor ſzóllani. A' Nép bellyebb húzódott, 's elő lépett az Öreg Inneni ruhájában, kezén fogva az ő egygyetlen egy kedves Leányát. Valamint az Öregnek komor tekintete, 's az ő ſebhelyes ábrázatja tiſzteletet okozott, ſzint úgy a' Leánynak látására minden ſzíveket egy tsendes réſzvétel, 's tsudálkozás foglalt-el. Hasonlóan egy ki-nyílt Ró'sához, melly nem ditsekedik tarka ſzínekkel, 's még-is leg-ſzebb a' Virágok nemei közt; állott a' kedves Leány az ő óldala mellett, nem-is vette az ember éſzre az ő rajta lévő ékeſségeket, mert sokkal felségesebbek vóltak azoknál tulajdon kellemei. Lankadt díſzeſséggel földre ſzegezte tekintetét, tsak néha emelte azt fel, 's a' kit illetett, annak ſzíve a' réſzvétel, 's ſzerelem miatt magán kívül vólt ragadtatva. Sokáig nem ſzóllott Ariſtodemus; végre intet a' kezével, 's mindnyájan el-tsendesedtek. Meſzéniának Fijai! így ſzóll, a' Fájdalomnak nyomait látom a' ti ábrázatotokon; a' fenyegető veſzedelem bánatba borította ſzíveteket, 's azt a' nemes bátorságot, melly az előtt benneteket lelkesített, ki-irtotta ſzorongatott kebletekből. Avagy a' Lyciskus el-ſzökése bizonyosan veſzedelmünket jelenti-e'? azért hogy ő ollyan alatsony

volt,

vólt, hogy a' maga tulajdon haſznát elébb valóra tette? De nem tsak az; — hogy mi őtet úgy tiſztelték mindnyájan, mint egy meg-élemedett Atyát, kinek ſzíve áldozat vólna a' Hazának ſzólgálatjára; hogy ő az ő gyermekének életét elébb valóvá tette ſok ezereknek jövendőbéli bóldogságoknál, hát mi azért ſzükségesképpen az Iſteneknek haragjokat ſzenvedjük magunkon?

Nem! Meſzſzéniaiak; mutaſsuk-meg, hogy nem idegen előttünk a' Hazaſzeretet; hogy nem irtódzunk ſemmi fel-áldoztatástol, melly a' köz jóra tzéloz. Hát ki-aludt Lyciskusban az Æpitídesek tőrzsöke? hát tsak az ő Leánya vólt az egyedül, a' kitől az Orakulum végezése ſzóllott? vagy nintsenek-e' még több nemes Szűzek-is? Távol légyen mindazáltal töllem, hogy újjabb voksolásra ſerkentselek benneteket; nem akarok úgy láttatni, hogy ſzóval ditsekedjem; nem, Atyámfiai! esmerem én azt a' kötelesſéget, mellyet töllem a' Hazának java kíván. Itt, itt van az én Leányom, ő egy nemes Szűz az Æpitídesek' ágából. Légyen ő az az áldozat, a' mellyet Delphibe kívánnak.

El-halgatott, 's ő vele a' többiek-is, mivel bámúlás és ſzánakodás töltötte-bé ſzíveiket. Halgatva álla ott a' gyönyörű Leány, 's ábrázatjának egy vonásából sem tetſzett-ki békétlenség; de az Attya ide 's tova nézett, el-merűlve kegyetlen érzésének özönében, mellynél fogva azt hivé hogy egy illy Tett néki nagy érdemet fogna ſzerezni. Végre győzedelmeskedett ő mindenek ſzánakozásán, 's az ajánltatott Leányt el-fogadták az áldozatra. Ah! óldalt állott egy Iſjú, a' kinek ſzíve bánatjában ſzinte meghasadt; régólta ſzenvedett ő alattomban, a' Szeretetnek tüzét taplálván kebelében, de úgy, hogy azt más meg-ne tudja mivel félt a' kegyetlen Atyától. Millyen indúlattal lehetett hát ő most, midőn az, a' kivel Lelke tele vólt, a' ki több vólt előtte mint tulajdon élete, az iſzonyú halálra ki-rendeltetett? Mitsoda kéttségbe eséſsel renttenthette őtet a' közönsé-

séges meg-egygyezésnek hangja, midőn az Ariſtodemus ajánlása el-fogadtatott? Nem lehetett néki tovább ezt a' ſzörnyű Indúlatot el-titkolni; annak képzelése, mint fog majd az ő Szerelmese az Óltár mellet vérében fetrengeni, által járta Lelkét; égő tekintettel, 's ſzorongatott ſzívből eredt akadozáſsal, és minden erejével, mellyet a' kéttségbe esés hozott-ki belőlle, fúrta magát a' Sokaságon kereſztűl. Óh Atyák! és Barátok! így ſzólla, meg-tartóztatván könnytsepjeit, hogy eshetik az meg, hogy ennek a' kemény ſzívű Atyának kegyetlen akaratját követhetitek? A' millyen igaz az hogy Zeüsz felettünk uralkodik, azt meg-nem engedhetem, hogy ez a' Leány a' Halálnak áldozatjává légyen.

Ariſtodem. Vakmerő Iſjú!

Az Iſjú. Féte azzal a' fenyegető tekintettel! nem illyedek én meg attól. Ide fordítsd ſzemeidet, erre a' Leányra Ariſtodém! erre a' te egygyetlen egy gyermekedre! e' vólt a' te öregségednek öröme, 's őtet, a' ki te erántad ſzeretettel tellyes nyájaſsággal viseltetett, őtet akarod te a' halálra adni? A' te ſzemed láttára kell ezen Iſteni Teremtés vérének elfolyni! Ó Barbarus!

Ariſtodem. Hallgaſs! akkor midőn a' Hazának ſzava ſzóll, meg-kell minden más érzésnek némúlni.

Iſjú. Szentséges a' Hazának ſzava, de a' te ſzívedben iſzonyú kegyetlenség uralkodik. Az az Atya ugyan, a' kinek gyermekét az irtózatos kotzka találja, kéntelen nyakát a' végzésnek nehéz járma alá hajtani, de az, a' ki maga ajánlja magát, 's önként leſz a' maga gyermekének gyilkosává, az nyilván ki-mutatja, hogy ő előtte ſemmi érzés nints tiſzteletben; tsak a' Nagyravágyás uralkodik Lelkében. Tsak azért akarod te ezen véres áldozatot tenni, hogy az, emlékezetedet örökké fenntartóvá tegye.

Ariſtodem. (kezét kardjára tévén) Zeüſzre mondom, vérrel boſzſzúlom-meg ezen gyalázatot!

Mindnyájan. Halgaſson ez a' vakmerő Iſjú!

Az Ifjú. Én még hangosabban kiáltok mint Stentor, hogy ellent állok végezésteknek!

Egynehányan. Hogy teheted azt?

Az Ifjú Oh, tehát én ki-nyilatkoztatom, a' mi még eddig mindég a titoknak homállya alatt elrejtve lappangott. Nem, én nem érdemlek gyalázatot, 's meg engedi azt nékem a' nemes szívü Szüz, ha az ő mentségére a' titkot fel-fedezem. Tudjátok-meg tehát mindnyájan, hogy nemes Szeretet az, melly az én szívemet szint úgy mint az Ariſtodemus Leányáér el foglalta; lappangva tenyészet a' mi titkos szerelmünk; szíveinknek érzését nem lehetett nyilván kijelenteni, félvén az Atyai keménységtől, de az Aphrodite szent Oltára előtt örökös hívséget esküdtünk mi egymásnak; ő nékem Jegyesem, 's az Atyának minden Jusa meg-szünik Leányához, midőn én ahhoz hozzá adom a' magamét.

Ariſtodem. Hát, Leány, igazat beszéllne ez a' vakmerő? (komor tekintettel) Hát úgy el-fajúltál vólna te?

A' Leány halgatott, artzája el-pirúlt, mejje a' Sóhajtástól emelkedett, és csak egy alig hallható Igennel felelt.

Az Ifjú. Miért nevezed Leányodat el-fajúltnak? hát nem szent Indúlat-e' a' Szeretetnek érzése? azt akarod gyalázni, a' mit magad-is érzettél, midőn ez a' Leányod lett? Atyák! ne halgassatok továbbra, 's veſsetek kotzkát!

Ariſtodem. Kotzkát? 's hát ha még-is az én Leányomat éri az?

Ifjú. (akadozva) Akkor! — —

Ariſtodem. Elég a' késedelmezés, vigyétek el!

Az Ifjú. Az Iſtenért! várakozzatok!

Ariſtodem. Vigyétek!

Ifjú. Hah! Barbarus!

Ariſtodem. (döhösen) Vigyétek!

Az Ifjú. No hát ha a' Világ darabokra szakad-is előttem, meg kell ennek a' Leánynak mentődni! óh, nem természeti Atya! én fel se vészem a' te kemény-

ménységedet; egy tőlem ſzármazó ſzó ſemmivé teheti azt (laſsan a' Leányhoz) Engedj-meg Szerelmesem, ha azért hogy tégedet meg-mentselek, nem igazat mondok; tudjátok-meg, hogy a' Delphibéli Orakulum egy Szűzet kívánt az Æpitídesek Familiájából, de ez a' Leány nem az.

Ariſtodem. Mitsoda? még-tagadni akarod hogy? —

Az Iſjú. Midőn mi az Aphrodite Óltáránál örökös hívséget fogadtunk, az ölzve kötttetésnek ízent esküvése által Szíveink egygyé lettek, óh akkor az Iſteneknek ſzemei előtt is, már Feleségemmé lett nékem ez a' Kedves; Nem; tovább nem hallgathatok az ő meg-mentésére nézve; néki nem lehet fel-áldoztatni, mert Anya leſz.

Iſzonyú hang jött most ki az Ariſtodemus' ſzájából; lángoltak ſzemei; tagjai reſzkettek: már ökle le-hajlott kardjának markolatjára, 's a' ki-rántott atzél már tsillámlott kezében. A' te halálodnak kell a' meg sértetett Virtust meg engeſztelni; így ſzóllott, 's által ütötte a' Leánynak mellyét, minekelőtte meglehetett vólna akadályoztatni. El-hanyatlván, lecsett ez a' virág, le-ſzakaſztatva elébbeni gondviselőjének kezétől, mint a' Szeretetnek, Keménységnek, és kéttségbe esésnek áldozatja. Jajt kiáltva rohant előre az Iſjú; borzadáſsal tekintett a' Nép a' meg-sértetett Kegyeſségnek áldozatjára, 's meg-elégedett azzal, hogy ez által az Orakulum' végezését bé-tellyesítette.

XIV.

A' Szerelem.

Wielandnak Araspes és Panthea nevű munkájából.

Egygyütt beſzéllő Személlyek:

Zéliſz Gülhindi, Seriſztáne.

Zéliſz. Melly vídámon folytak-le az én napjaim! ártatlan örömek, 's ſzelíd tréfák között folytak azok le; virágozva, 's nem homályosíttatva a' gondoktól. Soha sem sóhajtotta az én iſjúi ſzívem a' Szerelmet, ſoha sem süllyedt-le az én tekintetem, meg-vakíttatva valamelly Iſjúnak meg-látására! Én nevetem az ő panaſzſzaikat, az ő hízelkedő dítséretek el-megy füleim mellett, mint a' tántzoló Szúnyogok zsibongása. Vídámon, 's ſzabadon ugrálok ſzép Játſzó társaim között, mint a' vídám Őz ugrál a' virágos hegyeken.

Gülhindi. Ah! Ötsém! ollyan vídámon, mint te, ollyan gondnélkül ugrándoztam én, minekelőtte Ámor ſzívemet meg-ſebesítette. De ah! azólta elhagyott engemet a' nyúgodalom, a' mosolygó örömekkel egygyütt! Nem virágzik többé nékem a' Tavaſz, 's a' Liget csak sóhajtásaimat halja. Szemem homályos tűzben úſzkál; a' virág koſzorú el-hervadt égő homlokom körül; tunyán megyek a' barátſságos

tántz-

tántzra, 's ha a' ſzunnyadást harmatozó Éjtſzaka eljön, ah! álmatlanúl nyü'sgök magános fekvő hellyemen, 's karjaimat a' repülő árnyék után terjeſztem-ki.

Seriſztáne. Áldott légyen az a' boldog nap, a' mellyen engemet Hymen a' leg-jobb Férjfinak rendelt; áldott légy Hymen, te édes örömek oſztogatója, 's te-is tiſzta és ſzent Szerelem! kellemetes kötél, melly az Atyafi embereket egy Nembe kaptsolod! leg-édesebb köteleſségek, 's leg-jobb örömek forrása! óh Szemin, boldogságomnak ſzerzője; az az óra, mellyben tégedet leg-előſzör láttalak, midőn te a' ſzunnyadó ſzerelmet fel-éleſztetted mellyemben, vólt életemnek kezdete. Kedvesebbek nékem a' te pillantataid, mint a' felkelő Nap, édesbbek tsókjaid mint a' Zúza' rózsás kertjeinek tavaſzi illatjai. A' te intő tekinteted nékem törvényem, 's mosolygásod leg-nyájasb' Jutalma gondjaimnak.

Zéliſz. Távozz tsúſzkáló Kígyó, hízelkedő Tsalárd! a' ki azt tetteted, hogy engemet ſzeretſz, ha ſzépségem után óhajtozva, tsak magad ki-elégítteted keresed! nékem nints ſzükségem reád. Ez a' ſíma árnyékos kút, jobban le-feſti nékem mint te, millyen nyájasan mosolyganak az én ajjakaim; millyen kellemetesen lebegnek a' barna Hajfürtök fehér nyakam körül. Mintha te tőlled hallanám én azt előſzör, hogy kartsú vagyok, mint az erdei Iſtennék Játſzó társa? árnyékom már régen mondta azt nékem. Zephirek-is sóhajtoznak körülöttem, 's a' hol járok, meg-hűtik a' hév levegőt hűsítő lebegesekkel. Szerettetve, gondok nélkül, 's ſzabadon élek életemnek tavaſzával.

Gülhindi. Ti, a' kiknek ſzelíd mellye érzékeny ſzívet fedez, óh őrizkedjetek a' hízelkedő Férjfiútól. Fojtsátok-el azt az árúló sóhajtást, melly az Iſjúnak panaſzſzaira emelkedik. Úgy panaſzkodik a' vad Hyena, hogy prédáját ki-tsalja: óh ha tégedet, érzékeny ſzív, mellyemből ki-téphetnélek! Én hittem a' Tsábítónak, midőn az ő hízelkedő beſzédjei Szerelmet lehellettek belém, a' mellyet ő nem érzett.

Most

Most könyörületesség nélkül halja sóhajtásaimat, látja el-halaványúlt artzáimat, hervadni, 's el-száradni Ifjúságomnak virágát; meg nem indúlva látja azt, 's hiszelékeny szeretetemet másnak karjai között tsúfolja-ki!

Serisztáne. Jóltévő Hymen! mitsoda a' Leány te nállad nélkül? gyümöltstelen virág, melly el-hervad, 's semmi bimbót nem hágy hátra a' jövő Tavasznak. Eszelős szabadságban lévén, szabadon ugrál, 's hijjában valóságok közt tölti-el hasztalan életét. Vagy ha gondolatlanúl bele keveredik a' Szerelem' hálójába, akkor le-tsendesíthetetlen óhajtás égeti szívét, az el-rejtett tűz terjed ereiben, 's megemészti a' Szépségnek virágzó kellemeit; sőt sokszor, kénszerittetve a' hatalmas Természettől, a' tiltott örömekért el-válik a' Virtustól, és a Betsülettől.

Zélisz. Mitsoda örömeket ajánlhatsz te nékem Ámor? Édes kínokat, tetszős fájdalmakat, búja Sóhajtásokat, szerelmes gyermeki Játékokat, 's azt, a' mi különben a' szédelgő Leánykák' könnyen hívő Lelkét ingerli. Oda adjalak-e' tégedet ezért a' tajtékért, kedves Békéje a' Szűzleányi szívnek? 's tégedet nemes szabadság, életnek Lelke? El-adjam-e' vidám napjaimat a' meg-átalkodott Férjfinak? az ő mosolygásától függjön az én meg-elégedésem? Parantsolómmá emeljem azt a' Rabot, melly most'lábaimhoz görbed? Nem, Ámor, olly' drágán nem vészem-meg örömeidet.

Gülhindi. Míg a' Szerelem el-nem részegített, hervadhatatlan bóldogságról álmodoztam. Meg-ígézett mezők ámbra kőszíklák, 's Nektár tavak úszkáltak álmodozó szemeim előtt. Az el-tsábúlt Lélek határtalan örömek között repdesett, 's nem sajdított semmi rosszat, míg nem á' szaladó álom édes eszelősségéből fel-ébresztette. Most fájdalom, keserű bánat a' részem. A' szégyentől, 's bánattól üldöztetve, hijjában futok magam előtt, mint fut lehegve a' felriasztott vad a' dühösködő Kutyák előtt.

Se-

Serifztáne. Leányok! édes a' Szerelmeseknek fzűz ölelgetődzése, ha a' Terméfzet 's a' meg-egyezö Virtus kötötték öfzve azt a' kötelet, a' melyel öket Hymen egygyesíté. Gyönyörködtető a' mosolygó Ifjúságnak látása, a' melly körülöttünk virágzik, 's bóldog lételét tifzta fzerelmünknek köfzöni. Édes az azon való munkálódás, hogy az ő gyenge fzíveket a' Virtusra formáljuk; édes az ő jövendő bóldogságok felöll való gondoskodás. Minden vídám nap fzebb, ki látásokat nyit-fel előttünk; 's ha én majd el-lefzek hervadva, ha egy jövendő Nem, a' melly még nints meg fzületve, azokon a' virágokon tántzol, mellyek poromból fel-tsirádznak, akkor még élni fog egy érdemes maradékom, akkor még virágoznak Unokáim, a' kik az életet mellyemből fzopták, 's áldják emlékezetemet. Mondjátok-meg most, mondjátok-meg Ötséim, nem tefz-e' engemet a' Szerelem bóldoggá?

Zélifz. Ha nem érezném a' Szűzleányi fzabadság betsét Ötsém, a' te fzerentséd kívánságot gyúlafzthatna fzívemben. De ám vefzefse-el maga a' Szabadság-is betsét, ha Hymen a' bóldogsággal Atyafiságba lépvén, annak vetélkedéjövé válik!

Gülhindi. Ah! miért nem engedte a' Sors, hogy egy Szeminre találjak! ah! hogy én arra nem találhattam, a' kiért az én fzívem olly' tifztának vólt formálva! Gondolatlanúl hittem fzemeim' Ingerjeinek 's annak az édes tsalásnak, melly a' bársony ajjakakról folyt. Ah! már most késön tanúlom-meg, hogy tsak a' bólts Szerelem tefz bóldogokká.

Mind a' hárman. Leányok! dugjátok-be hajlandó füleiteket a' tsalogató Amor előtt Ha a' Bóltsefség, és a' Virtus, a' nyájas Sympátiával egygyütt elő vezetik a' mennyei Hyment, akkor engedhet Szívetek az édes hítetéseknek, 's fel-gyúlhat a' fzent Szerelemre, melly az élet', 's házi bóldogság forrása.

XV.

XV.

Intés Glycerához.

Wieland Sympáthiái közzül.

Miért sírsz te Glycera? miért hasonló a' te különben szüntelen mosolygó kellemed a' hervadó tavaszhoz, melly a' nedves fellegekből le-tekint? Miért kerülöd a' baráttságos örömeket, 's miért keresed a' bús Ligeteket, a' hol senki se gyalázza könnyeidet? — Te-is el-veszteti Barátnédat siratod! — Még ez előtt kevés órával virágzott ő, mint a' hajnali rózsa akkor hirtelen le-szakasztá a' halál, 's ő el-száradt, mint a' rózsa délben el-szárad. Virágzó egésége, melly halhatatlanságot láttatott igérni; a' leg elevenebb vidámság, 's a' szépségnek leg-frissebb virágja, nem őrizhették-meg őtet a' Sírtól. Ó, a' ki kevésel ez előtt minden szemeket gyönyörködtetett; minden Ifjakban kívánságot, 's szeretetet gyúlasztott, ő a' kit mindenek tsudáltak, 's irígyeltek, nints többé! Az ő szemeinek olvasztó tüze, az ő artzáinak színe hasonló a' hervadt Liliomhoz; mind ezek a' mosolygó Grátziák el-tűntek! Ez a' Test, mellyben a' Természet az ő leg-szebb Ideálját láttatott ki formálni, már egy rothadó rút szörnyeteg, a' férgek eledele! 's hol van most az a' szépség, mellyet a' te Társaid ő rajta irígyeltek; az a' szépség, a' melly miatt a' hízelkedő Katzé-

758516

ízérok őt' iſtenesítették, 's majd Lédának, majd Vénuſznak nevezték? — Te tsudálkozol Glycera; ſajdító borzadás reſzketteti-meg gyenge tetemeidet; az árnyékok körűlötted halálos formákká válnak, 's hallod Barátnédnak ſzavát a' zuhogó, 's levelétől félig meg-foſztott bokorból, a' ki tégedet így hív: kövels engemet! — — — Ah! Glycera, mitsodák ezek a' ſzínek, ez a' kevély kép? a' ſzemeknek feſtett elédele! 's mennyiſzer táplálója ez a' kívántsi, 's bújaság után kívánkozó pillantatoknak? A' híjjábanvalóságnak élelme, sőt ſokſzor a' Vétkesek' prédája, 's az ártatlanságnak árúlója: 's milłyen múlandó természetére nézve! egy fénylő ſzappan buborék, egy tarka ſemmi. . . . Ébredj-fel Lélek, halhatatlan örökőlse az örökkévalóságnak, ébredj-fel! Emelkedj-fel e' felett a' virágzó por felett, 's esmerd-meg nemességedet.

A' Virtus az Embernek ſzépsége; annak a' Teremtésnek, melly a' meg-nem lelkesíttetett, 's állati Világ felett fel-emelkedve, atyaſiságban van az Aether Lelkeivel. Útáld-meg óh Glycera ezeket a' féreg Lelkeket, a' kik az alatsony kívánságoktól öſztönöztetvén, artzáidon tsúſzkálnak; ők nem esmerik önnön magokat, 's tégedet! — Lásd ez a' Világ nem ollyan a' millyennek ezt a' gyönyörűségbe merült Iſjúság álmai ígézik: ez el-véſz örömeivel egygyütt. A' tsalárd, ſzüntelen való örömeket ígér néked, 's bánattal, vagy unalommal fizet várakozásodért. Taníttson Bőltsességre Barátnéd' Sírja! Bőltsnek lenni az életnek virágjában, midőn minden ér a' gyönyörűség után eped midőn ezer Szírenek tsalják halálos partjaikhoz a' gondolatlan Lelkeket; akkor bőltsnek lenni, minekelőtte a' Tapaſztalás igen későn bőltsekké tenne, — — óh, az Triumphusa azoknak a' Szeráfimoknak, a' kik ſzüntelen köztünk járnak, 's a' kiket én gyakran hallok éjtſzakai óráimban, midőn ſzomorú felhőkbe burkodzva az ártatlanság el-esését, 's a' halhatatlan Lelkeknek meg-vakitását, a' kiknek ők az Őrzői, síró Lantjaikon siratják.

Gyere

758516

Gyere Glycera, kereſsi
Sírját! Tsendes Hóld! hajtsd
az őszi Gőzök fátyola alóll;
az útat. Itt ebben a' pompás
hol az Éjtſzaka 's a' Halál az
ſzunnyadnak; a' Kereſztyéne
kor fel-fognak támadni, itt köſ
keinkel! Angyal képek lebegn
rűlöttünk, az árnyékok közzé
kéváló, a' mi Bíránk halgat
fogádást, hogy bőltsek leſzü
ságnak élünk! Tapodjuk lába
jában valóságokat, mellyek á
godalmat keresnek az ő Lelk
nak. Hadd neveſsenek-ki be
az eſztelenség Borától, mint
dokat! Elég, hogy minket a
a' mik ők ſoha sem lehetnek,

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Leit.
623-1956

Gyere Glycera, keresſük-fel meg-hólttunknak Sírját! Tsendes Hóld! hajtsd-le halavány Képedet az őszi Gőzök fátyola alóll; 's mutasd-meg nékünk az útat. Itt ebben a' pompás, puſzta Tsendben, a' hol az Éjtſzaka 's a' Halál az el-ſzórt tsontok közt ſzunnyadnak; a' Kereſztyének Sírjaikon, kik egykor fel-fognak támadni, itt kőſsünk Szövettséget, Lelkeinkel! Angyal képek lebegnek félig láthatóan körűlöttünk, az árnyékok közzé ögyeledve. Az Örökkévaló, a' mi Bíránk halgat reánk. Tegyünk ſzent fogádást, hogy bőltsek leſzünk, 's az Örökkévalóságnak élünk! Tapodjuk lábainkal a' gyermeki hijában valóságokat, mellyek által az eſztelenek nyúgodalmat keresnek az ő Lelkeiknek, 's nem találnak. Hadd neveſsenek-ki bennünket el-réſzegedve az eſztelenség Borától, mint eſzteleneket, 's bolondokat! Elég, hogy minket az ég kedvel, és hogy a' mik ők ſoha sem lehetnek, bóldogok vagyunk!

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Leit.
623-1956

Foglalatja

ezen Első Kötetnek.

	Lap.
I. Zadi 3 Anekdotában.	5
II. Phocion.	14
III. Tsekléfzi és Theréz, vagy az Annyai Keménység' Áldozatjai.	18
IV. Egy nevezetes Álom bé-tellyesedése.	27
V. Herodiás. Igaz Történet. Egy Levélben.	35
VI. Az Igazság fzerető Názár. Napkeleti Rege.	47
VII. A' Varazsló Oskola.	59
*VIII. Mr. Wilhelm és W***g. Karolina fzerentsétlen Története.*	64
X. A' Szabad Válaſztás. Rege Reinbecktől. (Ehez tartozik a' Tzímkép.)	94
XI. A' Thébeni Vár. Rege a' Magyar Hajdankorból.	119
XII. A' Fel-emelkedés, és Le-bukás. 3 Anekdotában.	129
XIII. Aristodem. Görög Történet.	151
XIV. A' Szerelem.	160
XV. Intés Glycerához.	164

Kassán, 1818,
Ellinger István' Ts. és Kir. priv. Könyv-
nyomtató betűivel 's költségén.